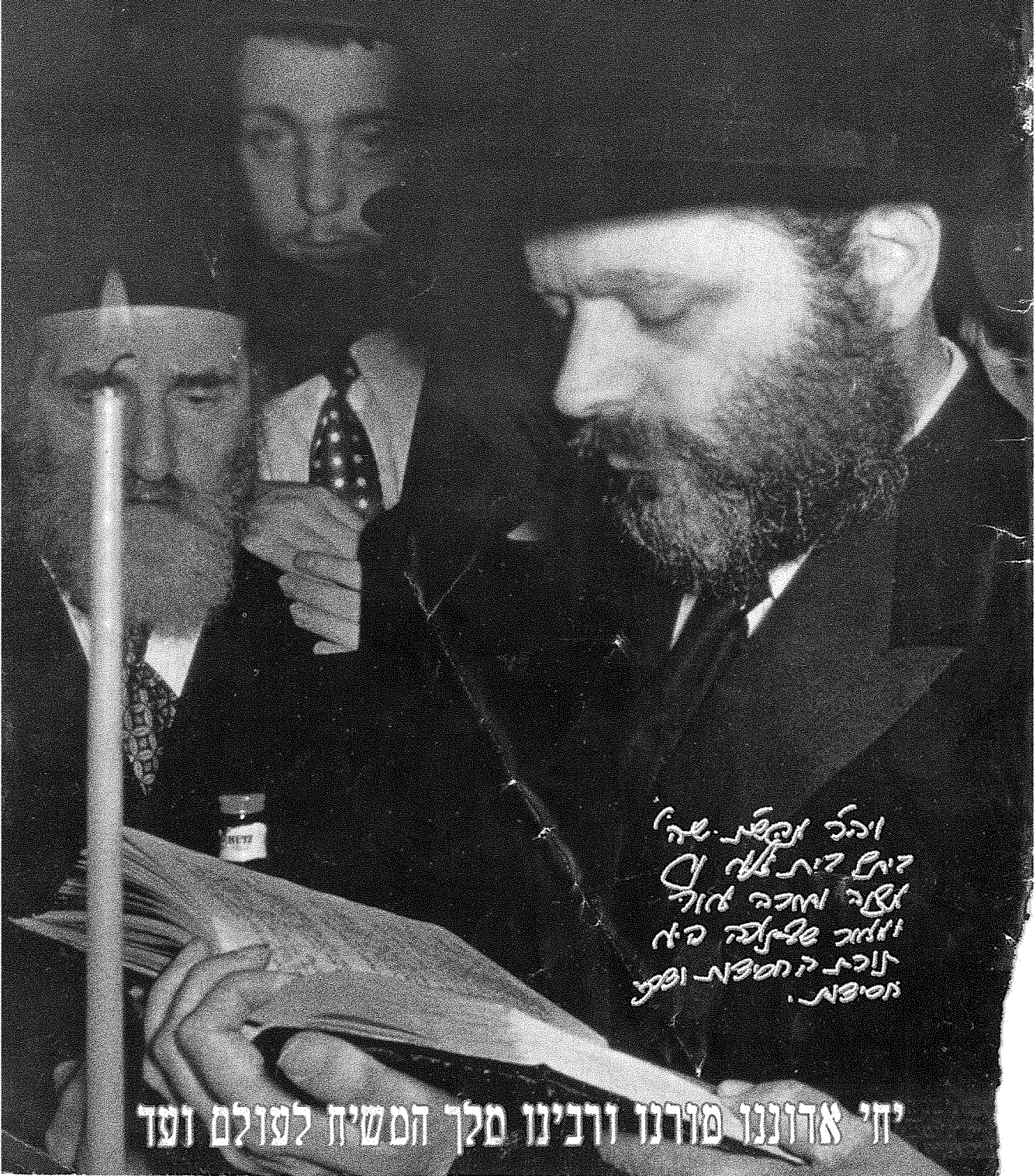

תשורה

משמחת הנישואין של התי' מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

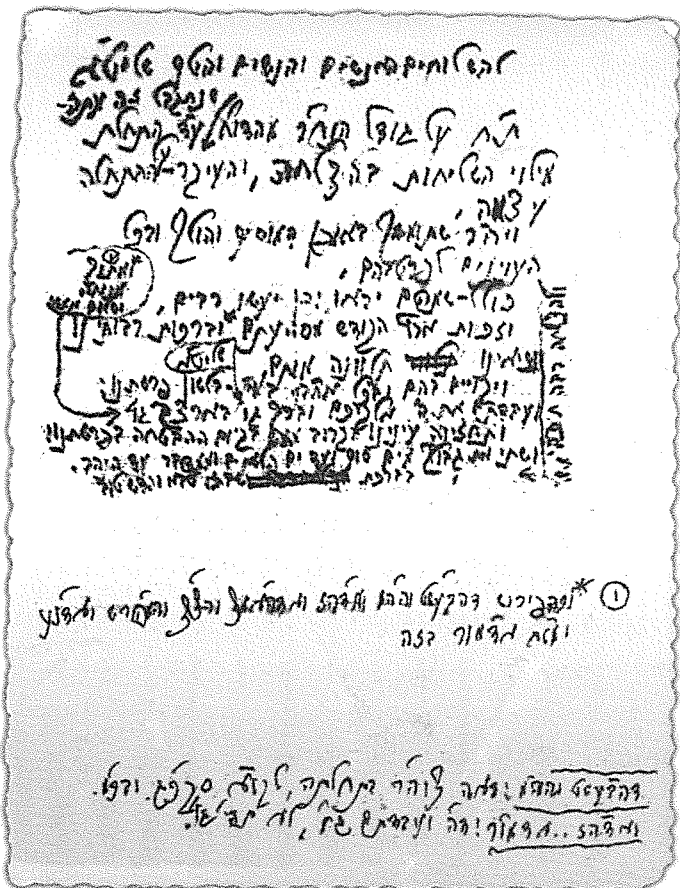

ויהי אהבה וקדושה
בית דת אלהים
אלה ואמה אלה
והוא שיהיה ביה
תורת החסידים ופני
חסידים.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מברק כ"ק אד"ש מה"מ לקבוצת השלוחים הראשונה לארדה"ק

הורי החתן שיחיו זכו להמנות על קבוצת השלוחים, שלוחי כ"ק אד"ש מה"מ שעלו לאה"ק - ירושלים העתיקה ת"ו וצפת עיר הקודש - יום השלישי שהוכפל בו כי טוב י"א שבט תשל"ו. לפנינו צילום כתי"ק של המברק ששיגר אז כ"ק אד"ש מה"מ, מעש"ק מברכין אד"ר ה'תשל"ו

להשלוחים האנשים והנשים והטף שליט"א ת"ח על גודל הנח"ד [=הנחת-רוח] מהדו"ח שנתקבל זה עתה - ע"ד התחלת מילוי השליחות בהצלחה, והעיקר - על ההתחלה עצמה, ויה"ר שתומשך באופן דמוסיף והולך ובכל הענינים לפרטיהם, כולל - שמהם יראו וכן יעשו רבים, וזכות ארץ הקודש מטייעתם וברכות רבותינו נשיאינו תלוונה אותם, ויקויים בהם ובכל אחבנ"י בא"י [=אחינו-בני-ישראל בארץ-ישראל] שליט"א - בלשון פרשתנו: ועבדתם את ה' אלקיכם וברך גוי בארצך גוי וכהפירוש דהבעש"ט והה"מ ואדה"ו ואדהאמ"צ והצ"צ והמהר"ש ואדנ"ע ומו"ח אדמו"ר בזה ומתוך מנוחה ושלוש אמתי ותחזינה עינינו בקרוב ממש בקיום ההבטחה בפרשתנו: ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר. בברכת שבתא טבא וחדש טוב ולהצלחה רבה תכה"י [=תמיד כל הימים]

מ.ש.

דהבעש"ט והה"מ: ראה צוה"ר [=צוואת הריב"ש] בתחלתה, לקו"א [=לקוטי אמרים] סקכ"ג. ובכ"מ. ואדה"ו .. אדמו"ר: ד"ה ועבדתם גוי, לא תהי גוי.

יש לציין שבמברק זה מזכיר הרבי את כל רבותינו נשיאנו (הצילום התפרסם בשעתו ב"בית משיח" גליון 172)

פתח דבר

בשבח והודי' להשי"ת שהחינו וקיימנו והגיענו ליום כלולות צאצאינו שיחי' במזל טוב ולבנין עדי עד. הננו מתכבדים להגיש לפניכם 'תשורה', כאות הוקרה על השתתפותכם בשמחתינו. כמנהג אנ"ש שיחי', מיוסד על הנהגת כ"ק אדמו"ר הרי"צ בחתונת כ"ק אד"ש מה"מ,

תשורה זאת כוללת:

- דבר מלכות - שיחה בעניני משיח וגאולה עם פיענוח ה'מראי מקומות' - מתוך ספר שיצא לאור אי"ה בקרוב, בו ילוקטו שיחות בעניני גאו"מ (מתורגמות ללה"ק) עם פיענוח המ"מ.
- צילום כתי"ק של המברק ששיגר כ"ק אדש מה"מ לקבוצת השלוחים הראשונה לארץ הקודש, יו"ד - י"א שבט תשל"ו, הקבוצה שעליה נמנים הורי החתן ומשפ' שיחיו.
- יומן מבית חיינו מהתאריכים כ"ב טבת עד י"ב שבט ה'תשל"ח - בתקופת הולדתו של החתן.
- אגרות קודש מכ"ק אד"ש מה"מ **בפרסום ראשון**, שנשלחו מכ"ק אד"ש מה"מ לזקני הכלה הגה"ח ר' חיים שלום הלוי זוג' מרת פרומא אסתר ע"ה סגל בעניני המשפחה והכלל, בתשורה זו ליקטנו מספר מכתבים שיש בהם ענין לציבור ובמיוחד אלו הקשורים ליו"ד שבט, שנת הקהל, לשמחת החתונה ולספרו שהוציא לאור על פירוש רש"י בעידודו של הרבי.
- ב' מכתבים מהרבי ומכתב מהמזכירות לדודה הזקן של הכלה הרה"ח ר' מנחם מענדל דריזין בקשר עם עבודתו כמנהל סניף א.ת.ה. הראשון באה"ק.
- פרקים נבחרים מקורות חייו של הגה"ח הרה"ת ר' מאיר ע"ה אשכנזי סביו זקיניו של החתן שיבלחט"נ. אשר נודע במסירות נפשו למען הכלל ולעניני רבותינו נשיאינו, ובסופם מכתב ממנו אל סבו של אבי החתן הגה"ח הרה"ת ר' בצלאל וילשאנסקי בשם "ועד להחזקת המוסדות" מתמוז ה'תש"י.

בתקווה שנזכה תיכף ומיד ו"ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה". בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א "מלך ביופיו תחזינה עינינו תיכף ומי"ד ממ"ש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ימים הבהירים יו"ד-י"א שבט ה'תשס"ב - נ"ב שנה לנשיאות
שנת המאה - שנת הקהל

הורי הכלה

הורי החתן

הרב יוסף יצחק הלוי ורעייתו סגל

הרב יוסף יצחק ורעייתו וילשאנסקי

דבר מלכות

הצורך בפרי מקלם

לפתיח לבוא

שיחת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
בעניני משיח וגאולה

עם פיענוח המראי-מקומות

הצורך בערי מקלט לעתיד לבוא

לקו"ש חכ"ד, שופטים ב'

- תרגום מאידית -

התקופה שלעתיד לבוא, כאשר יקבלו ישראל גם את "ארץ קני וקניזי וקדמוני". וכך פוסק גם הרמב"ם: "בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו השש . . . והיכן מוסיפין אותן בערי הקני והקניזי והקדמוני שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהן . . .".

ב. וידועה השאלה: לשם מה יהא צורך להוסיף לעתיד לבוא עוד ערי מקלט? והרי, לכאורה, לא יהיו

א. לאחר הציווי בתורה: שכאשר "יכרית ה' אלקיך את הגויים . . . וירשתם . . .", יש להבדיל שלש ערי מקלט - "והיה לנוס שמה כל רוצח", ממשכה התורה ואומרת: "ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך . . . ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה". ב"ספרי" ובירושלמי נאמר, והדברים מובאים בפירוש רש"י כאן, שציווי זה אמור לגבי

ערי מקלט כו' ושיתקן דרך אליהם כו'. ומביא הכתוב (יט, ג) תכין לך הדרך. ובמנין המצות בריש ספר היד: להכין שש ערי מקלט שנאמר תכין לך הדרך ושלת. ואכ"מ.

(3) יט, ג.

(4) שם, ה-ט.

(5) מכות פ"ב ה"ו. וראה תוספתא מכות ספ"ב.

(6) פרש"י כאן, ה.

(7) הל' רוצח פ"ה ה"ד.

(8) זית רענן (להמג"א) ליל"ש כאן. ומסיים: ועיי' בכוונת האר"י. וראה ל"ת, ספר הליקוטין (להאריז"ל) ושער המצות פרשתנו עה"פ. ש"ך עה"ת עה"פ. שלי"ה בית דוד בסופו (כד, רע"א ואילך). משכיל לדוד לפרש"י כאן ועוד.

(1) יט, א ואילך.

(2) ל' הכתוב שם (יט, ב. ז): שלש ערים תבדיל לך. וברמב"ם (הלכות רוצח רפ"ח): מ"ע להפריש ערי מקלט שנאמר שלש ערים תבדיל לך. בהמצות שבהכותרת להל' רוצח (מצוה ט): להפריש ערי מקלט ולכוין* להם הדרך (ומשמע שג"ז "לכוין להם הדרך" בכלל המצוה). ובסמ"צ מ"ע קטב: להכין** שש

(* ובמנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם בריש ס' היד: ולהכין לו הדרך. וראה רמב"ם ס' המדע (ירושלים תשכ"ד) ש"ג: ולכוין (כבפניס). לכונו.

** בהוצאת הרי"ז העליר והר"י קאפוץ "להבדיל". ועד"ז הוא בחינת מצוה תקב.

הבל, נתחייב מיתה הוא וכל זרעיותיו... והטעם הוא, כי הבל חטא במחשבה דאימא, שהיא אי"י מן אדנ"י, כנזכר בספר התיקונים. וה"ס שם אהייה. ולכן נתחייב מיתה הוא וכל זרעיותיו, ועיי' הריגה זו, יתעלה הבל בני שערי בינה, כי נתקנו בהריגתו, כי בהם חטא...

ונודע כי שני קצים לביאת המשיח, אם זכו, אחישנה. לא זכו, בעתה. והנה אם הקץ הוא בעתו, ודאי שיתקנו כל זרעו של הבל. אבל אם הקץ הוא אחישנה, עדיין לא נתקן זרעו של הבל, והתיקון להם הוא זה, שיהרגו אחר ביאת המשיח, אך לא במזיד, שהרי אז לא ישא גוי אל גוי חרב וגוי, אלא יהיה בשוגג, ועיי"כ יתרבו הרוצחים בשוגג. ובפרט שצריך למהר תיקון זרעיותיו במהירות גדול, ולכן צריך שלעתיד לבא תוסיף ג' ערי מקלט. וזש"ה ואם ירחיב וגוי, כי תשמור וגוי, כלומר אם הרחבת את גבולך בביאת המשיח, יהיה עיי' זכות, כי תשמור את כל המצוה וגוי, ועיי"כ יוקדם הקץ, אז מוכרח אתה להוסיף עוד שלש ערים כו', למהר תיקון זרעיותיו של הבל. אבל דע לך, כי לא ישפך דם נקי כו', ר"ל שלא יהיה במזיד, רק בשוגג

הערה 5: מכות פ"ב ה"ו: שלוש ערים

הפריש משה בעבר הירדן משבאו לארץ הפרישו עוד שלוש ולעת"ל מפרישין עוד שלוש.

וראה תוספתא מכות ספ"ב: ג' ערים הפריש

משה בעבר הירדן ומשבאו לארץ הפרישו עוד ג' אחרות ולעת"ל מפרישין עוד שלוש על שלוש ועוד שלוש הרי תשע.

הערה 8: זית רענן (להמג"א) ליל"ש כאן:

ואי"ת הלא כתיב לא ישא גוי אל גוי חרב וי"ל דמייירי לימות המשיח וכמ"ש של אי"י מפרישי אותה למצוה ב"א ועיי' בכוונת האר"י.

וראה ל"ת ע"ד שער המצוות.

ספר הליקוטין (להאריז"ל) ע"ד שער המצוות

ושער המצוות פרשתינו עה"פ: מצות ערי

מקלט. כתיב ואם ירחיב ה' את גבולך כו'. ג' ערים כו'. לכאורה קשה, כי הרי כתיב לא ישא גוי אל גוי חרב וגוי, וכתיב לא ירעו ולא ישחיתו וגוי, וכתיב בלע המות לנצח וגוי. ואם כן איך ולמה נצטוונו לעתיד לבא, להוסיף ג' ערי מקלט אחרות כנראה שאז ירבו הרוצחים. אבל צריך שתדע, כי כשחטא

מ'ים הנח'רים יו"ד - י"א שבט ה'תשס"ב

נפש בשגגה, הרי גם אפשרות זו של הריגת נפש בשגגה לא תהיה בתקופה שלעתיד לבוא, הן מצד הנהרג והן מצד ההורג:

רמב"ם שם ה"ב, ה"ט. ועוד. ואכ"מ.
10) ישעי' ב, ד.

11) כ"ה בל"ת וספר הליקוטים ושער המצוות שם. ועד"ז בית רענן שם. וראה הערה 17.

***) הלשון בפסוק ג' "כל רוצח", יל"פ בדוחק שבוה נכלל גם מויד כיון שגם הוא מקדים בתחלה, כנ"ל. אבל מהמשך הפרשה (יט, יא) לא משמע כן ואכ"מ.

או רוצחים אפילו באומות העולם, כדברי הנביאי
"לא ישא גוי אל גוי חרבי" -

ולמרות שערי המקלט מיועדות בעיקר להורג

9) כ"ה הלשון בל"ת וספר הליקוטים ושער המצוות שם "שלא יהיו רוצחים" "שאו ירבו הרוצחים". ולכאורה לשון זה מתאים על חורג נפש במויד* [שגם מויד מקדים לערי מקלט (מכות י, ב. רמב"ם ה"ל רוצח פ"ה ה"ז)]. אבל גם בפרשתנו נאמר (יט, ד**). ו לשון זה (רוצח) על חורג נפש בשגגה. וכן בפ' מסעי (לה, יא. כה ואילך). וכ"ה במדרשי חז"ל, וברמב"ם בכ"מ (ראה

*) עיין רשב"ם יתרו כ, יג. ואכ"מ.

כנזכר, כי הכי כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ועיין בספר הגלגולים.

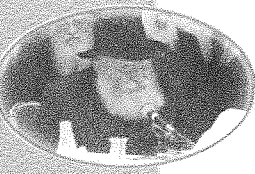
ש"ך עה"ת עה"פ: ואם ירחיב ה' אלהיך, כתב הרמב"ם ז"ל פרק ח' מהלכות רוצח, בזמן מלך המשיח מוסיפין של אחרות על אלו השלש... ויש לשאול ג' ערים לימות המשיח למה וכי יש רצחנים לימות המשיח שידבר שלום בעולם, אע"פ שהוא הולך לשיטתו שכתב פרק י"ב מהלכות מלכים ומלחמותיהם, אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם אלא עולם כמנהגו נוהג, עם כל זה אין עולה על הדעת שיהיה באותו זמן רצחנים... זהו שאמר כאן כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך, שאין שום אויב ומצר שהוא זמן המשיח, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פרק י"ב מהלכות מלכים ז"ל מה שאמר בישעיה וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבה משל וחידה. ענין הדבר שיהיו ישראל יושבים לבטח ורשעי העולם משולים כזאב וכנמר שנאמר זאב ערבות ישדם ונמר שוקד על עריהם, שלא יהיה באותו זמן מלחמה ולא ישא גוי אל גוי חרב, זהו אומרו כאן שלש ערים והוא מלשון אויבים כמו ומלאו פני תבל ערים וכן ויאמר שמואל למה זה תשאלני וה' סר מעליך ויהי ערך, א"כ אמר לו בזמן מלך המשיח אלו הג' אויבים שהן עשו עמו ומואב תבדילם לך ויהיו בעזרך, שנאמר אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעם, שיהיו נשמעים לך... וראה שבזמן הזה העולם מתנהג על ידי שש קצוות לזה היו שש ערים שלש שהבדיל משה ושלש שהבדיל יהושע, אבל לעתיד יהיו פועלים כל העשר שהן שלש שלש שלש והיא עם כולם והבן, וזהו שאמר האלה מנין א"ם.

של"ה בית דוד בסופו (כז, רע"א ואילך):
ובזה יתורץ קושיא שהיתה קשה לי מימי בפרשי שופטי כתי ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך וגוי

ויספי לך עוי ג' ערים. פרשיי הרי ישע' ג' בעבר הירדן וג' בארץ כנען וג' לעתיד לבוא ותמיהה. כי בבוא השלימוי הזה בודאי לא יקרה שום רע אפי' כי הרע יכלה מהעולי ולא יהיה רק טוב בהחלט. על כן נראה שכל ההצלחות הגדולות לא יהיו תכף בביאת הגאולה רק בהמשך זמן שתתרבה הדעה בישראל ויבאו למעלי' כתנות או"ר באלף אז תתבטל הקליפה מכל וכל ויתקיים וירד מים עד ים ואז יתבטלו כל הקרבנות זולת תודה. ואז לא יצטרכו לערי מקלט. ע"ק שם ביחזקאל מזכיר טומאת מת לאביו ולאמו יטמאו הלא כתיב בלע המות לנצח. ע"כ נראה לפרש הכל זה מדבר בזמן משיח בן יוסף וההבטחות הגדולות הם בזמן משיח בן דוד. וברוך הוא הוא ה' יודע.

משכיל לדוד לפרשיי כאן: ואם תאמר התינח למי"ד אין בין העה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד א"ש אבל למי"ד דכל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח וכדאמרי' בשבת אליביה שבטלין כל כלי זיין לימות המשיח שנאמר וכתתו חרבותיהם לאתים וכו' א"כ מה צורך לערי מקלט והיכי מתפרש הך קרא אליביה וי"ל דמי"מ לדידיה נמי צריך ערי מקלט לא"ה דהיינו לגרים שיתוספו על ישראל סמוך לזמן הגאולה דודאי לדידהו לא תהיינה כל אותן ההצלחות והייעודים שייעדו הנביאים ולהם יהיה צורך לערי מקלט הרבה. וה"ז דומה למה שתי' בגמרי' על דומיא דקראי כתיב בלע המות לנצח וכתבי' כי הנער בן ק' שנה ימות וכו' ל"ק כאן בישראל כאן באה"ע ואה"ע מאי בעו התם ומשני אין דכתיב ועמדו זרים ורעו צאנכי.

הערה 9: (שוה"ג) עיין רשב"ם יתרו כ, יג:
לא תרצח. כל רצוח הריגה בחנם הוא בכל מקום. מות יומת הרוצח. הרצחת וגם ירשת. צדק ילין בה

דבר מלכות

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתחמה דינה ווילשאנסקי

שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה" - וכיון דלעתיד לבוא לא יהיה מקרה של הורג במזיד, הרי ממילא לא יהא אדם החייב מיתה, שיהא צורך להורגו בשוגג.

וכך גם מצדו של ההורג נפש בשגגה - שהרי ידוע¹⁴, שאדם עובר עבירה בשוגג כאשר יש לו איזשהו קשר, ולפחות במדה כלשהי ומעין הדבר.

עצם העובדה שאדם נהרג מהווה הוכחה להיותו חייב מיתה, כדברי הגמרא¹² על הפסוקי "ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו - במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד (ואין עדות...) הקדוש-ברוך-הוא מזמין לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונופל עליו והורגו. זה

14 ראה ל"ת להאריז"ל ויקרא (טעמי המצות שם מצות על כל קרבן תקריב מלח). אגה"ק סו"ס כח.

12 מכות י, ב. פרש"י משפטים כה, יג. וראה פרש"י נה ט, ה. 13 משפטים שם.

גאל הדם והשיבו אתו העדה אל-עיר מקלטו אשר-נס שמה וישב בה עד-מות הכהן הגדל אשר-משח אתו בשמן הקדש: ואם-יצא יצא הרצח את-גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה: ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל הדם את-הרצח אין לו דם: כי בעיר מקלטו ישב עד-מות הכהן הגדל ואחרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל-ארץ אחזתו.

ראה רמב"ם שם ה"ב: אין הרוצח בשגגה גולה אלא אם כן מת הנהרג מיד...

ה"ט: רוצח בשגגה שהרגו גואל הדם חוץ לתחום עיר מקלטו פטור שנאמר ולו אין משפט מות.

הערה 12: וראה פרש"י נח ט, ה: מיד איש אחיו. מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג אני אדרוש אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל שאף השוגג צריך כפרה ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע הקב"ה דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו והאלהים אנה לידו במס' מכות הקב"ה מזמנן לפונדק אחד וכו'.

הערה 14: ראה ל"ת להאריז"ל... מצוות על כל קרבן תקריב מלח: נתבאר אצלינו בשער פנימי וחיצון, בדרוש אי וע"ש. ואמנם נבאר בקיצור מופלג, כי עכירות של נפש הבהמית שבאדם, כשעולה אל נפש דעשיה ליוון ממנו, הוא גורם לחטוא לו. ומי הגורם לו העכירות שבתחלה, דנפש הבהמית שבאדם שהיא חיצונית. ולכן כשאדם חוטא, מקריב קרבן נפש בהמה של ב"ח, שהם גרמו לו לחטוא, ונחית אש גבוה, ושורף אותן העבירות, ואז שרש נפש בהמי שבאדם, נמשך לו ניקוי וזכות, כי הכל הוא משורש אי חוצבו, ומתכפר האדם.

ועתה מרצחים אבל הריגה ומיתה יש בחנם כמו ויהרגהו דקין. ויש בדין כמו והרגת את האשה. ומה שכתוב אשר ירצח את רעהו בבלי דעת. לפי שמדבר בענין רוצח במזיד לכך הוא אומר ואם רציחה זו בבלי דעת פטור.

מכות י, ב: והא תניא ר' יוסי ברי' יהודה אומר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותם משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו שנאמר ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת מי שלא נתחייב פטרוהו שנאמר והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנא' והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה.

רמב"ם הל' רוצח פ"ה ה"ז: ע"ד הגמ' במכות.

בפרשתנו נאמר: (י"ט, ד, ו): וזה דבר הרצח אשר-ינוס שמה וחי אשר יכה את-רעהו בבלי-דעת והוא לא-שנא לו מתמל שלשם: . . פן-ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי-יחם לבבו והשיגו כי-ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט-מות כי לא שנא הוא לו מתמל שלשם.

(שוה"ג) פסוק ג': תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלהיך והיה לנוס שמה כל רוצח.

(שוה"ג) מהמשך הפרשה יט, יא: וכי-יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל-אחת הערים האל: ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גאל הדם ומת: לא תחוס-עינדך עליו ובערת דם נקי מישראל וטוב לך.

פרי' מסעי (לה, יא. כה ואילך): והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה-נפש בשגגה: . . והצילו העדה את-הרצח מיד

מ'מ'ם הנ'ה'ר'ים יו"ד - י"א ש'נ'ט ה'ת'ש'ס"ב

כדלעיל במצב של "והאלקים אנה לידו", לרע שבחטא. ואשר לכן "כל השוגגין צריכים כפרה"¹⁵.

סל"א. אתוון דאורייתא כלל יוד. שו"ת מנחת אלעזר (מונקאטש) ח"ג סי"ב (ובמפתחות שם). ולכאורה טעם האריז"ל הנ"ל הוא גם בדרבנן.

15) (וזהו כל ענין קרבן חטאת וכו') - פרש"י ריש מס' שבועות ד"ה תולה. פרש"י נח שם. וידוע השק"ט בשוגג דרבנן הצריך כפרה (ראה נתה"מ סרל"ד סק"ג. שו"ת תורת חסד או"ח

שלדעתו כל דרבנן הוא כד"ת ממש. וא"כ למה יגרע איסור דרבנן שהעובר בשוגג אי"צ כפרה. והעיקר מה שי"ל בזה דאף שהתורה צותה בלאו דלא תסור שלא לעבור על ד"ס מ"מ איסור זה הוא אקרקפתא דגברא שאסור לו לעבור ע"ד חכמים. אבל לא איסור חפצא. דבאיסור תורה כמו חלב ודם שהדבר עצמו אסור מה"ת (דאיסורי תורה הוי איסור חפצא כמבואר ברש"י בכריתות ד"יד ע"א ד"ה איסור הנייה ועי' בתש"י הרשב"א סי' תרט"ו. ואף שמבואר בר"ן בנדרים ד"י"ח ע"א דמצות הוי אגברא ולא אחפצא היינו במ"ע אבל באיסורים הוי שפיר איסור חפצא). ומש"ה אף שאכלו בשוגג צריך כפרה שהרי אכל דבר איסור בשוגג. אבל באיסור דרבנן אין איסור תורה על הדבר בעצמותו אבל הוא רק על האדם העובר ומש"ה כל שהיה שוגג ולא כיון לעבור ע"ד חכמים לא עבד איסורא כלל. וא"ש. ובזה יש לבאר בכמה דוכתי. ואכמ"ל.

אתוון דאורייתא כלל יו"ד: והנה קצת האחרונים הוסיפו לחדש עוד דשוגג באיסור דרבנן אי"צ כפרה וסליחה שאינו דומה לשוגג באיסור תורה שבכל איסורי תורה המעשה בעצמותה עבירה ואיסור וכן המאכל בעצמותו במאכלות האסורות וע"כ גם בשוגג אף שלא הית' שם מחשבת עבירה עכ"ז הרי נעשתה מעשה עבירה וע"כ צריך כפרה וסליחה משא"כ בדרבנן שאין המעשה או המאכל בעצמותו איסור כלל לפי ההנחה דאיסורים דרבנן רק איסורי גברא נינהו וע"כ רק אם האדם בזדון לבו עובר על דברי חכמים ה"ז עבריין ורשע אבל כשה"י שוגג בדבר אז לא הוי עבירה כלל וא"צ כפרה וסליחה עת"ד ולענ"ד סברא זאת צריכא עיונא רבא. ועל כרחך דגם שוגג בדרבנן יש עליו עונש וצריך כפרה וסליחה וע"ע בכ"מ פ"א מה' איסורי ביאה הי"ב שעל מ"ש הרמב"ם וז"ל הבא על ערוה כמתעסק אעפ"י שאין כוונתו לכך חייב וכן בחייבי לאוין ובשניות עכ"ל ובהשגות א"א חייבי לאוין לא ידעתי למה קרבן אין כאן עכ"ל וכי ע"ז הכ"מ וז"ל ולי נראה ליישב דה"ק וכן בחייבי לאוין עבר על

אגה"ק סו"ס כח: משא"כ בקרבנות שע"ג המזבח שאינן מכפרים אלא על השגגות שהן מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה כמ"ש בלקוטי תורה פ' ויקרא.

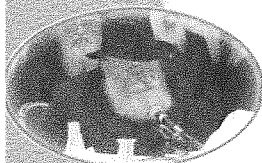
הערה 15: פירש"י ריש מסכת שבועות ד"ה תולה: להגין עליו מן היסורין שאע"פ שאינו יודע שחטא יש לו לדאג שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו אלמא קודם ידיעה ענושים הן.

פירש"י נח שם: פוענח לעיל בהערה 12.

ראה נתה"מ סרל"ד סק"ג: שו"ע סעי' ג: אבל אם המוכר לחבירו דבר שאיסור אכלתו מד"ס אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלם אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום.

נתיבות סק"ג: ואין המוכר מחזיר לו כלום. בש"ך ב"ד סי' קי"ט פסק דאפי' המותר משוויו אי"צ להחזיר ע"ש ולכאורה אינו מובן כיון שהמקח בטל הוי כמזיק או כאוכל שלא במקח ולמה יצטרך לשלם יותר משוויו ואפשר דאף דבאיסורי תורה אפי' אוכלן בשוגג צריך כפרה ותשובה להגין על היסורין מ"מ באיסור דרבנן אי"צ שום כפרה וכאילו לא עבר דמי תדע דהא אמרינן בעירובין ד' מ"ז בדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא ואלו ה"י נענש על השוגג היאך היו מניחין לו לעבור ולקבל עונש אלא ודאי דאינו נענש כלל על השוגג באיסור דרבנן והרי הוא להאוכל כאלו אכל כשירה והרי נהנה כמו מן הכשירה ומש"ה צריך לשלם כל דמי הנאתו כמו בזה נהנה וזה חסר מועט דכללא הוא דצריך לשלם כפי מה שנהנה מה שאין כן באיסור דאורייתא שמקבל עונש על השוגג וחסרונו גדול מהנאתו.

שו"ת תורת חסד או"ח סל"א: ואמנם היא גופה טעמא בעי אמאי באיסור דרבנן בשוגג אי"צ כפרה. ובפרט לפ"ד הרמב"ם ריש הל' ממרים שהעובר על ד"ס עובר בלא תסור מדאורייתא. ומבואר שם בלח"מ בשם המב"ט דהא דסי' דרבנן לקולא הוא רק משום שחכמים התנו כך בתחלה בתקנתם כו'. וכבר האריכו בזה האחרונים

דבר מלבנות

תשורה משמחת הנישואין של חת' מאיר ונחמה דינה זי'לשאנסקי

וכיון שלעתיד לבוא יתבטל הרע בעולם¹⁶, הרי לא יחא מקום לעבירה, ואפילו בשוגג¹⁷.

אבל בשל"ה שם משמע דהקושיא היא גם על הורג נפש בשגגה (כנ"ל הערה 16) [ושם בסוף העמוד מקשה על מה שביחזקאל מוכיר טומאת מת לאביו ולאמו יטמאו הלא כתיב בלע המות לנצח]. ולכאורה כן צריך לפרש גם בהארז"ל שם שמחלק שם בהתירוץ שתלוי אם הקין יהי' "בעתה" או "אחישנה" ודוקא או (אחישנה) יהי' שייך הורג נפש בשגגה. וראה ספר המאמרים תקס"ה ס"ע תשצ"ט שמביא הקושיא מל"ת להארז"ל "איך יתכן שיצטרך ערי מקלט לרוצחים בשוגג לע"ל".

ואולי בכהארז"ל אין הכוונה הריגת נפש בשוגג כפשוטו, כ"א רק להענין ברוחניות [ע"ד הקבלה, ראה שם התיקון לזרעו של הבל כו']. ודחק, ואכ"מ. וראה תו"ח שמות ד"ה ענין קין והבל. אוה"ת מסעי ע' איתנו.

הנתיבות) בירושלמי עירובין (פ"ב הלכה ח') ר' שמי בעי דבר מדבריהם קונסין לו בשוגג כר"א עכ"ל¹⁸ עיי"ש. ופי' הקרבן העדה דבר שהוא מדרבנן כגון עירובי חצרות. אם עבר עליהן בשוגג מי קנסינן לוי'. בתמי'. לא מיבעי לי' לרי"א מי קנסינן לכל מי שעבר על איסור דרבנן או לא עכ"ל ומשמע מדי' הקי"ע דס"ל לרי' שמי (בירושלמי) דפשיטא דבכל מקום באיסור דרבנן בשוגג אי"צ כפרה. ע"כ איבעיא או תמה האיך קנסינן לוי' כשעשה בשוגג הא לא עשה איסור וכן נראה לפי פי' הפני משה עיי"ש.

הערה 17: וראה סה"מ תקס"ה ס"ע תשצ"ט שמביא הקושיא מל"ת להארז"ל: והנה בלקי"ת ע"פ זה ואם ירחיב ה' את גבולך כוי מקשה קושי' אחרית' איך יתכן שיצטרך ערים מקלט לרוצחים בשוגג לע"ל כוי ומתריך בזה דהנה יש ב' קיצין בעתה ואחישנה דכאשר יהי' באחישנה אזי ע"ז אומר הכתוב כי ירחיב ה' את גבולך.

וראה תו"ח שמות ד"ה ענין קין והבל: ואחר כ"ז יובן שרש הענין הנ"ל בכליון זרעו של הבל עד הקץ כמי"ש בלקי"ת הנ"ל, ותחלה יש להקדים שיש ב' מדרגות במיתה האי' המיתה שאדם ימות על מטתו בבואו עת זמנו דוקא, והבי' אשר ימות בפתע פתאום כמו ע"י מיתת ב"ד או ע"י המלי' או ע"י סיבה כמו שנהרג ע"י רציחה אם במזיד או בשוגג או שנפל מן הגג ומת וכיוצא בכל אלה שאין מיתה כזו בזמנה ועתה עדיין כוי... ועדי"ז יובן למעלה בכללות נש"י שהוא בחי' מלי' דאצי' שבזמן וקץ הברורו' דרפי"ח כוי אזי יוכל להיות לחיצוני תוס'

16) כ"ה הקושיא בשל"ה שם "בודאי לא יקרה שום רע אפי' כי הרע יכלה מהעולם ולא יהי' רק טוב בהחלט".

17) בשער המצות שם מביא בהקושיא (נוסף על הכתוב "לא ישא גוי אל גוי חרב") "וכתיב לא ירעו ולא ישחיתו וגו' וכתוב בלע המות לנצח וגו' ואם כן איך ולמה נצטוונו לעתיד לבוא להוסיף ג' ערי מקלט אחרות כנראה שאז ירבו הרוצחים".

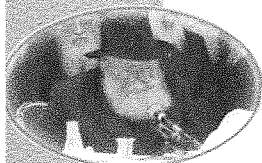
ולכאורה משמע שהקושיא היא גם על הריגה בשוגג ועל עצם ענין המיתה. אמנם מסיים שם בהתירוץ "איך לא במזיד שהרי או לא ישא גוי אל גוי חרב גו' אלא יהי' בשוגג ועי"כ יתרבו הרוצחים בשוגג כוי אבל דע לך כי לא ישפך דם נקי כוי ר"ל שלא יהי' במזיד רק בשוגג כנו' כי הכי כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" וועד"ז הוא בל"ת וספר הליקוטים שם בקיצור.

לאו כדין מי שלא הותרו בו שאעפ"י שאינו לוקה הרי הוא חייב לשמים וכן בשניות חייב לשמים אעפ"י שאין מענישין אותו בידי אדם עכ"ל ומפורש בזה דאפי' שוגג בדרבנן כגון שניות נמי צריך כפרה וסליחה.

שו"ת מנחת אלעזר (מונקאטש) ח"ג סי"ב:

ונראה ליישב לפע"ד עפ"י מש"כ בסי' זכרון שמואל בטעם גזירה לגזירה דגזירה הוא רק על שוגג דאז שייך גזירה דאם על מזיד הא יעבור על הגזירה ועל האיסור בעצמו אי"ו רק על שוגג ע"כ ל"ש למיגזר גזירה למשמרת על הגזירה דרבנן הראשונה דהא גם אם יעבור על הגזירה דרבנן בשוגג או אי"צ כפרה כמו איסור דרבנן בשוגג כדי' הנתיבות והארכנו בזה במנח"א (חלק א' סי' ל"ז) בענין גזירה לגזירה ויישבנו בזה בדברי התוס' (שבת דף י"א) עיי"שיה... אמנם לדברי הנתיבות הנז' י"ל מדברי הש"ס יבמות (צ"ד סוף ע"ב וצ"ה ע"א) לא דמי אשתו דבמזיד אסירא מדאורייתא בשוגג גזרו בה רבנן אחות אשה דבמזיד לא אסור מדאורייתא בשוגג לא גזרו בה רבנן ועיי"ש ברש"י והיינו לכאוי הסברא כיון דגם במזיד הוא רק איסור דרבנן באחות אשה שם ע"כ בשוגג לא גזיר כיון דלא אסור איסור דרבנן שעשאו בשוגג וכסברת הנתיבות. ואולי י"ל דאדרבא מכאן הוכחה להיפך דרק בשוגג לא גזרו רבנן דוקא למשמרת בזה. והיכא דלא גזרו. כגון בזה. אבל במק"א יש לחוש גם בשוגג מדרבנן.

(ובמפתחות שם): הערה. הנה כתבתי בפנים בסוף התשו' ע"ד הנתיבות דאיסור דרבנן בשוגג אי"צ כפרה ומצאתי ראוי גדולה וכמעט מפורש (כדי

לבוש מלאכותי

ויספת לך עוד שלש ערים, ממשיכה התורה ומציינת את הטעם לכך: "ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה"²⁰. שגם או יהיו ערי המקלט קשורות להריגת נפש.

יש מפרשים²¹ האומרים, שיהא צורך בערי המקלט לעתיד לבוא בתקופה של תחילת ימות המשיח, שאז "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד"²². ואילו בתקופה המאוחרת יותר של ימות המשיח²³ - "בהמשך זמן שתתרבה הדעה

ג. יש מפרשים²⁴ המסבירים, שהבדלת שלש ערי מקלט נוספות לעתיד לבוא היא "למצוה", או כלשון ה"מנחת חינוך"²⁵ - "והוא גזירת הכתוב, כי מצד הסברה לא יצטרכו לערי מקלט לעתיד לבוא כי רק שלום ואמת טוב יהיה בימי המלך המקוה במהרה בימינו, רק גזירת הכתוב לעשות המצוה הזאת וגזירת הכתוב שיהיו סך הכל תשעה".

אך לכאורה, קשה לומר כך, כי בפרשה זו עצמה, לאחר הצינוי "אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך . . .

(בתירוצו הא') "זי"ל דמיירי לימות המשיח". וראה ש"ך עה"ת. משכיל לדוד כאן.
 (22) ברכות לד, ב. וש"נ.
 (23) ראה לקו"ש חט"ו ע' 417 ואילך. וש"נ.

(18) זית רענן בתירוץ הבי'.
 (19) מצוה תקס.
 (20) ודוחק גדול לומר דקאי רק אלפני פניו.
 (21) של"ה שם. ואולי זוהי גם הכוונה בזית רענן שם

זכו בעתה זכו אחישנה כו' מפני שבחיי הבל הוא מבחיי מ"ד שלפני הצמצום כנ"ל וחטא הבל עד שיכלה זרעו כו' עמוק עמוק הוא ומובן לייח, אך מה שיכלה זרעו ע"י הורגי נפש בשגגה דוקא מובן הוא מטעם הנ"ל כדי שלא יפול לחיצוני מאורות ניצוצי הנשמות ששרשם מבחיי הבל כשהיו מסתלקי בעתם וזמנם כו' וד"ל.

אוה"ת מוסעי ע' א'תטו: ובוה אי"ש מ"ש בשלי"ה דכ"ד ע"א ע"פ ואם ירחיב כו' בשם הארזי"ל ואם ירחיב היינו בביאת משיח מדוע צריך ערי מקלט וי"ל דאין הכוונה שיהיו רוצחים ח"ו אלא ע"ד החטא עה"ד נידון כהורג נפש בשגגה כנ"ל, ויובן עפמ"ש בלקי"ת בביאור ע"פ בשעה שהקדימו ישראל נעשה בפ"י לא תרצח ששופך דם האדם דקדושה באדם בליעל ע"י החטא כו', ולכן ערי מקלט הוא התו' כי זאת התורה אדם א' דם וע' רש"י ישע"י ס"ג ע"פ וזו נצחם כו' אי"כ נצח ישראל הוא ע"י התורה, ולתיקון חטא עה"ד כשירחיב ה' גבולינו צריך להוסיף ג' ערי מקלט והוא התגלות טעמי תורה לע"ל.

הערה 18: זית רענן בתירוץ הבי' פוענח לעיל בהערה 8.

הערה 21: של"ה שם. זית רענן שם (בתירוצו הא'). וראה ש"ך עה"ת משכיל לדוד כאן: פוענח לעיל בהערה 8.

הערה 23: ראה לקו"ש חט"ו ע' 417 ואילך וש"נ: מיהאט שוין אמאל גערעדט בארוכה וועגן שיטת הרמב"ם אין דעם ענין פון ימות המשיח - אז לשיטתו וועלן זיין אין דעם צוויי תקופות כלליות:

יניקה מחמת טעם הנ"ל וזהו לא זכו בעתה כו' אבל זכו אחישנה להיות בירורי דרפ"ח לפני העת והזמן וענין זה הוא מובן למעלה בדוגמא ממה שאנו רואים למטה במדריגת מיתת השני שהיא לפני הזמן והעת כמו ע"י מיתת ב"ד או מלך או ע"י רוצחי בשוגג או במזיד וכמו סיבת הורגי נפש בשגגה דכתיב בהם והאלקי' אנה לידו דלכאורה פלאי איך ימצא להסיבה סיבה מאת ה' בחנם על לא פשע והגם שיש בדברי רז"ל דרשות, אבל לפי מ"ש בלקי"ת הנ"ל הענין הוא ע"ד סוד ה' כאשר חפץ ה' בהצלת נפש מישראל שלא יפול ממנה מותרות לחיצוני ואל ידח ממנו נדח כו' יבוא סיבה שיהרג לפני זמנו ועתו דהיינו קודם שיתקן בחיי צלמו דקדושה ואז עדיין לא יש מקום ושרש התחלה כלל ליניקת החיצוני שהרי אין התחלתם אלא מסיום אורות דקדושה דוקא כנ"ל ולא יפול מהנפש מאומה בהיכלות החיצוני ואדרבה מלבד שכולו עולה לה' בכל מכל כל אלא עוד יתוסף בהנפש על"י גדולה ועצומה בהיות שהעלאת מ"ן שלה יגיע למקום ומדרגה גבוה מאד נעלה מה שלא היתה מגעת בהסתלקותה בזמן ועת המוגבל שלה וכאשר אנו רואים ב"י הרוגי מלוכה שנשמותיהם נכללו במוחין דאימא שה"י בחי העלא' מ"ן לבינה וזהו מדרגה גבוה מאד שלא היו יכולים להגיע בהסתלקותם בעתם וזמנם כו', ועד"ז גם בשאר הרוגי מיתת שלפני הזמן וכמו הרוגי לוד שאין כל ברי' כו' אע"פ שלא היו אלא הרוגי מל', ועד"ז גם בשאר הרוגי שלא ע"י עת קץ וזהו והאלקי' אנה לידו כו' וד"ל, ועתה יובן קצת גם במ"ש בספר לקי"ת הנ"ל בענין ערי מקלט לעתיד שהוא כדי לכלות זרעו של הבל וכענין לא

תשורה משמחת הנישואין של חתי מאיר ונחמה דינה זווילשאנסקי

שהרי התורה העידה עליו שנאמר . . אף בפרשת בלעם נאמר . . , הוא ממשיך ומציין הוכחה נוספת בהלכה נפרדת³⁰: "אף בערי מקלט הוא אומר ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך ויספת לך עוד שלש ערים . . ומעולם לא היה דבר זה ולא צוה הקדוש-ברוך- הוא לתוהו" - ולכאורה, אין מובן; מדוע מפריד הרמב"ם הוכחה זו וכותב אותה בהלכה בפני עצמה?

ולפי האמור לעיל יש לומר, שבכך מתכוון הרמב"ם לרמז³¹, שההוכחה מענין ערי המקלט אינה מוסבת רק לגבי הנאמר בהלכה הקודמת - אודות ביאת המשיח בכלל - אלא גם לנאמר בהלכה הבאה³² - "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך שהרי רבי עקיבא . . ואו הוא מפרט את ההוכחה מבין כוזיבא -

בישראל" - "או לא יצטרכו לערי מקלט"³⁴.

ולפי זה יוצא, שמן הציווי "ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך" - להוסיף שלש ערי מקלט לעתיד לבוא - נלמדת הוכחה לדעה שלעיל ולשיטת הרמב"ם³⁵, ש"אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד", ולפחות בתחילת תקופת המשיח³⁶, כפי שמפרט על כך הרמב"ם בספרו³⁷: "ואל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהיה שם חידוש במעשה בראשית אלא עולם כמנהגו נוהג"³⁸. וממילא תהיה אפשרות מציאות של הורג נפש בשגגה³⁹.

בכך ניתן היה להסביר דיוק בדברי הרמב"ם: לאחר שמדבר הרמב"ם³⁹ אודות האמונה בביאת המשיח, ש"כל מי שאינו מאמין בו . . לא בשאר הנביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו

29) הל' מלכים שם פי"א ה"א.

30) שם הלכה ב.

31) בדפוסים לפנינו "אם". אבל בדפוס ראשון "ואם"

כבכתוב, ובכו"כ כתי" הרמב"ם "כי" במקום "אם".

32) הביאור בזה בפשטות - ראה לקו"ש ח"ח ע' 280. חל"ד

ע' 114 ואילך.

33) הלכה ג.

34) כ"ה בדפוס הרמב"ם. ובכמה כתי" הגירסא "אל".

24) שלה"שם.

25) הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים פי"ב ה"ב.

26) רפי"ב שם.

27) והראב"ד פליג שם.

28) בש"ך עה"ת כאן: "אע"פ שהוא (הרמב"ם) הולך לשיטתו שכתב כו' עולם כמנהגו נוהג, עם כל זה אין עולה על הדעת שיהי' באותו הזמן רצחנים". וצ"ע, שהרי עיקר ענין ערי מקלט הוא להורג נפש בשגגה, ולמה אין עולה על הדעת שיהי' הורג נפש בשגגה כשעולם כמנהגו נוהג.

הראי מערי מקלט בהלכה בפ"ע, כי מזה מביא לא רק ראי שמפורש בתורה שעיי מלך המשיח יהי הזמן של שלימות בקיום התומ"צ, אלא שמצאנו "בערי מקלט" שיתוסף באותה מצוה עצמה "ויספת לך עוד שלש ערים גו"י" "ולא צוה הקב"ה לתוהו". כלומר שהתורה עצמה אומרת שצריך עוד לבא זמן שבו יהיו מצות התורה כדבעי. - (מתורגם ללה"ר).

חל"ד עמו' 114 ואילך: גם יש לדייק שהרמב"ם כתב ראי בהלכה בפ"ע, ולכאורה הו"ל לכללה בהלכה הקודמת ביחד עם ב' ראיות הראשונות.

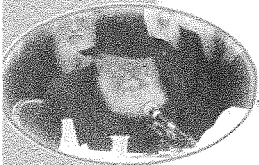
ונראה לומר, שבראי זו מערי מקלט יש חידוש עיקרי לגבי ב' ראיות הראשונות: בזה שציוותה תורה "אם ירחיב גו' ויספת גו"י" (שבימות המשיח חייבים להוסיף בערי מקלט, בלשון הרמב"ם "בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו הששי") - נעשה הענין דביאת המשיח אי מתנאי מצוה שבתורה.

(א) די תקופה פון תחילת ימות המשיח, וואס וועגן דעם ווערט געזאגט אז "אין בין העוה"ז ליממה"מ אלא שיעבוד מלכיות בלבד" - עס וועט ניט בטל ווערן "מנהגו של עולם" און עס וועט דאן ניט זיין קיין "חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג".

(ב) א שפעטערדיקע תקופה (וואס אין איר וועט זיין תחיית המתים), ווען עס וועט בטל ווערן (אויך לדעת הרמב"ם) מנהגו של עולם און סיוועט זיין א חידוש במעשה בראשית [נאר וויבאלד אז דאס זיינען ענינים וואס "לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו שדברים סתומין הן כו"י" און "אין סדור בוית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת" - דעריבער ברענגט ער ניט דעם ענין אין ספר היד].

הערה 27: והראב"ד פליג שם: אל יעלה על הלב שבימות המשיח כו' עד משלים. א"א והלא בתורה והשבתי חיה רעה מן הארץ.

הערה 32: ראה לקו"ש ח"ח ע' 280 (סי"ב): וזהו גם הטעם לכך שכתב הרמב"ם את

יותר מכך: מניסוח דבריו של הרמב"ם בתחילת ההלכה הבאה, הלכה ג', האומר "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם", ואינו אומר "ואין המלך המשיח צריך לעשות...". נראה, שגם לאחר ההלכה אודות ערי מקלט לעתיד לבוא, הלכה ב', תיתכן המחשבה - "יעלה על דעתך" - שהמשיח "צריך לעשות אותות...", אך שוללים זאת משום הענין של רבי עקיבא וכו'.

כלומר, הציווי על הוספת ערי מקלט לעתיד לבוא אינו מהווה הוכחה לכך שהמשיח אינו צריך להראות אותות ומופתים וכדומה.

ולפי זה מובן, שאין זו הוכחה גם לכך שלא יהיה שינוי "במנהגו של עולם"³⁶.

גם על כך, שלא יהיה חידוש בעולם, יש הוכחה מהציווי להוסיף ערי מקלט לעתיד לבוא, המלמדנו שגם בימות המשיח יהיה "עולם כמנהגו נוהג", ולכן מובן שלא זוהי מהותו של המשיח ולא בכך נבחן אם הוא משיח³⁵.

ה. אך קשה להבין כך את דברי הרמב"ם:

אם היה הרמב"ם מתכוון לומר שהציווי על הוספת ערי מקלט מהווה הוכחה ברורה לכך שמלך המשיח אינו צריך לעשות "אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם", הוא היה מציין זאת במפורש, במיוחד כאשר זוהי הוכחה מציווי בתורה, ואילו ההוכחה בענין בן כוזיבא, שהוא מביא אותה, לקוחה מדברי ומדרשי חז"ל.

להיות קס"ד שיבוטל דבר ממנהגו של עולם גם לאחר שידענין ע"ד הוספת ערי מקלט לעת"ל (ושהבחינה על משיח אינה בזה שצריך לעשות אותות כו' או לחדש דבר בעולם). וראה בפנים.

35) ראה מ"ש במאמר תחיית המתים רפ"ו. וראה לקו"ש שם סי"ג ע' 280 ואילך.

36) וכדמשמע גם מלשון הרמב"ם שם רפ"ב "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם", שיכול

לעולם כו' אין לה לא שינוי כו", כך אי אפשר להיות שינוי חיוו בהבטחה זו. - (מתורגם ללה"ק).

ועפ"י מובן גם דיוק לשון הרמב"ם בראי זו "ולא צוה הקב"ה לתוהו" - שכוונתו להדגיש, דכיון שזהו ענין של מצוה ("צוה הקב"ה"), הרי זה מחייב שאי אפשר להיות שינוי חיוו בזה, כי "לא צוה הקב"ה לתוהו".

הערה 35: ראה מ"ש במאמר תחיית

המתים רפ"ו: וכבר ספקו גם כן אנשים בדברינו בסוף החבור במקום שאמרנו דבר זה לשונו: "אל יעלה על דעתך שמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם, או יחיה מתים וכיוצא בדברים" וכו'. והבאנו ראיה על זה במה שבארנוהו. וחשבו קצת חלושי העיון, שזאת הכחשה לתחית המתים, והוא סותר מה שבארנוהו בפרוש המשנה: "שתחית המתים פנה מפנות התורה" - וזה כלו מבואר אין ספק בו ולא סתירה. והוא שאנחנו אמרנו: "שהמשיח לא יבקש ממנו שיעשה מופת: שיבקע הים, או יחיה מת על צד המופת" - שאין מבקש ממנו מופת, אחר שיעדו בו הנביאים אשר התאמתה נבואתם, ולא יתחייב מזה המאמר: שהשם לא יחיה מתים ברצונו כשירצה ולמי שירצה, אם בימי המשיח או לפניו או אחרי מות.

כלומר: אע"פ שענין הגאולה העתידה מפורש בתורה (והרמב"ם (בפירוש המשניות) מנה האמונה בזה בין עיקרי ויסודי התורה), מ"מ האמונה אין זה חלק ממצוות התורה, שהרי לא מצינו בתורה ציווי להאמין בהגאולה (ורק כי כיון שזהו ענין המפורש בתורה, לכן כל שאינו מאמין בה, הרי הוא "כופר" . בתורה ובמשה רבינו); אבל ע"י הציווי ד"אם ירחיב גוי ויספת גוי", נעשה ענין הגאולה אחד מפרטי מצוה בתורה.

וע"י שנעשה חלק ממצוה בתורה, יש בו גם התוקף שבענין המצוות. וכמ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה "דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת", ש"מצוה" פירושו **ציווי** התורה, וכהמשך דברי הרמב"ם "שכל דברי התורה מצווין אנו לעשותן עד עולם". וכן כתב גם בהלכות מלכים שם, בהמשך הענין אודות המלך המשיח, "עיקר הדברים ככה הן, שהתורה הזאת חוקי ומשפטי לעולם ולעולמי עולמים ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן (וכל המוסיף או גורע או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצות מפרוטו, הרי זה ודאי בדאי ורשע ואפיקורוס)".

ולכן, כיון שענין הגאולה הוא פרט במצות ערי מקלט, הרי כשם שערי מקלט "היא מצוה עומדת

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה וזילשאנסקי

ו. ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

הציווי על הוספת ערי מקלט לעתיד לבוא אינו מוכיח שאז יהיה עולם כמנהגו נוהג, משום שערי

מקלט אלו יישמשו את ההורג נפש בשגגה לפני כן – בזמן הזה³⁷. ובהיותם אז בארצות הקני הקניזי והקדמוני³⁸, יהא עליהם לגלות לעיר מקלט³⁹.

כה"ג המכפר שיהא נמצא בשעת רציה"ה ואם לאו אינו יוצא משם לעולם - י"ל דהו דוקא באם יש אפשריות שיהי"ה כה"ג, משא"כ בנדוד"ד אין זה מעכב. ועוד דשיהי"ה כה"ג - הוא בשעת גמר דין (משנה מכות שם). ולהעיר מענין דלאו מינה לא מחריב בה (זבחים ג, א).

37) ראה אלשיך כאן סוף פסוק ת.
38) ובפרט להדיעות שהן ארץ אדום עמון ומואב (ראה אנציקלופדי" תלמודית ערך א"י ע' רה. וש"ג), שגם לפני ביאת המשיח נמצאים שם יהודים.
39) וגם להדיעה שהובאה בריטב"א (מכות יא, ב) "דבעינין

שלימות קיום התורה כנ"ל, הסרת ה"נוגש ומבטל" מצד האומות). - (מתורגם ללה"ק).

הערה 37: ראה אלשיך כאן סוף פסוק ח':

ולהיות שמדבר על זמן אם זכו אחישני צריך ערי מקלט שאם היו על זמן בעתה שלא ישארו רק אשר קדוש יאמר לו אז לא הי צריך ערי מקלט כלל כי כל הראוי למות בעונו ימות בחבלי משיח. אך בהיות בזמן אחישני בהיות רובא זרובא צדיקים יחישני ה' וישארו בני אדם רב בלתי ממורקים מאשמותיהם מהם במשפט מות ומהם בחטאות קלים לכן יפיל הוא יתברך אשר הם עם כבד עון ביד הקלים ויצטרכו ערי מקלט למרק בעלי אשמות קלות.

הערה 38: (ראה אנציקלופדיה תלמודית

ערך א"י ע' רה. וש"ג): נחלקו תנאים בארצות אלו של קיני קנזי וקדמוני איזו הן: ר' יהודה אומר ערבייא שלמייא נבטיא, ר' שמעון אומר אסיא ואספמיא ודמשק, ר' אליעזר בן יעקב אומר אסיא קרתיגני ותורקי, רבי אומר אדום ומואב וראשית בני עמון. יש מהראשונים שהביא סמך לדעה שאדום עמון ומואב הם שעתידיים להיות ירושה לעתיד מהכתוב: אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם.

הערה 39: ריטב"א מכות יא, ב: ההורג

כהן גדול או כ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם פי רש"י ז"ל כגון שנגמר דינו קודם שמינו ג"כ אחר ולא נהירא חדא מדפסיק ותני סתם ועוד דמרישא שמעי לה. לכך הנכון דאפילו היה שם כ"ג כשנגמר דינו פסיק ותני אינו יוצא משם לעולם. וגזרת הכתוב הוא שלא נתן הכתוב כפרה לכ"ג אלא כשאין ברציחה שייכות לכ"ג לכפרה נכתבו ולא לרציחה. ואפשר שטעם הכתוב מפני שהעון חמור מאוד. ויש שנתנו טעם משום דבעינין כ"ג המכפר שיהא נמצא בשעת רציחה ולא הוצרך התנא לפרש אלא שיהא מצוי בשעת גמר דין ג"כ מטעמא

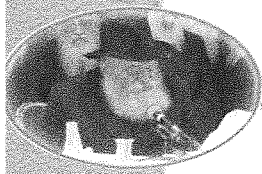
וראה לקו"ש שם (סי"ג) ע' 280 ואילך:

ע"פ כל הנ"ל יובן מש"כ הרמב"ם (בהלכה ג') "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחי מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך" (שבזה הוא שולל שני ענינים: לא זהו ענינו של משיח "לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם" ולא זהו המבחן לאמיתותו) ומסיים ועיקר הדברים ככה הן שהתורה הזאת חוקי ומשפטי לעולם ולעולמי עולמים:

שכיון שגדרו וענינו של משיח הוא כנ"ל – שלימות בקיום הלכות ומצות התורה – על כן אם עולה על הדעת "שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם" כדי לפעול שינוי בעולם, הרי זה בסתירה לכך אשר "התורה הזאת חוקי ומשפטי לעולם". ובהיות שגדרו וענינו של משיח אינו אותות ומופתים וחידוש דברים בעולם, הרי מובן גם שלא זה הוא המבחן על אמיתתו.

כשם שנביא, שהבחינה לאמיתתו היא "האות שלו, שיאמר דברים העתידיים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר וכי תאמר בלבבך איכה נדע הדבר וגו'" (כנ"ל סוס"ו), ז.א. שאמיתתו נבחנת במה שהוא ענינו נביא, הוא אומר דברי עתידות,

עד"ז מובן גם בנוגע למשיח, שאע"פ שיהי גם נביא גדול, ויותר מכל הנביאים (קרוב למשה רבינו), מ"מ גדרו וענינו – מלך המשיח כנ"ל, וממילא מובן (הלכה ד') שהבחינה והסימן לאמיתתו הוא בענינו שלו עצמו, תורה וקיומה – ואם יעמוד מלך מבית זוד הוגה בתורה ועוסק במצות... כפי תורה שבכתב ושבעל פה ופועל שלימות בקיום המצות של יהודים – ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדיקה וילחום מלחמות ה' כו'. (שילחום מלחמות ה' הוא גם פרט בהבאת

אמנם, הסיבה להבדלת ערי מקלט - "להכין לך הדרך וערי מקלט רבים" - היא: "פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך

כפי שאנו מוצאים לגבי חובת חטאת, שרבי ישמעאל⁴⁰ כתב על פנקסו ש"כשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה"⁴¹.

(40) שבת יב, ב.

(41) וראה יומא פ, א ופירש"י שם. אנציקלופדי' תלמודית ערך חטאת בסופו (ע' תקג). ואף את"ל ע"פ משנ"ת שא"ו חיוב על כ"א, ושלימות הכפרה נעשית ע"י התשובה שבזמן הזה (ראה לקו"ש ח"ה שם ע' 416. ובארוכה בשיחת ו' תשרי תשמ"א) - יש לומר, דשאני גלות שהוא לא רק כפרה כקרבן, אלא גם גדר עונש.

ואף שחיוב קרבן חטאת הוא מצות היחיד, והמצוה דגלות היא

מצות הב"ד ד"מצות עשה להגלותו" (רמב"ם רפ"ה מהל' רוצח. סהמ"צ ומנין המצות מ"ע רכה), הרי "גם המכה גם הוא בכלל מ"ע זו שנאמ' (מסעי לה, כח) עליו כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול" (חינוך מצוה תי בתחלתה). ואף שזהו לאחר גמר דין, הרי גם בתחלה חיוב עליו (משום הגנה, כדלקמן בפנים).

וראה לקמן הערה 47.

(42) פרש"י פרשתנו יט, ו.

אכלתי שמא יבא בית דין ויפטרנו מקרבן ונמצא מביא חולין לעזרה.

אנציקלופדי' תלמודית ערך חטאת בסופו (ע' תקג): בזמן הזה. אף בזמן שאין בית המקדש קיים, מי שעבר עבירה שחייבים עליה חטאת, יש עליו חיוב להביא חטאת לכשיבנה בית המקדש בימיו, וכן אמרו: האוכל חלב בזמן הזה, צריך שיכתוב לו שיעור - שאם אכל כזית בינוני לא יכתוב מחוייבני חטאת, אלא יכתוב כזית בינוני אכלתי - שמא יבוא בית דין אחר וירבה בשיעורים, היינו שיבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בין דין ותתחדש הלכה ויאמרו שאינו חייב קרבן אלא על כזית גדול, ונמצא מביא חולין לעזרה. ואמרו באחד מן התנאים שקרא בשבת לאור הנר והטה את הנר בשוגג, וכתב על פנקסו: אני פלוני בן פלוני קראתי והטיתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה, ודוקא אם יבנה בימיו, שלאחר שימות הרי זו חטאת שמתו בעליה. וכתבו הפוסקים שבזמן הזה מי שעבר עבירה בשוגג, כגון שחילל את השבת או שבא על הנדה, יתענה ארבעים יום, ולא רצופים אלא שני וחמישי, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין, ויתן צדקה כשיעור חטאת, היינו כפי מה שקונים הפחות שבכבשים באותו זמן.

(ראה לקו"ש ח"ה שם ע' 416): כעין דוגמא לענין הנ"ל בהלכה בפועל, מוצאים במצות תשובה וגירות:

שלימות התשובה והכפרה על חטא (בשוגג) היא וידוי דברים עם קרבן. מ"מ רואים, שבזמן הגלות, כשאין אפשרות להקריב קרבן נעשה ע"י תשובה (ווידוי דברים) פועל שלימות הכפרה, מכיימים בשלימות מצות התשובה:

דמפרש בגמרא ולפי טעם זה לא צריך התנא לתפוס כאן כ"ג שהרג או שנהרג דבלאו הכי נמי משכחת לה להא בשהיתה ההריגה בין כהן לכהן אלא דנקט הכי לאשמועינן דאע"ג דהוה כ"ג בשעת רציחתם לא אמרינן שמיתתו וכפרתו באין כאחת. ואין הטעם הזה מתחוויר לי.

משנה מכות שם: משגמר דינו מת כ"ג הי"ז אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני נגמר דינו בלא כ"ג וההורג כ"ג וכ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם.

(זבחים ג, א): אמר רב יהודה אמר רב חטאת ששחטה לשם עולה פסולה שחטה לשם חולין כשירה אלמא המינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה... **(לשם חולין כשירה.** קס"ד סברא דידיה היא כדמפרש דמינה מחריב בה דבר שהוא מינו מועיל בו לעקור את שמו. **דלאו מינה.** כגון חולין שאינו מין קדשים לא מחריב בה ואין שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו. רש"י).

הערה 41: וראה יומא פ, א: אי"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא בית דין אחר וירבה בשיעורין מאי ירבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן... אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול.

ופרש"י שם: אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן. והכי קאמר האוכל פחות מכזית בזמן הזה וכתוב כשיעור זה אכלתי שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן ולקמן פריך א"כ ימעט בשיעורין מבעי ליה... **אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול.** והכי קאמר האוכל כזית בינוני אל יכתוב מחוייבני חטאת אלא יכתוב כזית בינוני

לפרש"י

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתחמה דינה ווי'לשאנסקי

ולכאורה, הענין של "יחס לבבו" וכו' לא יהיה לעתיד לבוא.

אך למרות זאת רואים ב"ספרי" בפרשתנו ש"מצוה בידי גואל הדם לרדוף"⁴⁵, וכיון שווהי

והכהו נפש"⁴³ - כדי שיוכלו לברוח מגואל הדם,⁴⁴ ולכן "אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך... ויספת לך עוד שלש ערים", שגם אז תהיינה ערי המקלט מקום להימלטות מגואל הדם.

43 שם.

44 ולהעיר מהד"אג מהרש"א מכות י, ב - דעיקר חובת גלות מפני גואל הדם שלא יהרגנו, וכשאינן חשש זה אין חובת

גלות. אבל כבר הקשו על דבריו שמוכה בכ"מ דכשאינן גואל דם חייב לגלות (ראה ספרי פרשתנו שם ה-ו. ועוד).
45 ראה ספרי דבי רב לספרי שם.

איסורי, גיטין און קידושין, און סיי אין עניני ממונות, וכו' וכו'.

(וראה שם אריכות הביאור בזה)

סהמ"צ: הוא שצונו להוציא מכה נפש בשגגה מעירו לעיר מקלטו.

ומנין המצוות מ"ע רכ"ה: להגלות הרוצח בשגגה שנאמר וישב בה עד מות הכהן הגדול.

חינוך מצוה תי בתחילתה: שנצטוו בית דין של ישראל להשליך מכה נפש בשגגה מעירו ולהשיבו בערי מקלט, שנאמר (במדבר ל"ה, כ"ה). והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו וגוי וישב בה עד מות הכהן הגדול. וגם המכה גם הוא בכלל מצוות עשה זו, שנאמר עליו (שם, כ"ח), כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול.

הערה 44: ולהעיר מחז"אג מהרש"א

מכות י, ב: אי הרג בשוגג ואי הרג במזיד כו'. זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג בשוגג יורד כו'... וק"ק דמשמע מזה שהרג בשוגג בלא עדים שהוצרך ליגלות ולא ידענו על מה דהא הגלות לערי מקלט אינו רק מפני גואל הדם שיהרגנו ואם אין עדים בדבר היאך יהרגנו הגואל ואפשר לומר אם הוא מודה בדבר או שיתוודע הדבר ע"י קרובים ופסולים שפטור הגואל אם יהרגנו ודו"ק.

(ראה ספרי פרשתנו שם ה-ו): וזה דבר

הרוצח מיכן אמרו רוצח שגולה מעיר לעיר מקלט מכלל שני פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח אין לי אלא רודף וגואל רודף ואינו גואל ואינו רודף לא רודף ולא גואל מניין ת"ל רוצח רוצח ריבה מכלל שנא' כי ירום לבבו אין לי אלא מי שיש לו חמות הלב האב את הבן והבן את האב את האב והבן את הבן מניין ת"ל רוצח רוצח ריבה.

הערה 45: ראה ספרי דבי רב לספרי שם:

פן ירדוף כו' מצוה כו' שתמא כריה"ג דמתני' ועייש בגמרא דייב טעמא דידיה וטעמא דר"ע דפליג

וכידוע הנפק"מ להלכה בפועל בנוגע לאל תשת גוי' רשע להיות עד חמס.

ובארוכה בשיחת ו' תשרי תשמ"א:...א קרבן מזה האבן עס זאל פריער זיין תשובה, ווי די גמ' זאגט אין זבחים (ז, ב) אז אם לא עשה תשובה ח"י איז דאך דאס זבח רשעים תועבה, קען מען קיין קרבן ניט בריינגען,

מוז מען דאך זאגן אז ס'איז געווען תשובה: בשעת מיטוט תשובה איז אט דעמאלט דער דין אין קידושין (און ס'איז נוגע אנטקעגן קידושין, אז זי זאל ווערן אן אשת איש), אז הרהר תשובה, איז אפילו אז פריער איז ער געווען אין קצה הכי תחתון - איז נעשה צדיק,

און ווי די גירסא אין אור שרוע, וואס דער אלטער רבי בריינגט דאס אויך אראפ אין תניא די גירסא - איז נעשה צדיק גמור!

וואס צדיק גמור, וואס דאס באווייזט אויף א תשובה בשלימותה, איז דאך דעמאלט ווי די גמ' זאגט אויך אין יומא אין די לעצעטע דפים איז דעמאלט זדונות נעשו לו כזכיות, אדער זכיות ממש...

און מימוז דאך זאגן אזוי, דערפאר וואס ס'איז דאך נוגע אויך בזמן הזה דער ענין אין פסולי עדות, וואס צווישן זיי איז אויך דא פסולי עדות מה"ת, און מ'פסקינט אפ א פס"ד ברור אין שו"ע חו"מ אין כמה סעיפים און כמה פרטים, אז אויב ער האט געטאן אט די און די פעולות איז אט דעמאלט ווערט ער אויס "עד רשע", און ער ווערט אן עד כשר, אפילו אויף אזוינע פעולות וואס דארפן האבן א קרבן, אדער וואס דארפן האבן מלקות.

און אעפ"כ פסקינט ער אפ אין שו"ע אז ער ווערט אן עד כשר, און מעג עדות זאגן, און דארף עדות זאגן, און ער איז אן עדות כשר סיי אין עניני

מ'ים הנהר'ים י'ו'ד - "א שנת ה'תשס"ב

מצוה⁴⁶, הרי מובן, שהיא חלה גם לעתיד לבוא. ולכן יש צורך בערי מקלט כדי להימלט מגואל הדם⁴⁷.

הוא לא רק משום ארי' הוא דרביע עלי' אלא שמופקע בעצם⁴⁸, הרי מכיון שהחטא הדורג נפש הוא "משום המתפעל והוה דבר נמשך", "החטא נמשך לעולם" וצפע"ג מכות ה, ב בגמ' ד"ה וקסבוריקו, נמצא כאלו נעשה מעשה החטא או, ובמילא ישנו החיוב גלות ומצות גואל הדם כו'.

(*) דאה אנציקלופדי' תלמודית ערך גלות וערך גואל הדם בסופו. וש"נ. ועי' הלשון בראשונים שהובאו שם. וראה רמ"א חו"מ ר"ט תכ"ה.

46) ראה בארוכה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג ח"ג פרשה יו, שגואל הדם מצותי' דגופי' הוא ולא בתור שליח ב"ד. 47) ואפילו את"ל דוה שאין דין גלות וגואל הדם בזמן הוה*

(*) אבל ראה שו"ת צפע"ג (ווארשא) סרט"ו בסופו: ועי' בספרי פ' מסעי דמבואר דערי מקלט נוהג גם בזה"ז ע"ש אף שאין מקדשין ולא מזבח ולא סנהדרין. צפע"ג למכות ז, א (גליון ד"ה מנה"ם) * נעתק בצפע"ג עה"ת מסעי לח, כט. וראה קצוה"ח סימן ב.

מצות הנהרגין שכבר מנה הרמב"ם ז"ל במנין העשין, שהרי מצות הנהרגין היא מצוה המוטלת על הבי"ד עצמן. אבל מצוה זו אינה מוטלת אלא על גואל הדם. והדבר פשוט ומבואר דלא יתכן לומר דמצוה זו של גואל הדם אינה אלא אחד מדקדוקי מצוה של הבי"ד.

הערה 47: צפע"ג מכות ה, ב. בגמ' ד"ה וקסבוריקו: גליון: הנה ר"ל כך דהנה קיי"ל בסנהדרין דף ע"ו ע"ב, מצמצם בדיני נפשות חייב ובדיני ממונות פלוגתא (שם), והגדר בדיני נפשות הוה החיוב משום המתפעל והוה דבר נמשך, ועיין בספרי סוף פ' שופטים דשופך דם נקרא חוטא, ר"ל לא שכבר חטא אלא שחוטא ונמשך, ולכך חזינו דין גדר כפרה גם לאחר מיתה, אף דבכ"מ קיי"ל זבחים דף ט' ע"ב אין כפרה למתים ועיין בכריתות דף כ"ו [ע"א], ותמורה דף ט"ז ע"ב, ורש"י במעילה דף י' ע"ב, ועיין תוספתא ב"ק פ"ו [פ"י-ט], וכאן ברוב ושווג דקוברין אותו בערי מקלט ואם מת כה"ג אח"כ מוליכין אותו לקברי אבותיו, משום דהחטא נמשך לעולם, וכן מבואר בכריתות דף כ"ו [ע"א], גבי עגלה ערופה דמכפר על יוצאי מצרים ע"ש.

(שוה"ג) צפע"ג למכות ה, א (גליון ד"ה מנה"ז): גליון: בספרי מרבה לדורות, ור"ל אם יש דין ערי מקלט בבית שני אף שבטלו ערי מגרש סוטה דף מ"ח ע"ב, וגם י"ל אם גואל הדם יכול להרוג גם בזה"ז [לרובח] בשוגג, ואפשר דמהני לזה ערי מקלט, ואם צריך לזה פסק ב"ד עיין לקמן דף ט' ע"ב ודף י' ע"ב ולעיל דף ב' ע"א.

(שוה"ג) וראה קצוה"ח סי' ב: אלא דבזה"ז יש להסתפק אי שייך דינא דגואל הדם כיון דעכ"פ בעינן קבלת עדים להודיע אמינית הדבר שהרגו הרוצח ואנו הדיוטות אנן ואין אנו רשאים לקבל

אולם כפי הנראה בין מלשון המשנה בין מהסוגיית דאפי' ריה"ג לא אמר מצוה אלא על הרוצח שיצא מחוץ לעיר מקלטו דהכי תנן רוצח שיצא חוץ לתחום כו' ריה"ג אומר מצוה כו' וקרא נמי דילי מניה ריה"ג ומצא אותו גואל הדם בהכי איירי דכתיב ואם יצא יצא כו' ומצא אותו כו' אבל בתחלה בהליכתו בדרך לנוס אל ע"מ משמע דמודה ריה"ג דליכא מצוה וטעמא רבא איכא לחלק דהתם התיר עצמו למיתה אבל הכא מאי אית לך למעבד אין לו כנפים לפרוח באויר מ"מ מהכא מדמייתי ספרין מצוה אהך קרא דפן ירדו דאיירי בתחלת הליכתו משמע דלמאן דאית ליה מצוה אפי' בתחלה מצוה וצ"ע.

הערה 46: ראה בארוכה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג ח"ג פרשה יז: אמנם לענ"ד נראה דדברי הרמב"ן ז"ל מחוררין ונכונים ומדוקדקים היטב. דודאי לפמשי"כ הרשב"ץ דגוה"ד אינו אלא שליח ב"ד. יפה הקשה על הרמב"ן ז"ל דאין מקום תלונה על הרמב"ם ז"ל שלא מנה מצוה זו. ואדרבה תלונתו אליו תשוב. שלא היה לו למנות מצוה זו שאינה אלא אחד מדקדוקי מצות ובערת הרע מקרבך. אבל אין זו דעת הרמב"ן ז"ל. אלא ס"ל דמצות גואל הדם גופי' היא. שהתורה הטילה עליו החובה לטפל בנקמת רציחת קרובו. ולא משום שליחות ב"ד הוא כלל. אלא דהיכא דלית ליה לנרצח גואל הדם. בזה הוא דרבי קרא שחובה זו מוטלת על הבי"ד במקום גוה"ד. וכיון שאין בידי ב"ד עצמן להטפל בזה. עליהם המצוה להעמיד לו אחר ממונה מהם להיות כגואל דמי הנרצח. ולהטפל בכל הנוגע לזה. והכי משמע ודאי מלשון הרמב"ם ז"ל (הלכות רוצח שם) דחובת עצמו של גוה"ד היא. ולא מצד שליחות ב"ד עיי"ש וא"כ הדבר מבואר מאליו דלא שייך הכא כלל לומר דאין זה אלא אחד מדקדוקי

ל'ת מ'ל'ת

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה וזילשאנסקי

המקלט ומצאו גואל הדם, אך לא כאשר הוא עדיין בדרך בריחתו אל עיר המקלט.

במשנה⁴⁸ מובא שמצוה ביד גואל הדם להרוג את הרוצח רק במקרה של רוצח שיצא מחוץ לתחום ערי

גואל הדם (ובהבא לקמן) אנצק' תלמודית שם. וש"נ.

48) מכות פ"ב מ"ז (יא, ב). ושם יב, א. וראה בכללות גדר

143. קצוה"ח סי' בי ס"ק א'. ועיין ר' ירוחם בסוף הסי' בשם הרי אברהם: ונראה שדינים אלו (של גואל הדם)

(שוה"ג) וראה רמ"א חו"מ ר"ס תכ"ה: כל חייבי מיתות ב"ד בזמן הזה אין בידינו להלקותן או להגלותן או להרגן או לחבטן אלא מנדין אותן ומבדילין אותן מן הקהל (טור ס"ח בשם הרב נטרונאי גאון) וכל זה מצד הדין אבל אם רואין ב"ד שהוא צורך שעה ומגדר מילתא יכולין לענוש במה שירצו (שם א' ובשם תשו' הגאון) כמו שנתבאר לעיל סי' ב'. ודוקא בדיני נפשות הצריכין ב"ד אבל הנהרגין בלא ב"ד נידונין גם עתה כמו שיתבאר (טור שם).

הערה 48: מכות פ"ב מ"ז (יא, ב): רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו.

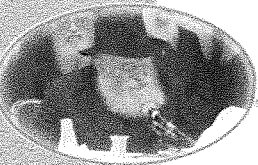
וראה בכללות גדר גואל הדם אנציקלופדי' תלמודית שם: ברוצח שוגג. רוצח שוגג שחייב גלות ומצאו גואל הדם בדרך קודם שנכנס לעיר מקלטו והרגו, נחלקו תנאים בדבר: יש אומרים חייב גואל הדם מיתה, וזה שנאמר: פן ירדוף גאל הדם אחרי הרצח וגוי והכהו נפש ולו אין משפט מות, ברוצח הכתוב מדבר, שכן נאמר אחר כך: כי לא שנה הוא לו מתמול שלשום, הוי אומר ברוצח הכתוב מדבר, וכך אומר הכתוב: פן ירדוף והשיגו והכהו, והוא לא היה ראוי למות כי לא שונא היה לנרצח ולא הרגו מדעת, ויש אומרים שפטור, שנאמר: ולא אין משפט מות, ובגואל הדם הכתוב מדבר, שאילו ברוצח שאין לו מיתה הרי נאמר אחר כך כי לא שונא הוא לו וגוי, והכתוב כך אומר: פן ירדוף גואל הדם והשיגו והכהו נפש ולא יתיירא מבי"ד כי אין לו משפט מות על הכאה זו, או שאף כי לא שונא הוא לו בגואל הדם מדבר, והכוונה: לגואל הדם אין משפט מות, לפי שגואל זה לא שונא הוא לרוצח מתמול שלשום, ולגאול דמו הוא שהרגו. הלכה שפטור, אחד שהרגו בדרך קודם שיכנס לעיר מקלטו ואחד שהרגו בחזירתו עם

עדות נפשות והא שכתב הרמב"ם בע"א פי' בכסף משנה דהיינו עדות מיוחדת או אפשר כיון דלדעת הרמב"ם אפי' הכחישו עצמם בבדיקת נמי רשות ביד גואל הדם וכמ"ש בכ"מ שם ועיקר שלמדוהו דלא גרע מהורג שלא בכונה א"כ גם אנו למידין בזה"ז דלא גרע מהורג שלא בכונה וצ"ע.

(שוה"ג) ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך גלות: בזמן הזה. בזמן הזה אין גלות נוהגת, שאין עכשיו ערי מקלט ולהיכן יגלה, ועוד שכשם שאין דנים דיני נפשות בזמן הזה, כך אין דנים דיני גלות²¹⁴.

214. ע"י החינוך סוף מצוה תי ומנ"ח שם, וע"י ישועות ישראל חו"מ סי' ב'. וע"י אר"ז ח"א סי' קיב בשם רב שרירא גאון ההורג נפש בזמן הזה אין בידינו לעשות לו מאומה כו' ולא להגלותו.

(שוה"ג) וערך גואל הדם בסופו: בזמן הזה. בזמן הזה שאין דיני נפשות נוהגים, כתבו אחרונים שאין רשות ביד גואל הדם להרוג את הרוצח, שהרי אין לו רשות להרגו אלא לאחר שנגמר דינו בפני בי"ד של עשרים ושלשה. ואפילו הסוברים שבזמן שדנו דיני נפשות יש לגואל הדם רשות להרוג את הרוצח קודם שנגמד דינו בבי"ד, מסתפקים אם בזמן הזה שייך דין גואל הדם, שהרי על כל פנים זקוקים לקבלת עדות לברר אמיתת הדבר שהרגו הרוצח ובזמן הזה אין אנו רשאים לקבל עדות לדיני נפשות, אלא שאפשר שמכיון שאפילו בעדות מוכחשת בבדיקות יש רשות לגואל הדם להרגו, שאינו עדיף מההורג שלא בכונה, אם כן אף בזמן הזה יש לומר שאינו עדיף מההורג שלא בכונה¹⁴³. להסוברים שבעדות מוכחשת או קודם גמר דין אין גואל הדם רשאי להרגו, אלא שאם הרגו פטור, בזמן הזה אין גואל הדם רשאי להרוג את הרוצח, בין שהיה שוגג בין שהיה מזיד. ויש שכתב שאפילו אם בזמן שדנו דיני נפשות יכול גואל הדם להרוג את הרוצח גם בלי התראה, בזמן הזה שבטלו דיני נפשות ודאי שאין רשות לגואל הדם להרגו ואפילו לסבב לו מיתה על ידי ערכאות, שלא יפה כחו של גואל הדם מכח סנהדרין וכל בתי דיני ישראל.

להרגו, בדיוק כפי שחל איסור להרוג אדם אחר⁵¹ - אלא, גם לפי דעה זו מוטלת מצוה על גואל הדם לנקום את מות קרובו כבר מלכתחילה, לפני הבריחה אל עיר המקלט בדומה לשיטת ה"ספרי"⁵². אך מכיון

אך כדי שלא להרבות במחלוקות יש לומר⁴⁹, שגם לפי דעה זו, אין הכוונה שדוקא אז - כאשר יצא מחוץ לתחום, לאחר שכבר נכנס אל עיר מקלטו - מתחדשת מצות גואל הדם⁵⁰, ואילו לפני שהרוצח מגיע לעיר המקלט חל איסור מוחלט על גואל הדם

52) ובספרי דבי רב לספרי כאן, דמאן דאית ליה (בש"ס) מצוה אפי' בתחלה מצוה (ובספרי כאן) אלא שנשאר בצ"ע. ובביאור הר"ם פ' פערלא לשה"מ"צ לרס"ג מל"ת רעד כתב בפירושו הספרי שהמצוה היא לרדפו לעיר מקלטו ולא להרוג ע"ש. ומהספרי דבי רב משמע דמפרש גם להורגו.

49) ולהעיר ממאירי מכות (יא, ב) שכתב במחלוקת ריה"ג ור"ע אי הוי מצוה או רשות "ולא סוף דבר כשיצא אלא אף מעיקרו".

50) ראה צפע"נ מהד"ת טז, א-ב. לב, ד (נעתק בכללי התומ"צ בערכו).

51) ראה מנ"ח מצוה תי.

במכילתא פ' משפטים דאם ישראל הרג לגר תושב גולה, אף דאין בו כלל חיוב מיתה, ואח"כ יצא חוץ מערי מקלט אם הרגו אחר י"ל דפטור.

לב, ד: עיין מכות דף י"א ובדברי רבינו בהל' רוצח פ"ז ה"ח גבי רוצח שגלה למקלט אינו יוצא משם אפי' להציל נפש כו', והגדר דאין האיסור לצאת חוץ לעיר מקלט רק מה שעיי"ז לא יהי בעיר מקלט, וא"כ הדבר עדיין איננו וע"כ אין בכח לדחות, אך שם י"ל הטעם ערי מקלט דיהיה נ"מ אם יצא וימצא אותו גואל הדם והרגו אם חייב או מותר להרגו ע"ש בדף י"ב ע"א כו', וע"ש אם יצא בשוגג הוה מחלוקת בגמ', וזה תליא אם מה שמותר להורגו משום שאיננו בעיר מקלטו, או משום שיצא, ונ"מ ג"כ לשיטת רבינו דס"ל דאם ישראל הרג גר תושב גולה כמבואר בהל' רוצח ואז אם יצא והרגו אחד אם חייב דבמזיד אינו נהרג, רק בשוגג גולה, וא"כ אם יצא במזיד ג"כ אין נהרג, דגם כאן שייך לומר שלא יהא סופו חמור מתחלתו, ואם נימא דאם הרגו אין נהרג עליו אף שיצא ברשות, שוב הוה בגדר פקוח נפש לעצמו.

הערה 51: ראה מנ"ח מצוה ת"י: וגואל הדם שהרגו חוץ לתחום קודם שנכנס לעיר מקלט, או כשהחזירו אותו הן בהליכה הן בחזרה חוץ לתחום עיר מקלט, פטור גואל הדם, דקרא דולו אין משפט מות [דברים י"ט, ד], קאי על גואל הדם, עיין בגמ' כאן י" ע"ב [ר"מ פ"ה הלי טי-י]. ופשיטא דאם הרגו בשוגג פטור מגלות כי אין לגואל הדם עונש עליו. אבל שאר בני אדם חייבים עליו.

הערה 52: ובספרי דבי רב לספרי כאן: פוענח לעיל בהערה 45.

השנים ששומרים אותו, היינו כשחוזר משם לבי"ד של עירו לדונו. אבל לכתחילה אין לו רשות להרגו, ולא עוד אלא שיש מפרשים בדעת ראשונים שזהו לאו של תורה שגואל הדם לא ירדוף אחר הרוצח הבורח לעיר מקלטו, שנאמר: פן ירדוף גואל הדם, וכל מקום שנאמר פן אינו אלא לא תעשה, ומנו מצוה זו במנין הלאוין.

נכנס לעיר מקלטו ויצא חוץ לתחומה, נחלקו תנאים: ר' יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם להרגו ורשות ביד כל אדם אם אין לו גואל הדם, ור' עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם אין להם רשות אבל אם הרגוהו אין חייבים עליו. בטעם מחלוקתם אמרו, שר' יוסי הגלילי מפרש הכתוב: ומצא אתו גאל הדם מחוץ לעיר מקלטו ורוצח גאל הדם את הרצח וגוי, שהוא בלשון ציווי, כמו: ועשה בצלאל, שהרי לא נאמר: אם רצח, אלא: ורצח, ור' עקיבא מפרש כלשון רשות, כמו: ועשה ה' להם, שהרי לא נאמר: ירצח, אלא: ורצח, וכל אדם הם בדרגא אחת למטה מגואל הדם, ולכן אם מצוה ביד גואל הדם רשות ביד כל אדם, ואם רשות ביד גואל הדם, כל אדם אסורים לכתחילה ובדיעבד כשהרגוהו אינם נהרגים עליו, או שמכיון שרשות ביד גואל הדם להרגו, הרי אדם הרוג הרגו ולכן אינם חייבים עליו.

הערה 50: ראה צפע"נ מהד"ת טז, א-ב. ערי מקלט. נ"מ גבי רוצח בשוגג דקיי"ל דאם יצא חוץ לעיר מקלטו או קודם שנכנס ע"י מכות דף י"ב ודף י" דיכול גואל הדם להורגו, אם הרגו היכן קוברים אותו אם זהו ג"כ מיתת בי"ד, או מ"מ כיון דאין זה דין גמור לא הוי כפרה גמורה, ובאמת שיטת רבינו דהיא דהיא דיצא חוץ לעיר מקלט דנהרג, זה חיוב חדש מחמת שיצא מערי מקלט, לא מחמת ההריגה, ונ"מ דרבינו פסק בהלכות רוצח וכן מוכח

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

פוסק⁵⁶ ש"באותו הזמן לא יהיה שם רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות... ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". במצב של "לא קנאה ותחרות" וכאשר עוסקים ב"לדעת את ה' בלבד", כיצד ייתכן שאדם יהרוג את זולתו, אשר "לו אין משפט מות", רק מפני ש"יחס לבבו".

אי אפשר לתרץ שערי המקלט לעתיד לבוא לא נועדו כדי להציל את ההורג נפש בשגגה מידי גואל הדם, אלא ככפרה על החטא – שהרי ערי מקלט אינן רק להגנה ולהצלה כי אם גם כפרה⁵⁷ על החטא – משום שבפסוק נאמר במפורש "ולא ישפך דם...", שגם לעתיד לבוא נועדו ערי המקלט להגנה ולהצלה.

שהתורה מאפשרת להורג נפש בשגגה מיוחדת של עיר מקלט, הרי כל עוד לא הגיע הרוצח אל עיר מקלטו⁵⁸, "אריה הוא דרביע עלי" (= אריה, כביכול, רובץ עליו) על גואל הדם, ואין ביכולתו לקיים את מצותו⁵⁹.

ז. אך עדיין יש להבין לפי שיטת הרמב"ם:

הרי הרמב"ם פוסק⁶⁰ שהריגת הרוצח בידי גואל הדם, כאשר יצא מחוץ לתחום עיר המקלט בודון, היא רשות בלבד. ולכאורה, אף לפי דעתו, שלעתיד לבוא "עולם כמנהגו נוהג", הרי ייתכן שקיימת אפשרות של הורג נפש בשגגה, אך כיצד תיתכן או מציאות של גואל דם אשר יחם לבבו. כיון שהרמב"ם עצמו

הרי כשיצא מעיר מקלטו, מצוה ביד גואל הדם לקיים חיוב זה.

(55) הלי' רוצח פ"ה ה"י.

(56) סוף הלכות מלכים.

(57) ראה מכות ב, ב. תוד"ה מודי שם יא, ב. ובכ"מ. וראה שו"ת צפע"נ שם. צפע"נ למכות י, א ד"ה הללו. וש"נ.

(53) ולהעיר מצפע"נ מכות יב, א (גליון ד"ה רוצח שיצא דאם לא גלה עדיין לכ"ע פטור אם הרגו. וי"ל ע"פ הנ"ל בפנים, דכשאינו בורה לערי מקלט אין לו ההגנה. (54) אף שיש לפרש שדוקא לאחר שנגמר דינו בכ"ד להגלות והל עליו החיוב להצטרע צער גלות ששקול כמעט כצער מיתה (חינוך מצוה תי)

שבא לתחום הרגו אז יש מ"ד דמחייב, אבל אם לא גלה עדיין לכ"ע פטור אם הרגו.

הערה 55: הלי' רוצח פ"ה ה"י: אחד

ההורגו בדרך קודם שיכנס לעיר מקלט או שהרגו בחזירתו השנים ששומרין אותו נכנס לעיר מקלטו ויצא חוץ לתחומה בזדון הרי זה התיר עצמו למיתה ורשות לגואל הדם להרגו. ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו שנאמר אין לו דם.

הערה 57: ראה מכות ב, ב: מעידין אנו

באיש פלוני שהוא חייב גלות כו': מנא הני מילי אמר ר"ל דאמר קרא הוא ינוס אל אחת הערים הוא ולא זוממין ר' יוחנן אומר ק"ו ומה הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה הן שלא עשו מעשה מזיד אינו דין שלא יגלו והיא נותנת (והלא דין הוא) הוא שעשה מעשה במזיד לא ליגלי כי היכי דלא תיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה במזיד נמי ליגלו כי היכי דליהוי להו כפרה אלא מחוורתא כד"ל.

תוד"ה מודי שם יא, ב: גמ': אמר אביי ק"ו

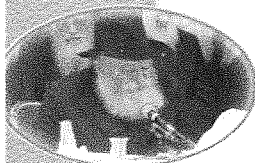
ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא היא דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא.

ובביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ לרס"ג

מל"ת רעד: והיינו משום דודאי הך פן ירדוף וגוי הוא אוהרת לאו. ככל השמר פן ואל שבתורה. אלא דאזהרה זו לא קיימא רק על והכהו נפש. לומר דגוה"ד אע"פ שהוא פטור ממיתה על הריגת הרוצח קודם שבא לעיר מקלטו. לרב הונא ולתנא דקאי כוותי' דולו אין משפט מות בגוה"ד הכתוב מדבר. מ"מ מוזהר עלה באזהרת לאו. אבל הרדיפה אחרינו כל כמה דלא הרגו ודאי דלא אסרה תורה. ואדרבה נראה דחובת גואל הדם היא לרדפו כדי להבריחו מהרה לעיר מקלטו כדינו שפסקו לו בכ"ד. משום דגלות בשוגג הוא במקום מיתה במזיד. וכי היכי דמיתה דרוצח במזיד היא מצות גואל הדם. כדכתיב גואל הדם הוא ימית את הרוצח... הכי נמי גלות בשוגג כשנגמר דינו לגלות מצות גוה"ד להבריחו ולרדפו לשם. והיינו דקתני בספרי פן ירדוף גואל הדם מצוה ביד גואל הדם לרדוף. כלומר אע"ג דמוזהר באזהרת לאו שלא להכותו נפש משום שאין לו משפט מות. מ"מ הרדיפה אינה בכלל האזהרה. אלא אדרבה מצוה ביד גוה"ד לרדוף. וזה מדוקדק בלשון הספרי.

הערה 53: ולהעיר מצפע"נ מכות יב, א

(גליון ד"ה רוצח שיצא): גליון: ומה ס"ל קודם שגלה אם גואל הדם נהרג עליו עיין לעיל דף י" ע"ב, וגם שם נראה דזה רק אם גולה, רק קודם

ליל מלכות

ח. ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

מצות גואל הדם לכל פרטיה אינה ענין של "דברה תורה... כנגד יצר הרע"⁵⁸ אשר יפתה ויגרום ל"יחם לבבו", ואשר משום כך איפשרה או צייתה התורה, בלית ברירה, להרוג את הרוצח -

כי אם ההורג נפש בשגגה אינו חייב מיתה, כיצד ייתכן לומר שיש לגואל הדם רשות להרגו, ואף יותר מכך - שזוהי מצוה המוטלת על גואל הדם?

- אלא, התנהגות זו היא מלכתחילה על פי התורה והמצוה⁶⁰: יש מצבים שבהם מצוה התורה על בית הדין לבצע את חובת ההמתה של הרוצח -

ובנוסף לכך: אם תפקידן של ערי המקלט לעתיד לבוא הוא רק לכפר על ההורג נפש בשגגה, הרי אין קיים חשש ש"כי ירבה הדרך והכהו נפש", ואין הכרח בהימצאות ערי מקלט דוקא בארץ קניזי וקדמוני - והלא כבר יש ערי מקלט בארץ ישראל ובעבר הירדן⁵⁹.

אך כאשר יעודן של ערי המקלט הוא גם להציל את ההורג נפש בשגגה מידי גואל הדם, מובן שיש צורך בתוספת הערים בארץ קניזי וקדמוני, כדי למנוע חשש של "ירבה הדרך" כאשר ירצה הרוצח בשגגה "לנוס שמה".

להרוג את הרוצח "רמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ב. ואם אין לו גואל הדם ב"ד מעמידים לו גואל הדם (סנהדרין מה, ב. וראה רמב"ם וכס"מ שם). וראה הוספות הרמב"ן לספר המצות מ"ע יג. ובכ"מ.

58) כי אין מקור להדש דערי מקלט קולטים ומכפרים רק על הורג נפש שבאותה מדינה.

59) כמו באשת יפת תואר (קדושין כא, ס"ב. פרש"י תצא כא, י"א).

60) וכדמוכה מהא דלכ"ע במזיד, "מצוה ביד גואל הדם

לירושה הוא גואל הדם. לא רצה גואל הדם או שלא היה יכול להמיתו או שאין לו גואל דם בית דין ממיתין את הרוצח בסייף.

וראה . . כס"מ שם: מצוה היד גואל הדם וכו' שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח. בפי נגמר הדין (דף נ"ה:) ובספרי פן ירדוף גואל הדם מצוה ביד גואל הדם לרדוף. ומ"ש וכל הראוי לירושה הוא גואל הדם: לא רצה גואל הדם וכו' ב"ד ממיתין את הרוצח בסייף. פי נגמר הדין מצוה בגואל הדם ומנין שאם אין לו גואל שב"ד מעמידין לו גואל שנאמר בפגועו בו מכל מקום.

וראה הוספות הרמב"ן לטה"מ מ"ע יג: מצוה יג שנצטוינו בענין הרוצח אחרי שנתחייב מיתה בבית דין שיבקשו גואל הדם וירדוף אחריו וינקום נקמתו ממנו שיביא אותו לבית דין ויומת כמשפטו או שירצח אותו הגואל אם לא יוכל לו בית דין ואם אין לו גואל דם שיעמידו לו ב"ד אדם ממונה מהם לרדוף אחריו ולהיות גואל דמי הנרצח. והוא אמרו ית' (מסעי לה) גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגועו בו. ובששי מסנהדרין (מה:) אמרו גואל הדם הוא ימית את הרוצח מצוה ביד גואל הדם ומנין שאם אין לו גואל הדם שבית דין מעמידין לו גואל ת"ל בפגועו בו מכל מקום. וכבר ראינו מי שפירש זה ברוצח שוגג שיצא חוץ לעיר מקלטו ושזה נאמר לדעת ר' יוסי שאומר (מכות יב.) מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם. ואין

תוד"ה מידי גלות קא מכפרא.. תימה אין הי"נ מדאמר בריש מכילתין (דף ב:) הם שלא עשו מעשה לגלו כי היכי דתהוי להו כפרה אלמא גלות מכפרת וי"ל דהכא כפרה לפטרו מגלות קאמר דהא בעי למילף דמי שלא גלה עדיין דמיתת כ"ג תועיל לפטרו מגלות מק"ו הלכך שפיר משני גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש מיפטרא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יום אחד ומת הכ"ג הוא חוזר ואילו לא מת הכהן אפילו שהה שם זמן מרובה אינו יוצא על כרחך כפרה זו במיתת כהן תלויה כדפירשתי כן נראה למשי"ח:

וראה שו"ת צפע"נ שם: בגדר גלות הרבה יש להאריך בזה, אם זה גדר כפרה וקרבת או חיוב יע"י מכות ד' ב' ע"ב וד' י' ע"ב וי"א ע"ב... ונ"מ ג"כ אם ע"י זה יהיה גואל הדם הורגו.

צפע"נ למכות (י, א) ד"ה הללו: גליון: הנה יש שני גדרים גבי ערי מקלט: גדר כפרה לעיל דף ב' ע"ב, ודף ט' [ע"א], ולקמן דף י"א ע"ב, וגדר הגנה, ונ"מ קודם גמר דין זה הגנה... וגם נ"מ לשיטת הרמב"ם דס"ל דגם על גר תושב גולה, ובזה ודאי ליכא דין גדר הגנה, וכן בעבד בשוגג ועמד יום או יומיים בביתא דשישא ודאי גולה וליכא גדר הגנה, שם ודאי כפרה ובעי דעת.

הערה 60: רמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ב: מצוה ביד גואל הדם (להרוג את הרוצח) שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח. וכל הראוי

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

את הריגת הרוצח⁶³ לידי מי ש"ראוי ליורשו"⁶⁴, שיש לו קשר אלי, וממילא "יחס לבבו"⁶⁵, על פי התורה. וזאת, כדי להסיר את מעשה החטא - "ורצח גואל

כאשר יש עדים והתראה. יש מצבים שבהם מגיעה מיתה בידי שמים. ובמקרה של ההורג נפש בשגגה, כיון שעל ידו נהרג אדם מישראל⁶⁶, מסרה התורה⁶⁷

סתכ"ה ס"ד).

וכן השו"ם במל"מ הל' רוצח ספ"א.

וי"ל שבגואל הדם הוי יתירה מזה, כי קנאי הבא לימלך אין מורין לו (סנהדרין שם), משא"כ בגואל הדם (שירי קרבן לירושלמי סנהדרין ספ"ט).

64 רמב"ם שם פ"ב ה"ב - לענין גואל הדם בהורג במויד.

65 ע"ד החילוק באופן האבלות ע"פ תורה בהתאם למדת הקירוב משפחתי.

61 ראה צפע"נ מכות י, ב בתחלתו מגליון.

62 ואף שהרשות לגואל הדם היא רק כשיצא חוץ לתחום (כברמב"ם שבהערה 55), משא"כ לפנ"ז גואל הדם (רק) פטור (רמב"ם שם פ"ה ה"ט) -

י"ל שאי"ז שאו נתחדש כל הגדר דרשות משא"כ לפני שבא לעיר מקלטו, כ"א שלפנ"ז ארי' הוא דרביע עלי', וכנ"ל בפנים טוס"ה לדעת המ"ד מצוה.

63 ע"ד הענין ד"קנאין פוגעין בו" (סנהדרין פב, א), דלכמה דיעות הוי רשות (רא"ש ויד רמ"ה שם. וראה גם רמ"א חו"מ

פינחס נהרג עליו. ואם נהפך זמרי והרג לפינחס לא היה נהרג עליו שהרי רודף (גמור) הוא. לפי שאין מצוה להורגו אלא רשות בעלמא. אבל אינש אחרינא נהרג עליו דלאו רודף גמור הוא כיון דברשות קעביד. ולזמרי דוקא ניתן להציל עצמו בנפשו של פינחס אבל לא לאיניש דעלמא. דלכל איניש איתיהיב רשותא להרוג את זמרי הלכך לית ליה רשות להצילו בנפשו של פינחס.

יד רמה שם: ע"ד הרא"ש.

וראה גם רמ"א חו"מ סתכ"ה ס"ד: הגה

הבא על העכו"ם בפרהסיא לעיני יי ישראלים קנאין פוגעין בו ומותרין להרגו ודוקא בשעת מעשה אבל אם פירש אסור להרגו ודווקא שהתרו בו ולא פירש ודוקא שבא הקנאי להורגו מעצמו אבל אם שאל לבית דין אין מורין לו כך.

וכן השו"ם במל"מ הל' רוצח ספ"א: טו.

הרואה רודף אחר חבירו להורגו כו' ויכול להציל ולא הציל הי"ז ביטל מצות עשה כו'. נסתפקתי ברוצח בשגגה שיש רשות לגואל הדם להורגו אם נתאמץ הרוצח והרג לגואל הדם אם נהרג עליו. ומסתברא דאינו נהרג עליו וסמך לדברי זמרי דאמרינן [סנהדרין פ"ב]. נהפך זמרי והרג לפנחס אין נהרג עליו ועדיין אין בידי ראייה מוכרחת לזה. וכן נסתפקתי ברודף אחר חבירו להורגו וכן ברודף אחר הערוה שניתן להצילו בנפשו אם נתאמץ הרודף והרג את המציל אם נהרג עליו. ונראה דבאלו נהרג עליו דדוקא גבי זמרי דליכא מצוה גבי פנחס אלא רשות אמרינן נהפך זמרי והרג לפנחס אינו נהרג אבל רודף אחר חבירו או אחר הערוה דאיכא מצוה להצילו וכמ"ש רבינו אם הרג רודף למציל נהרג עליו. וכן יש לדקדק מדברי רי"י

הלכה כן אלא כרי עקיבא דאמר הרשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו. וגם זה היה דעת הרב שלא כתב המצוה הזאת. אבל הפירוש הזה אינו אמת. שזה הכתוב גואל הדם הוא ימית את הרוצח במזיד הכתוב מדבר שני רוצח הוא מות יומת הרוצח גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגעו בו הוא ימיתנו ואם בפתע בלא איבה הדפו וגוי. וזה דבר ברור אינו נעלם מכל מסתכל בעניין.

הערה 1: 6: ראה צפע"נ מכות י, ב בתחלתו

מגליון: גמי אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד כו' הקב"ה מזמנין לפונדק אחד כו'. גליון: ר"ל כך דהנה יש בי מינים בשוגג, אם הפטור הוא דהעבירה היא קיל, או משום דהוא לא עשה הדבר במזיד, עמ"ש בקדושין דף מ"ב ע"ב ובדברי הרמב"ם כאן, והנה גבי הורג נפש דהעבירה היא המציאות מה שזה נעשה, אז בשוגג ג"כ כן רק דאין עונשין העושה, ועיין במה דפליגי רש"י ותוס' כתובות דף ל"ז ע"ב דאם זה נקרא שגגתו לכפרה, וראי' דהרי פסקינן כמ"ד לקמן דף י"ג דאף לאחר שיבא מגלות אין חוזר לגדולה, חזינן דלא נתכפר הדבר לגמרי, אך הנה לשיטת הרמב"ם דס"ל דהורג גר תושב בשוגג ג"כ גולה ובזה זה כפרה גמורה כיון דמזיד פטור לגמרי, וזה נ"ל דלכ"ע חוזר לגדולה דבאמת אין זה שפיכת דמים ע"פ דין, וזה ר"ל כך כאן דזה שהרג בשוגג הוה כהאי גוונא ושוב נגרם לו זה.

הערה 3: 6: רא"ש . . שם: הבעל כותית

קנאין פוגעין בו. [דף פב ע"א] והבא לימלך אין מורין לו. אלא אם ירצה לעשות מעצמו בלא הוראה הרשות בידו. ודוקא בשעת מעשה ובפרהסיא כמעשה שהיה. ואם פירש זמרי והרגו

ימים הנהירים יו"ד - י"א שנט ה'תשס"ב

זוהי תורה

לדעת את ה' בלבד".

ט. ויהי רצון שעל ידי העבודה הרוחנית של ערי המקלט בתקופתנו - לימוד התורה, אשר "דברי תורה קולטין"⁷⁰.

ובמיוחד בזמן שניתן כ"מקלט" - חודש אלול, אשר שמו מורכב מראשי התיבות: "אנה לידו ושמתי לך", "לרמוו כי הקדוש-ברוך-הוא בחסדו אנה וזימן חודש אלול לכל מי שחטא בתוך השנה שישוב או בתשובה ויקבלוהו"⁷¹.

לדעת הרמב"ם) שהוא לפי שהרג במויד בזמן הזה (ראה אלשיך שם).

(70) מכות י, א. וראה אוה"ת מסעי ע' א'תיד ואילך.
(71) ל"ת ושער הפסוקים להאריז"ל פ' משפטים. פרי עץ חיים שער ר"ה פ"א.
(72) ש"פ שם. ועד"ז ב"ת ופעה שם.

הדם את הרוצח... ולא תקחו כופר לנוס... ולא תחניפו את הארץ... ולא רץ לא יכופר לדם... כי אם בדם שופכו"⁶⁶, ובפרשתנו - "והיה עליך דמים"⁶⁷.

לכן, גם לדעת הרמב"ם, הפוסק ש"רשות לגואל הדם להרגו", יש צורך בערי מקלט לעתיד לבוא כדי להמלט מידי גואל הדם, כי התנהגותו של גואל הדם - יחס לבנו - היא לפי התורה⁶⁸, ולא מצד היצר הרע ורגש הנקמה הטבעי,

ולכן יהיה ענין זה גם בתקופה של לעתיד לבוא⁶⁹, כאשר "לא קנאה ותחרות" אלא "עסק כל העולם

66 מסעי לה, כו. לב-לג.

67 ראה מו"ק ה, א.

68 ראה תפארת ישראל למשנה מכות שם דהוי מצוה קטנה דכל כה"ג לגבי מצוה ממש רשות קרי לה.

69 וזה שאפ"ל מציאות שאדם יהרג לעת"ל - אף שע"פ גמ' הנ"ל ס"א הוא לפי שהרג במויד (בלי עדים) - צריך לומר (גם

דאין מורין כן מ"מ סד"א שאם נהפך זמרי והרגו לפנחס נהרג עליו קמ"ל דאינו נהרג אבל היכא דמורין כן שהרשות בידו פשיטא דנהרג עליו. גם מהכא מוכח דאין לדמות גואל הדם לקנא דהא לאחר שפרש אין רשות לבוא להורגו וגואל הדם רשות בידו להורגו לאחר מעשה ובשעת מעשה חובה על כל אדם להורגו כדי להציל.

הערה 67: ראה מו"ק ה, א: תניא יוצאין לקוץ את הדרכים ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות ולמוד את המקואות וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה מרגילין לתוכו ארבעים סאה ומנין שאם לא יצאו ועשו כל אלו שכל דמים שנשפכו שם מעלה עליהם כאילו הם שפכו ת"ל והיה עליך דמים.

הערה 69: (ראה אלשיך שם): פוענח לעיל בהערה 37.

הערה 70: וראה אוה"ת מסעי ע' א'תיג ואילך: והקרייתם לכם ערים כו' טוב וישר כו' זכור רחמ"ך כו' נמצא חטא עה"ד כהורג נפש בשגגה ולכן ויגרש את כו' והערי מקלט לבחיי זו היא התורה כדכתיב לשמור את דרך עה"ת. וזשארז"ל פ"ב דמכות שד"ת קולטים, ולשון קלוט מצינו רק בפ' אמור שרוע וקלוט, ולהעיר מענין גדול כו' בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר כו' ששה ערי מקלט י"ל על דרך זה ששה סדרי משנה, ולהעיר מענין קליטה הנו' בפרי עץ חיים גבי

ז"ל במישרים נל"א ח"ב שכתב ואם הבועל נהפך והרגו לקנאי אפילו בשעת מעשה אינו נהרג כי רודף היה הקנאי כי אינו מצוה להרגו אלא רשות בעלמא ע"כ. הרי שתלה הדבר לפי שאינו מצוה להורגו ודוק. ורוצח בשגגה דינו כדן בועל ארמית שהרי רשות היא ביד גואל הדם ולא מצוה ודוק.

שירי קרבן לירושלמי סנהדרין ספ"ט: והרב במ"ל ס"ק מה' רוצח כתב נסתפקתי ברוצח בשגגה אם הרג הרוצח לגואל הדם אם נהרג עליו ומסתברא דאינו נהרג עליו וזכר לדבר זמרי דאמרינן אם נהפך זמרי כו' ע"ש. ואני אומר דיש להוכיח מסוגיא זו בהיפך דהא ודאי אם בא גואל הדם לב"ד לימלך מורין לו שהרשות בידו להרגו דדוקא בקנאי הוא דאמרו שאין מורין לו. ולא שקבלה בידם שכך נאמרה הלכה זו אלא דקשיא להו פנחס שראה מעשה וזכר הלכה ועשה מעשה ולא נטל רשות ממש ולית להו הא דשמואל שעשה כן מפני חילול השם ולא הא דרב דאמר שכך אמר למשה כך לימדתנו ברדתך מהר סיני אלא ודאי שכך נאמרה הלכה שאין מורין כן לכך לא צריך ליטול רשות וכמ"ש. וכיון שכן גואל הדם שמוטר להרוג לרוצח מקרא מלא הוא ודאי שמורין כן. ואחרי שמורין כן פשיטא שנהרג עליו הרוצח וכן משמע לשון השי"ס דקאמר אר"י אם בא לימלך אין מורין כן ולא עוד אלא אפי' פרש זמרי והרגו פנחס נהרג עליו נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו שהרי רודף הוא. ש"מ אף

תשורה משמחת הנישואין של הת' מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

נזכה בקרוב ל"ירחיב ה' אלקיך את גבולך" כפשוטו, ותקויים הוספת שלש ערי המקלט - "ויספת לך עוד שלש ערים".

(74) רש"י שה"ש א, ב. - וראה ד"ה אל תצר את מואב - לאדהאמ"צ.

(73) אוה"ת שם ס"ע א'תטו.

וראה המשך גם בפיענוח של האוה"ת שבהערה 17.

שמיני עצרת שקולטת ההשפעה ואינה פולטת כך הוא ענין ערי מקלט שהוא צירופי אותיות התני קולטין האדם העוסק בהם והיינו כמ"ש בתניא ח"א פ"ה והוא יחוד נפלא כו' וזאת מעלה יתירה וכו' במצות ידיעת התו' כו' א"פ וא"מ כו' ע"כ הוא קליטה עצומה... עיר מקלט. עיר נקי צרופי אותיות שתי אבני בונות כו' והתו' נקי עיר סיחון בלק"ת בדי"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו לכן נקי עיר מקלט ג' ערי מקלט י"ל ע"ד אוריין תליתאי.

הערה 73: אוה"ת שם ס"ע א'תטו: פוענח בהערה 17.

הערה 74: רש"י שה"ש א, ב: ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו.

וראה ד"ה אל תצר את מואב - לאדהאמ"צ: לא הובא מפני האריכות.

יומן מבית חיינו

מיום א' כ"ב טבת עד יום שישי י"ב שבט ה'תשל"ח

- באדיבות ארכיון "שיחות קודש" -

יום ראשון, כ"ב טבת: הגיע מביתו בשעה הרגילה. לתפילת מנחה נכנסו לזאל הקטן רק הסטודנטים (בזאל למטה התאסף קהל גדול, כי חשבו שאד"ש יתפלל שם, ור' חיים ברוך הלבדשטאם אף הכין שם מיקרופון למקרה ותהי' שיחה). אחרי מנחה בירך את הרב סופרין ומשפחתו בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות (הם קיבלו דרך המזכירות את קונטרסי אהבת ישראל).

נכנס לערבית ומיד אחרי התפילה הלך לביתו.

יום שני, כ"ג טבת: לקריאת-התורה הגיע מאוחר מהרגיל. לפני כן נתן לילדים מטבעות לצדקה כשהוא מראה להם לשים זאת בקופה ומודה להם.

בשעה 5:30 פורסם מטעם המזכירות שבשעה 7 תקיים התוועדות וכולם רצו להודיע לקרוביהם ומכיריהם והזאל למטה הוכן בזריזות לקראת ההתוועדות.

בשעה 6:45 נכנס אד"ש לתפילת ערבית. בשעה 7:10 ירד במעלית להתוועדות. הזאל כבר הי' מלא כמו בהתוועדויות הגדולות ורבים הספיקו להגיע ממקומות מרוחקים.

בין השיחות ניגש המשפיע הרב פרץ מאצ'קין וביקש ברכה. אד"ש אמר לו: תהי' שנת הצלחה בגשמיות וברוחניות, ותשפיעו יותר ואז יהי' לכם יותר מלמעלה ובשמחה ובטוב לבב. ניגש גם הרב שלמה אהרן קזרנובסקי.

בניגונים שלאחר המאמר מחא כפיים בחוזק וסימן בראשו להגברת השירה. לכמה אנשים שישבו מולו סימן בשתי ידיו שיהיו בשמחה ומחא לעברם כפיים בחוזק. לכמה אנשים סימן שיאמרו "לחיים" וחיך אליהם, ביניהם הד"ר רזניק ומר אבוחצירא.

ציוה לנגן ניגון שלפני מאמר ואמר מאמר ד"ה "הבאים ירש יעקב". ציוה לנגן: "הושיעה את עמך", "פרזות תשב", "זרצת", "אני מאמין".

בחלוקת הדולרים נתן לכל טנקיסט חבילת דולרים על מנת לחלק לכל אחד שטר של דולר. הרב יוסף ווינברג קיבל חבילה עבור עזרת נשים. באמצע החלוקה אמר אד"ש

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה וזילשאנסקי

למזכיר הרב יהודה לייב גרונר שיביא מחדרו עוד דולרים. כשנגמרו הדולרים אמר אד"ש לטנקיסטים שיחכו וכשהגיע הרב גרונר עם הדולרים המשיך אד"ש בחלוקה. אחד ניגש לדבר ונישק את ידו של אד"ש.

ציוה לנגן: ניגון הכנה, ניגון ד' בבות (בבא רביעית פעם אחת), "נייע זשורצי". מחא כפיו בחוזק.

כשאמר את השיחה בעניין הלימוד בספרי אדמו"ר הזקן פתח את סידורו. טרם צאתו התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו" וסימן בידו להגביר את השירה. ההתוועדות נמשכה כשלוש שעות. כעבור שעה נסע לביתו.

יום שלישי, כ"ד טבת: בהתאם להוראת אד"ש בהתוועדות למד הרב דוד ראסקין אחרי התפילה הלכה בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן.

אחרי תפילת מנחה בירך אד"ש את הרב נחום רבינוביץ' בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.

אחרי מנחה לימד המשפיע הרב שלום מרוזוב תניא פרק לב ואחרי הלימוד התקיימה בזאל התוועדות עמו ועם הרב דוד ראסקין. בהתוועדות זו חולקו פירות שנמסרו על ידי המזכירות כדי לחלק לתמימים. ההתוועדות נמשכה עד לתפילת ערבית. אד"ש נכנס לתפילת ערבית.

יום רביעי, כ"ה טבת: הגיע מביתו מאוחר מהרגיל.

לפני מנחה נתן לילדים מטבעות לשים בקופת הצדקה. לאחת שאל אד"ש האם היא אחרי בת מצוה וכשענתה שלא נתן גם לה. אחרי התפילה בירך כמה נוסעים בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות. לא נכנס לתפילת ערבית.

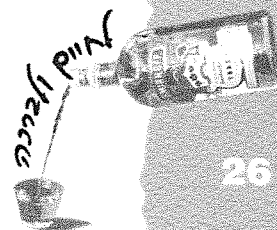
יום חמישי, כ"ז טבת: הגיע מביתו בשעה הרגילה. נכנס לתפילות מנחה וערבית.

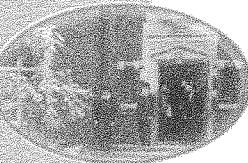
על דו"ח הפעולות בימים אלו הואיל אד"ש לענות: "נת' ות"ח. ודבר בעתו - בין הילולא דכ"ק אדה"ז והילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר ממלא מקומו, אזכיר עה"צ".

בשידור הרדיו של הרב יוסף ווינברג הודיע שנמסר לו, שמי שלא הספיק ללמוד ביום כ"ד טבת את התורות של אדה"ז, יכול להשלים עד שבת ושבת בכלל, וכן ראוי שיעשו גם אלו שכבר למדו.

שבת פרשת וארא, כ"ח טבת: קבלת שבת בזאל הקטן במנין של הבחורים, בשעה 8. ב"מזמור שיר ליום השבת" התיישב וקם בקדיש שלפני "ברכו". אחרי התפילה בירך את כולם ב"גוט שבת". גם השבת נשאר אד"ש ב-770 עד מוצאי-שבת.

למחרת נכנס לקריאת-התורה בזאל הקטן (השבת הונהג שהבחורים יכנסו על פי גורל. אלו ששם משפחתם מתחיל באות ק זכו להכנס פנימה לשמיעת המפטיר. השאר עמדו בחוץ). במוסף סימן לשיר ב"הוא אלוקיננו". אחרי "מודים" דרבנן ישב ולברכת כהנים עמד. בתהילים ישב.

יומן מלילת חייזן שבת - שבת תשס"ב

נכנס לתפילות מנחה ומעריב בזאל הקטן.

במוצאי-שבת בשעה 7 אמר בחדרו שיחה ומאמר ד"ה "וארא". השיחה הסתיימה בשעה 8:25. כעבור כמה דקות הלך לביתו.

יום ראשון, כ"ט טבת: כשהגיע מביתו נופף לילד לשלום. בשעה 11:45 נסע למקווה וחזר כעבור חצי שעה.

בשעה 1:55 נסע לאוהל. לנסיעה הצטרפו הד"ר רזניק והד"ר לב. חזר מהאוהל בשעה 4:55.

אחרי תפילת מנחה בירך את הרב י. מינקוביץ' בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.

נכנס לתפילת ערבית בשעה הרגילה. אחרי התפילה הלך לביתו.

יום שני, ראש חודש שבט: אחרי מנחה אמר "שלום עליכם" לרב שמואל בצלאל אלטהויז (מאוסטרלי).
 נכנס לתפילת ערבית ומיד אחר-כך הלך לביתו.

יום שלישי, ב' שבט: אחרי תפילת מנחה בירך כמה נוסעים בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.
 נכנס לתפילת ערבית.

יום רביעי, ג' שבט: אחרי תפילת מנחה בירך את הרב י. ווילשאנסקי בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.

לא נכנס לתפילת ערבית.

יום חמישי, ד' שבט: בקריאת-התורה היו אורחים רבים, שהגיעו לקראת י' שבט, שבירכו "הגומל".

לתפילת מנחה נכנס אד"ש באיחור. אחרי התפילה בירך כמה נוסעים בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.

יום שישי, ה' שבט: בשעה 11 נכנס הר' יעקב יהודה העכט לחדר אד"ש ודיבר עמו בעניין הדינר של "מכון חנה" שיתקיים ביום שלישי ט' שבט. אד"ש אמר לו שמר דוד רוזן מברזיל ישתתף בדינר ושיכבד אותו לנאום, כיון שהוא עתיד להיות גדול במועצת העירי' בעירו בברזיל.

שבת פרשת בא, ו' שבט: קבלת שבת בזאל הקטן במנין של הבחורים, בשעה 8. ב"מזמור לדוד" קם ועמד עד ברכו. אחרי התפילה בירך את כולם ב"גוט שבת". גם השבת נשאר אד"ש ב-770 עד מוצאי-שבת.

למחרת נכנס לקריאת-התורה בזאל הקטן (בפנים היו בעיקר אנ"ש ואורחים וחלק קטן מהבחורים). במוסף סימן לשיר ב"הוא אלוקינו". בברכת כהנים עמד. בתהילים ישב.

נכנס לתפילת מנחה. עמד עד חזרת הש"ץ (כלומר, גם בקריאת-התורה עמד).

תשורה משמחת הנישואין של הת' מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

כשעה אחרי תפילת ערבית הלך לביתו.

יום ראשון, ז' שבט: אחרי תפילת מנחה בירך את הרב זיגל בברכת מזל טוב לרגל נישואי בתו. אחר-כך בירך את התמים י. בליזינסקי בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.

לא נכנס לתפילת ערבית.

יום שני, ח' שבט: בקריאת-התורה היו אורחים רבים, שהגיעו לקראת י' שבט, שבירכו "הגומל".

לתפילת מנחה נכנס אד"ש באיחור מהרגיל. נכנס לתפילת ערבית.

יום שלישי, ט' שבט: כשהגיעו מביתו עמדו האורחים שהגיעו מארץ-הקודש כדי לראותו. בין האורחים עמד הרב זושא ווילימובסקי ואד"ש חייך לעברו וסימן לו בידו שישיר. ר' זושא התחיל לשיר והצטרפו אליו האורחים ואד"ש סימן בידו להגברת השירה. האורחים יצאו בריקוד במעגל.

בתפילת מנחה ה' קהל גדול של אורחים. בזאל למטה נעשו סידורים לקראת תפילת ערבית בה יעבור אד"ש לפני התיבה. הוסרו כל הפירמדות כדי שלא יחסמו את האוויר. אחרי ערבית חייך אד"ש לעבר הרב זלמן יפה (מאנגלי). הכריזו אודות הדינר של "מכון חנה" שיתקיים באולם הג'ואיש סנטר, וכן הודיעו על זמן תפילת שחרית. אד"ש התעכב עד שסיימו להכריז וחיוך קל נסוך על פניו (מההכרזה). כשעלה מהתפילה נתן "שלום עליכם" לרב ישראל דוכמן עבור האורח שהגיע (בנו הת' שלום) וברכת "מזל טוב" לרגל אירוסי בנו (הת' יוסי). בגן-עדן-התחתון עמד הרב יעקב יהודה העכט ואד"ש נתן לו בקבוק יין ומאה שטרות של דולר כהשתתפות בדינר. אחר-כך הלך לביתו.

הלילה התקיימה בזאל הקטן התוועדות חסידים לרגל י' שבט, בהשתתפות שלוחי אד"ש בירושלים העתיקה השוהים כעת כאן. בין הדוברים גם הרב לייבל ראסקין, שליח אד"ש במרוקו.

יום רביעי, י' שבט: הגיע מביתו בשעה 9:15. "איזהו מקומן" אמר ליד העמוד וסידר את רצועת התפילין על כף היד. לפני חזרת הש"ץ מסר המזכיר הרב גרונר פתק בו נרשם שלא אומרים תחנון כיוון שיש חתן. אד"ש עיין בפתק והניחו בסוף הסידור. אחרי חזרת הש"ץ הפנה ראשו והביט על החתן ואחר-כך אמר את החצי קדיש.

תפילת מנחה בשעה הרגילה. כשנכנס חייך לעבר הד"ר ווייס. לפני חזרת הש"ץ חיפש את החתן ואחר-כך לא אמרו תחנון.

(הנהגות בתפילה: אחרי שגומר התפילה בלחש וחוזר למקומו אחרי הג' פסיעות, קופץ מעט ברגליו כשמגיע חזרה למקומו. באמירת קדושה בחזרת הש"ץ אמר את הפיסקא הראשונה – "נקדישך" – בנעימה מיוחדת. באמירת "מודים" בחזרת הש"ץ כורע רק בתיבות "מודים אנחנו לך". בסוף חזרת הש"ץ מאריך באמירת תיבת "בשלום").

אחרי מנחה התחיל ר' זושא לנגן ואד"ש סימן בידו להגברת השירה.

אחר הצהריים נודע שמחר תתקיים יחידות עבור האורחים כמו שהי אחרי החגים, היינו, שהאורחים יעברו בפתח החדר וימסרו לאד"ש את הפתק.

כן פורסם מטעם המזכירות שמבקשים שבהתוועדות שתהי' הערב לא יגשו שלוחים לאד"ש כדי למסור מתנות, אלא ימסרו הכל דרך המזכירות.

תפילת ערבית בזאל הקטן בשעה 8:35. אד"ש נכנס להתוועדות בשעה 9.

בהתוועדות חייד אד"ש לעבר הרבה אנשים, ביניהם לד"ר ווייס ולד"ר רזניק שיסבו מולו. כן חייד לעבר הרב זלמן יפה, שאל איפה בנו והורה לו לומר "לחיים".

בין השיחות ניגשו אל אד"ש: הרב יאלס מפילדלפי' ניגש ומסר פתק. אד"ש קרא בפתק וחייד לעברו. את הפתק הניח בסוף הסידור. המזכיר הרב גרונר ניגש ומסר פתק, אד"ש קרא בו והכניסו בסוף הסידור. הרב שמחה עלבערג ניגש כמה פעמים ואד"ש דיבר איתו במשך כמה דקות.

אד"ש פתח את הסידור וצויה לנגן: לכתחילה אריבער, "עוצו עצה", "הושיעה את עמך", "פרזות תשב". בשני האחרונים גם אד"ש שר.

אחרי ברכה אחרונה, כשלא כל הקהל הספיקו למסור את המעטפות עבור המגבית והרב גרונר כבר הכניס את המעטפות שהתקבלו לתוך השקית, חייד אד"ש לעבר הרב יואל כהן ואמר לו שיתחיל לנגן "והריקותי לכם ברכה".

לפני שיצא מההתוועדות דיבר עם הרב פלקסר (ראש ישיבת גור בארץ-הקודש). הוא אמר לאד"ש שיש למחות נגד לימוד השפה הערבית בארץ-הקודש ואד"ש אמר לו שעניין זה צריכים לדבר באה"ק. טרם צאתו התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו". בדרכו למעלה מסר לו אחד את המעטפה שלו עבור המגבית. ההתוועדות נמשכה כשלוש שעות ורבע.

הלילה לא הלך אד"ש לביתו אלא נשאר ללון בחדרו.

יום חמישי, י"א שבט: אחרי תפילת מנחה בירך נוסע בנסיעה טובה ובשמיעת בשורות טובות.

נכנס לתפילת ערבית. אחרי התפילה פינו כולם את הקומה העליונה וכל האורחים נכנסו לעזרת נשים. אד"ש התיישב בפתח חדרו וכולם נכנסו ליחידות, כשהם עוברים ומוסרים את הפתק. לפעמים קרא אד"ש את הפתק ודיבר עם כמה. לרובם הניח את הפתק בארגז שהונח ליד השולחן. לכל אחד נתן אד"ש שטר של דולר ואמר שזה מצוה געלט. אחד מהעוברים אמר שלבנו יש היום יום הולדת ואד"ש ברכו שיהי' חסיד ירא-שמים ולמדן. כן דיבר עם הת' שלום דוכמן והת' אברהם ברוך פעוונזנער. כן דיבר עם מר דוד רוזן (חבר מועצת העיר פאולו, ברזיל). לכמה מהעוברים, ביניהם הרב זושא ווילימוסקי והרב ש. גורביץ', אמר: "מען זאל זיך זען נאך אמאל".

בסוף היחידות דיבר בגן-עדן-התחתון במשך כחצי שעה עם הרב יעקב כץ משיקגו. הוא ה' כאן בתשרי ורצה להכנס ליחידות, אך בגלל שלא הייתה יחידות כתב לאד"ש שיש לו שני דברים שרוצה להראות לאד"ש. כעת אמר לו אד"ש: 'ר' יעקב איר האט מיר געזאגט אז איר האט צוויי ענינים איבער צוגעבן". הלה הוציא תמונה והראה אותה לאד"ש באומרו שאד"ש הכיר היטב את האישה הנראה בה. כששאל אד"ש מי זה ענה הלה שזהו הרוגוצ'ובי. אד"ש עמד ממקומו ואמר: "איך האב עם געקענט. איך פלעג ביי עם אריינגיין און ארויסגיין", והוסיף שנראה שבשנים האחרונות נשתנו פניו. אחר-כך הוציא הלה "טייפ" והשמיע ניגון שאחד שר, ואמר אד"ש: "דאָס איז

יום חמישי י"א שבט - תשס"ב

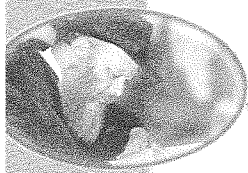
תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

דאך ר' מיכאל דווארקין, והוסיף: "מען זאל דאס מפרסם זיין בפרסום הכי גדול".
אד"ש שאלו אם יכול ליתן לו תמונת הרוגוצ'ובי ונתן אותה ואת הטייפ הנ"ל, שבו
שני ניגונים (וראה להלן ביום כ' אד"ר).

גם הלילה לא הלך אד"ש לביתו אלא נשאר ללון בחדרו (בחוץ ירד שלג גדול).

יום שישי, י"ב שבט: בגלל השלג הגדול לא יכלו הטנקים לצאת לעיר. רק הנוסעים למבצעים
ברכבת יצאו כמידי שבוע. היום נודע שבמוצאי-שבת תתקיים התוועדות בשעה 6:30
ולא בזמן הרגיל, בגלל שתתקיים אז חתונה. כן הודיעו לחתן ולכלה שלא יהיו
מודאגים מכך, שכן ההתוועדות תהי' קצרה. בשעות הצהריים נודע שאחר
ההתוועדות תתקיים חלוקת כוס של ברכה (כיון שהידיעה הגיעה בשעה מאוחרת לא
הספיקו להזמין חלות לנטילת ידים).

אגרות קודש אל תלמידי חכמים וזוני ציון

אגרות קודש

אגרות קודש מכ"ק אד"ש מה"מ * רובם נכתבו לזקני הכלה, הרה"ח חיים שלום סג"ל, וזוג' מרת פרומא איטא ע"ה ובני ביתם, אשר מתוכנם אפשר ללמוד על היחס והחיבה המיוחדת שרחש להם הרבי המתבטא בהתענינות מיוחדת בעניניהם הפרטיים והכלליים * ועוד שלושה לדודה זקנה של הכלה, הרה"ח מנחם מענדל דריון בעניני הפצת המענינות * חלק מהמכתבים מופיעים בפרסום ראשון

סגל-ירשתא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
יזכארייש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה כו' אדר תשס"ו
ברוקלין

מרת פרומא אסתר תתי

ברכה ושלום!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון י"א אדר אין וועלכען
איר באשרייבט אייער פאמיליע מצב,

לויט אייער בקשה ויעל איך מזכיר זיין אייער סאן
אייך און אייערע קינדער שיהי אא"וו דעם ציין הק' פון כ"ק
מנחם אדמו"ר זצוקללה"ה כג"כ זילע צו דעם ייאס איר באדארפט
בגלגלות וברוחניות. און זיכער היט אייער סאן, א חוץ די שיעורים
כללים אין כגלה און חסידות, אויך די דריי שיעורים השונים לכל
נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, פון תהלים חומש ותניא-הידועים.

באזונדערס בין איך געווען צופרידען צו ליגענען, אין
אייער בריף אז איר האט זיך באטייליגט אין דער ארבעט פון כ"ק
ובנות הבית, אין זיכער ויעט איירא איינטייל פארגרעסערט זייען
אויך בעציה בפועל, לויט דער פאלערונג פון דער צייט, אין אלעם
אויבן דערסאנטע זאל ביישטיין אייך אלעמען אין דעם וועג צו
באדארף.

4 כבדכה לחג קסח כשר ישמח
בטם כ"ק אדמו"ר שלישי

מזכיר: ג.ק.א.

מכתב לזקנת הכלה, בו מתייחס הרבי לעניניה הפרטיים והכללים ומעוררה על דבר שיעורי החת"ת של בעלה

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

ABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

כ"ה א' סיון תשס"ז
ברוקלין

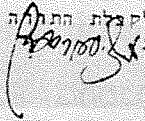
הור"ח אי"א נר"נ כר'
מה" תלים שלום הלוי סי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג אייר, בו כתב אודות מצב
בריאות זוגתו שתליס"ס וחיות דעת הרופאים - ובכלל בכגון דא
יש לסמוך על חוות דעת שני רופאים במקצוע זה, ולעסוק ^{ב-PRU} ~~בשיטת~~
ע"י רופא סומחה המספל בה בשבועות האחד ניס, ויה"ר שיצליח
הספול במילואו ויבשר טוב בזה;

בדאי שומר שלטת השיעורים הסוים לכל נפש תקנת
כ"ק מר"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כחוסס תהלים ותניא
הידועים, וההי"ת יצליחו.

בברכה לבשרו"ס ולקבלת התורה
בשמחה ובפנימיות

מכתב לסב הכלה, ע"ד ההוראה הידועה בהתייעצות עם ב' רופאים מומחים, ועשיית הטיפול ע"י
המטפל בה בשבועות האחרונים. בהגהת הרבי על המכתב הוסיף בכ"ק: מומחים. ותיקן: הטיפול.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

כ"ה י"א תשרי תשי"ח
ברוקלין

מה פרומא אהרן חחי'

ברכה ושלום!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון ה' תשרי, מיט דער
כשורה טובה וועגען שרה עלקא בה יענטיל חחי',

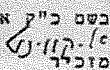
והשם יתברך ימלא ימי הריונה כשורה ובנקל וחלד זחי"ק
בעהה ובזמנה כשורה ובקל.

בפרס בין איך געווען צופרידען צו ליינען אין אייער
ברייף, אז מ'וועט ניס פארציהען די חחונה פון אייער טאכטער חחי',
און מ'האט שוין אפגעשטימט אויף חדש כסלו הוא חדש הגאולה בע"ל.
און הלואי זאלדינען אלס מוסטער פאר אנדערע, צו ניס פארציהען
די צייט פון די הנאים ביז דער חחונה, שכל המקדים בזה הרי זה משוכח,
והשי"ת הזן ומפרנס לכל בטובו כחן וכחש וברחמים-וועט זיכער פאר
דעם מנסיף זיין אין זיינע ברכות בהמצטרך להזוג החדש שיחיו.

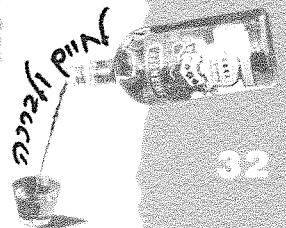
ויהי רצון אז תמיד כל הימים זאלט איר אנזאגען גוטע
כשורות בענינים הפרטים, וכך בענינים הכלליים פון דער פארגרעסערונג
פון דער העכסט וויכטיגער ארכעס פון ארגון נשי ובנות חב"ד באה"ק
ח"ו ובירושלים עיה"ק ח"ו ביחוד.

בברכה

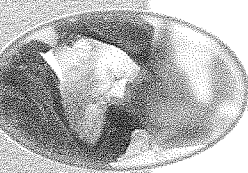
כשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכ"ר

מכתב לזקנת הכלה, בו מעורר הרבי שלא לעכב הזמן שבין התנאים לחתונה.

ימים הנהירים יו"ד - י"א שבט ה'תשס"ב

אורות קודש אל תלמידיהם של רבינו זצ"ל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ענף עץ אבוח
הרה"ג ח"י א"י נוי"ן/ מלפנכהו
מלאכת שמים מוח' חיים שלום שי' הלוי

ביה, ס' סיון חשי"ח
ברוקלין

שלום וברכהו

לפלא קצת שזה מזמן רב שאין מכתבים וידיעות מכת"ר.
והרי מחזקה שליח עושה שליחותו, שכל איש הישראלי שלוחו של מקום
הנ"ל בעולם, להאירו בנר מצות תורה אור ומאור שבתורה, וכמובן מדברי
דבנו הזקן בחניא פרק ל"ז ע"ן שם.

והשי"ח יזכה כא"י מגזע וצאצאי/ (ע"ן שו"ע רבנו הזקן
ס"י סוף סעיף א'-מהמגן אברהם-בכלל צאצאינו הן וכו') למאות
שליחותן במילואה, כהנחי בהנקודה דהפצת מעינות חוצה, על"י נצטוינו
מרבוחינו נשיאנו מיוסד על אנה"ק רבנו הבעש"ט.

כפי"ג וברכה-הסחכה לבשו"ט בכל האמור

מכתב לסב הכלה המעורר על דיווח בשו"ט, וכולל ברכה לכלל צאצאי אדה"ו.
במקום החסר הוסיף הרבי בכת"ק: אדה"ו

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח ויה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו
מלצת שמים ענף עץ אבות וכו'
מה' חיים שלום ש"י הלוי

בי"ח
ברוקלין

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו משילחי ירחא חליתיאי, שבו כותב
אשר זכו.

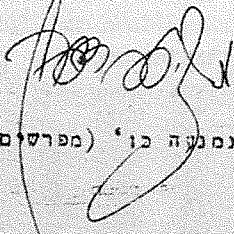
ולמענתו אשר הנער נהג שלא כדבעי וכו' - הרי כיון שכתוב
שרוב שנים יודיעו חכמה, מובן שמתוסף ~~עסק~~ בזה, שמשנה לשנה ומזמן
לזמן מתוספת חכמה ~~עמה~~ שהיתה לפני זה. והנער נערץ ויהי רצון אשר
יגדל בחכמה וכדבר המשנה שתהי' חכמתו מתקיימת ע"י שיראתו קודמת,
לרוב נחת הוריו וכל בני המשפחה שיחיו.

בעה רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון
הקי' של כייק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע, מתאים לחוכן כחבו.

והי"ח על הבשורה טובה מהטבת מצב בריאות בחו"ה יהודית
הח"י. כן חיי"ח על הבשוי"ט מקשוה"ח שלהצלת דבורה גולדא שחליפ"א,
ויהי רצון שיהיו בשעה טובה ומוצלחת ולבנין בית בישראל בנין עדי
עד על יסודי התורה והמצוה.

וזכות השתדלותו ויג"עתו בשיעורי הלימוד אשר בביהפי"נ
מוכרת משה, שיעורים בחורה חמימה הנגלה והחסידות, תעמודלכתי"ר ולכל
המשתדלים והמסייעים - להמצטרך להם מנפש ועדבשר.

ועלן שמחקרים אנו לחג הגאולה יב' ויג' חמוז, גאולת
רבנו נשיאנו ראש ישראל, וגופא בחריש'א אזיל, הנה יהי רצון שיגאל
כאוי"א מאחנו בתכ"י גאולה מכל ענינים המבלבלים ובנצחון גלוי עליהם
כמו שהי' בימים ההם בזמן הזה לפני לייא שנה, ומפון הרחבת הדעת
יגבירו תיילים בכל אותם הענינים עליהם מסר נפשו בעל השמחה, ולכל
לראש-התעסדת תלמידים יראי השי"ת ולומדים תורתו חמימה (הנגלה
והפנימית) ומקיימי מצות ה' בהדרור.

ברכה לבשו"ם

*רצה לומר הנער הי' עודנו כו' ועכ"ז לא נמנעה כו' (מפרשים
לש"א א, כד).

מכתב לסב הכלה בעניני הפרט והכלל. ליד ה'תוארים' הוסיף הרבי בבתיק: וכו'

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

רס מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכה
שמים מוה' חיים שלום שי' (ג) וי.

בי"ה,
ברוקלין

שלום וברכה!
מאשר הנני קבלה מכתבו פמחרת ל"ג בעומר הילולא
דרשב"י,
ונעם לי לקרוא בו הבשורה טובה, אשר מקדמי'ן זמן
החוננה בנם שליט"א,

זכמו שכחתי זה מכבר, ולכמה השואלים אצלי, שאין הדעת
נוחה כלל לאריכות זמן בין תנאים לנישואין, ובפרט כשהחן וכלה
בעיר אחת הם.

זיהי רצון שחיי' החחונה בשעה טובה ומוצלחה בגמיות
וברוחניות גם יחד.

נעם לי לקצת במכתבו ע"ד הסעודה מצוה ביום ההילולא
ונערכה ע"י זוגתו הרבנית שליט"א, בהשתתפות מר' יענטל ובנותי'
חחניה, ובעיקר ע"י בנו החחן שי'.

זיהי רצון שעוד רבות בשנים יתעסקו הנ"ל בעניני' שמחה
של מצוה, מחוך הדחבה בכל הפרטים,

והרי מבואר בכ"ס גודל ענין שמחה של מצוה עד שאמר
האריז"ל שבזכות זה וכו' [ע"ן חורה אור לרבנו הזקן, ב, ובכ"ס].

וכיון שענינו של רשב"י הרי הי' להביא מן הסתמים
אורייתא אל הגליא דאורייתא, שהחוצאות מזה-להביא מן הסתמים דישאל
גליא דישאל, ובהתייחס-לגליא דחיות כ"א מהאברים, ה"ל' יבש"ט בכל
ניניו שלו ושל כאז"א מבי"ב שיחיו.

קצ"א ובברכה לבשו"ט בכל האמור

מכתב לסה הכלה. בתחילת המכתב הוסיף הרבי בכ"ק: הלוי. ובהמשך: ולגלות. והדוחניים והגשמיים

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

חנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ש"ב הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ מלאכתו
מלאכה שמים בעל מדות וכו' מוה'
חיים שלום שי' הלוי

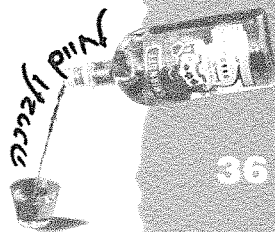
ב"ה, ב' חמוז חשי"ס
ברוקלין

שלום וברכה!
מאשר הנני קבלה מכתבו והמכרן שקדמו, ובזואי בינחיים
נתקבלן מכתבי ברכה ולבנו וב"ג יחיו, ואצפה לכשו"ס ככל הענין,
וכפסק הדין ככ"מ ומבואר באריכות בחורות החסידות, כס"ג הנראה והנגלה
דוקא, שהני זוהי חללית האדם על אדמתן וירידה הנשמה לעל המלך ובני'
עד לכירא עמיקתא, בכדי לעשות לו ית' דירה כהחחונים דוקא, בעוה"ג
הגשמי.

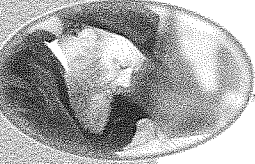
והרי נמצאים הנני כחדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר
נשיא ישראל, ונופא בחר רישא אדל,
ככפיה בכרכה מזל טוב ולכשו"ס

מכתב לסב הכלה. בהגהה הוסיף הרבי בכ"ק: מהמזב

ימים הנדירים יו"ד - י"א שבט ה'תשס"ג

אגרות קודש אל חתן ש"ת מלך וזוג י"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מוחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט"ז חשוון ה'תש"ט
ברוקלין

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ ענף עץ
אבות מלאכתו מלאכה שמים וכו'
מוה' חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכחבו, ונעם לי לקרוא בו
שהיחה החתונה ביום המיועד וקבוע, בשטום צ.

ומגולגלין בשו"ט, ליום טוב, שכותב עד"ז ביום
הגאולה, גאולה כ"ק מו"ח ארמו"ר וצוקלה"ה נב"ם
זי"ע, אשר היחה בזה גאולה הרבים, בעת ההיא ולטנים
ולדרוה הבאים לאחרי זה, וכמובן מפרטי הענינים
של פרשה המאסר והגאולה,

והי"ש יבוא זה בפועל בפעולות באותם השטחים
עליהם מסר נפשו, הם עניני הפצה היהדות, בכלל והפצה
המעיינות ביהוד, שכל השייכים ויודעים עד"ז מחויבים
בזה,

וכיון שהצלחת העבודה זקוקים למנוחה שמתח
וסוב לבב, הנה השי"ת רועה ישראל יאר פניו ויגאל
אוהנו מכל ענינים המבלבלים, ונמלא אה כל הנ"ל מתוך
הרחבה אמתית הן בשמיות והן בחנינות.

ברכה
(Handwritten signature)

מכתב לוקנת הכלה בעניני הפרט והכלל. בהגהת המכתב הוסיף הרבי בכ"ק את המילה: ואל זיין בשעה כו'

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מוחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ד מ"ח חש"כ
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א מלאכתו מלאכה
שמים מוה' חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכחבו מד' מ"ח ככשורה הסוכה
מאשר נמצא רוב העבלים,

ויהי רצון שיבשר טוב מהאים לחוכן מכחבי מענה
על מכחבו הקודם, שכטח נחקל בינחים, ומחוך מנוחה ושפחה וטוב
לבב יבשר טוב ככל הענינים, וכיחוד מפעולתו כקדש בנקודה
הפנימית-הפצה המעינות ככל מקום שידו מגיע ועד שיגיעו גם
חוזה, וכפסס שנמצאים אנו כשנה זו שנת המאחים להסלקות הילולא
של הבעל שם טוב, שעי"ז נזכה לקיום היעוד זקאתי מר דא מלכא
משיחא.

בכרחה לבשו"ט בכל האמור
(Handwritten signature)

ז"ע נקבל מכחבו מ"ח מ"ח, ויה"ר שפכה"י יבש"ם בסוב
הנראה והנגלה.

מכתב לסב הכלה בעניני הפרט והכלל

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ה' ט"ו שבט תשכ"א
ברוקלין

האברך אברהם צבי שי' הלוי

שלום וברכה!
במענה למכתבו מיום חיובו בהנחת תפילין.
יהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ובפרט
בעניני מצוה זו וכוונתה, וכמבואר בשו"ע או"ח סי' כ"ה,
וראה ג"כ ספר תניא קדישא פרק מ"א.

שעל פי זה מובן עוד יותר מאמר רז"ל, הוקשה
כל התורה כולה לתפילין, שהרי כוונה האמורה פועלת בלימוד כל
התורה וקיום המצות.

ומהנכון שמעתי ישמור על שיעורי התל"ח, חומש
תהלים ותניא, הידועים.

בברכה לבשו"ס
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

מכתב לדוד הכלה לרגל התחלת ההנחת תפילין עם הגהות בכ"ק

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"ז אדר"ר תשכ"ב
ברוקלין

מרת פרומה אסתר תתי'

ברכה ושלום!
אין ענטפער אויף אייער בריף פון מוצאי
שבת קדש אור פורים קטן והאל"ה.

בעת רצון וועט מען איין מזכיר זיין אויף
דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ
זי"ע, לויט דעם אינהאלט פון אייער שרייבען, און השם יחברך
זאל העלפען איר זאלט קענען אנזאגען גוטע בשורות פון גוסען
געזונט ביז לרפואה שלימה.

און מחוץ שמה וסוב לבב זאלט איר קענען טאן
אין ענינים פון אידישקייט, תורהנו תורת חיים און אירע
מצות-בהיים הפרטים און בנוגע לזכות הרבים, לויטן אויסדרוק
אין שלום פון אייער בריף, קענען דינען השי"ח געזונטערהייט.

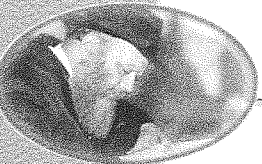
און מיר געפינען זיך דאך אין דעם חדש אדר,
הצלה חדש פאר אירען אין אלע זייערע ענינים.

בברכה לבשו"ס בכל האמור
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

מכתב ברכה לזקנת הכלה. בהגהת המכתב הוסיף הרבי בכ"ק: והמברק

ימים הנחרים יו"ד - י"א שבט ה'תשס"ב

אגרות קורא אל הרב מנחם מנדל שניאורסאהן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

ינחם מנדל שניאורסאהן

ליוכאוויטש

770 א כטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ב' כסלו תשכ"ד
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' חיים שלום שי" הלוי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מז"ך מ"ח, בו כותב אודות הצעת נכבדות עבור בחו מרים גוטא תחי' ומה שאמר לו בגימטריא הקשמות וכו', ושואל דעתי בזה.

והנה אין לי ידיעה בענין זה, וגם מכ"ק מו"ח אדמו"ר לא שמעתי בזה, וע"פ הוראת חז"ל בנוגע לענין לשדך בת-הנה מה שלפע"ד יש לברר, היא-הסיבה שהמדובר רוצה בהענין אף שצער הוא ממנה בגיל, והרי לכאורה אין זה רגיל, ובאט יתברר שאיננה נוגע כלל להחלטתם הם בעצם השידוך, יש להענין בההצעה ע"מ להביאה לידי פועל, ויהי רצון שחאא בשעה טובה ומוצלחת.

והרי עומדים אנו ימים ספורים לפני חג הגאולה יס' כסלו, ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות.

בברכת חג הגאולה ולבשו"ס

מכתב לסב הכלה בענין שידוכין, בנוגע לשני ענינים: א. גימטריא בשמות. ב. שהחתן צעיר מן הכלה.

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

AMIDA MALVACALIM M. SCHNEELSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-8250

מוחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטען פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, עש"ק אחר הצות,
כ"ד שבת ה"חשכ"ז
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג הרה"ה אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת
שמים כו" מו"ה חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו וצפצפ והפ"נ לי"ש,
וביום הסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן,
אשר בחד קסירא אחקטר בי' בקוב"ה מעורו על הארץ" ובעת ההסתלקות
"אליו נשא את נפשו בשמחה וטוב לבב" ו"כל מה שעסק כל ימיו עלו עם שורש
נשמתו בעלותו בשעה ההיא",

ומלמעלה למטה, הרי בכלל "כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה
בבחי' העלם והסתר מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו"
ו"מאיר חסד ה" מעולם עד עולם על יראיו ופועל ישועות בקרב הארץ",
ומדי שנה בשנה, הרי הימים האלו (כאשר הם) נזכרים (כדבעי, הרי
אז כל ההארות וההמשכות) נעשים.

וגופא בטר רישא אזיל, כל אלה הלומדים. חורתו וכו',
אשר כשמו שניאור כן הוא - נגלה דחורה ופנימיות התורה (תורה
החסידות),

לימוד המביא לידי מעשה, קיום המצות בדחילו ורחימו,
כמצווה עלינו וכמבואר באר היטב ע"י בעל ההילולא בספרו חניא
קדישא ובמאמרי דא"ח שלו.
ויהי רצון אשר בדורנו עקבתא דמשיחא, שהוא עש"ק אחר הצות (במנין
שית אלפי שני דהוי עלמא), יגמרו ההכנה לקבלת השבת,
ובהתחלה דטועמי' חיים זכו, לטעום מכל "הבשיל ותבשיל" של יום
השבת בעש"ק,

וכמו שיום השבת ענינו מנוחה ונצטוינו לכבדו ולענגו - כך גם
הכנה זו היא מתוך מנוחה, כבוד וענג,
ונזכה בקרוב, בתכ"י, לקיום היעוד והאכלתיך נחלה יעקב אביך, נחלה
בלי מצרים וכמ"ש ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה.

ברוכה זיאתי
Amida Malvacalim M. Schneelson

מסיבה נתעכב המכתב עד מעלי שבתא דעשירי בשבט - ויומא קא גרים -
יום הסתלקות הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, והקביעות בשנה זו כמו בשנה
ההיא - ביום השבת קודש.

בחד..הארץ: הקדמה בני אדה"ז לשו"ע שלו. וראה זח"ג (רפח,א): כל יומין...
מהד קסירא כו". אליו..לבב: שם. כל..ההיא: סידור שער הל"ג בעומר (דש
סוף טור ב. וראה ג"כ שם בסוף השער). ומלמעלה למטה..בעת פטירתו: צ"ע אם
גם בעת פטירתו זהו מ"ד הבאים ע"י העלאת מ"ן אז - נו"נ שלו. ולהעיר מקו"א
סד"ה עיין ע"ח. כל..הארץ: אגה"ק סי' כח. הימים האלה: לב דוד פכ"ש (ע"פ
מש"כ הרמ"ז בס' חיקון שובבים). (וראה משנה ספ"ג דביטיין). שו"ח הר"י
אירגס (בסו"ס מבוא פחחים) ס"ה בארוכה. שניאור: ואין אור אלא חורה
(תענית ז, ב). במנין שית כו": ראה רמב"ן עה"ה בראשית (ב, ג).
דטועמי'..ותבשיל: ש" הכוונות ענין טבילה ע"ש. שו"ע אדה"ז סו"ס
ר"נ. השבת ענינו מנוחה: ראה רש"י בראשית (ב, ב). סוף תמיד. צ"צ
לתהלים עה"פ מזמור שיר ליהו"ש. והאכלתיך..ונגבה: ראה שבת קיח,
מפ"א ושם.

מכתב ברכה ליקנת הכלה. בהגהת המכתב הוסיף הרבי בסיומו: לבשו"ט

ימים הנבחרים יו"ד - "א שבט היתשם"נ

אורות קורש אל תרועת שבת וזמני ע"ה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HY 9250

חזן מעגל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטון פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ימי חנוכה ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

ס"ב הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכה
מלאכה שמים כו" מו"ה חיים שלום שי'
הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב כיום נר חמישי דחנוכה. וכן ספרו חוספה
רש"י, זתי"ח ה"ח. ולי' זתי"ח (פירוש) והנה שני דברים בנר ושניהם
ענין חנוכה ליקבעו הנס בגרות. הכלי המחזיק בתוכו השמן והפתילה.
בנר שעה וכיו"ב - י"ל שחלק הנר שלא נימס עדיין - הוי במקום
הכלי, או שהכלי הוא לאו דוקא אפילו לכהתילה.
ופירשו חז"ל עפ"ש"נ נר ה' נכמת אדם, כי נר מצוה וחורה אור
כי הפתילה והשמן הם (בעבודת השם) האדם והמצות,
וכשמדליק הנר (שזהו ענינו ושלמות שלו), כשקושה מצוה - "מדליק"
הדבר בו נעשית המצוה (ובצירוף כח עשי' זו, חלק מ"הפתילה") נעשה אור.
והרבה מיני אור הם בנר וכללותם - בלשון חז"ל: נהורא אוכמא ונהורא
חיורא,
נהורא אוכמא הקרובה אל הפתילה, ועשיית המצוה באופן שניכר בזה גם
מציאות אדם העושה, ונהורא חיורא - עשיית מצוה לשמה. ובשון הרמב"ם
עוסק בחורה ובמצוה כו" לא מפני דבר בעולם כו" אלא עושה האמת ספני שהוא
אמת כו".
והנה החומ"צ הם דוקא בעוה"ז, בו על האדם לעשות ולברר עו"ז את
חלקו בעולם שבשבילו נברא.
וי"ל שזהו ענין הכלי (דהנר). וכשם שאין אחד דומה לחברו כך כו"כ
מיני כלים הם,
אף שבכללות - כל נר ה' נשמה אדם אשר במנוחה - כולה טקשה זהב עד
ירבה (רגל התחנות) עד פרתה (גדולי הצדיקים).
ויהי רצון אשר יאיר כל אחד ואחת את נרו,
אה נסמתו - נפש האלקית ונפש הבהמית - ואה חלקו בעולם,
ובאופן - כהלכה דביית הלל - דמוסיף והולך, מוסיף ואור,
עד לקיום הנצוד דלילה כיום יאיר.

בברכת אטא אטא אהינן דין אמתהו רבי...
6 כס"ג ע"א, ח"א, ע"א

מכתב לסב הכלה. בסופו הוסיף הרבי בצידו הימני: כל הפ"ע יקראו בל"ג עה"צ.
ולאחר הברכה: מז"ט, מז"ט לחתונת בנו אברהם צבי שי'
- המשך המכתב בעמ' הבא -

תשורה משמחת הנישואין של חת' מאיר ונחמה דינה ווילשאנמקי

ענין הנזכר: ראה ד"ה זה בתורה אור. קצרו הנס הנזכר: והרי בחנוכה הי'
גם הנס דמסרה בבורים ביר חליים כו' ובלעדו א"א נס הנרות אבל גם לולא
 נס הנרות - הי' נבאלים מגלות יודן ע"י הנס דמסרה - ועכ"ל שם המלחמה
הייתה בענין הנרות (נר הנשכה ונר מצוה). עיי"ש. ולקטן במכתב. שני
דברים נבר: ראה שערי אורה ד"ה כי אחת נרו סוס"א: דבר חסידי יהוא כ"ל הנר,
ושניהם נקראים נר: גם כ"א בפני עצמו וכנאמר: הנרות הללו קודם הם. נר שיש לה
ב' פיות. וכיו"ב. שם ופתיחה: כך כדום ברכב"ק שו"ע וכו'. וצ"ע שהוא היפך הסדר
בש"ס: פתיחות וש"ס"ים. שהכלי הוא לאו דוקא: בשו"ת אבני נזר חאו"ח כח"ק כותב
שמחלוקת דבר וחלוי באם הכלי מכלל הנר. ובשם אין הכוונה כשפתיחות הלשון (וכן
גם נתיבות עולם שכביא), שהרי במקומות אין ספור שהכלי נקרא נר (הן בלשון
תורה והן בלשון חכמים), כ"א בנוגע לעבודה (ומצוה) האכורה בנר. ועפ"ז בנוגע
לנ"ה - ל"ל להרבות במחלוקת והרי יל"ת רברי החסד לאברהם וכו' שמביאו שפעם
קטן בזיון מצוה. ואכ"ס. אפילו לכתחילה: שו"ע או"ח ר"ס תע"ג. ובג"כ שם
הקטן על הכהר"ל. ופירושו הו"ל: בחו"א ושערי אורה (ראה פתח הענינים סס),
באור התורה. דרושי הנזכר. ועוד. ובצירוף כח כו': להעיר פתניא על"ז.
והרבה כינא אור: ברכות נב, סע"ב. ובזהר בכ"ס. ובתקו"ת חכ"א (נ"א) ה'
ג' ונ"ז. אוכמא. חיוורא: זה"א נא, א. וראה תו"א כו' שם. ובלשון הרמב"ם:
הל' תשובה פ"י ה' ב'. עוסק בתורה ובמצות. עושה האמת: לכאורה סיפא לאו רישא.
ולהעיר מכו"נ ח"א פ"ג הל' יסוה"ת פ"א ה"ד. שם רפ"ס. ואכ"ס. שבש"ל נברא:
הרתי מסע: העולם בשביל האדם (סנהדרין לו, א. ברכות ו, סע"ג). והאדם בשביל
(כירור) העולם (הניא פל"ז סע"ח שכ"ו). שבש"ל. וזהו ענין הכלי: ויחיים גם
למש"ב בס' טעמ"צ להרדב"ז (הובא באבני נזר שם) דאין עיקר המצוה בכלים
עצמם אלא בסה שנעשה עליהם. שאין אחד רומה לחבירו: סנה' לו, א.
כו"כ סיני כלים: כהסד לאברהם מעין ב' נהר נח מונה טו מינד כלים הראויים
לנ"ה. משה. הצדיקים): ראה ד"ה זה בלקו"ה פ" בהעלותך. אחד ואחת: שאף הן
היו באותו הנס (שבת כג, א. ועיי"ש ברש"י). בוסוף אור: דבאור מצ"ע - גם
לב"ש צ"ל מוסיף והולך, אלא שניות תנוכה הם כנגד פרי החג (שהם כנגד או"ה)
שבת צ"ל פותח והולך (ראה שבת כא, ב. תו"א ד"ה ח"ר מצוה נ"ח (לד, ב). ועפ"ז
יתורף הא דודא גם ב"ס ס"ל דמעלין בקודש. היעוד דלילה כיוס יאר: תהלים
(קלם, יב) ובכמה מרז"ל שזהו יעוד דלעת"ל (זה"א לא, א. ועוד).

ג.ב.

להביבותא דפילתא - בנוגע לספרו:

לפרש קרא שלא במקום - הי"ז שלא כדרך הפשט (שזהו דרך פרש"י עה"ת) ואינו
 אופן לימוד עם בן חמש (למקרא), וכפרט כשהפ"י בא לאחר הכתוב שמפרשו ושאיין
 מצויין ע"ז במקומו. ועכ"ל שבמקומו אין צורך בפי', אבל הכתוב השני מעורר
 קושיא וכיו"ב בכתוב הא' ותירוצה ע"י פי' המחודש, או שהפי' המחודש הוא רק
 לריוחה דפילתא ובעת לימוד הכתוב הא' לא הי' מקום לזח או שלא הי' מקור לזה,
 או שבמקומו הפי' המחודש פשוט ואין צורך לפרשו, או מעט כיו"ב. ועפ"ז

בראשית א, א: "אח" - גם ע"פ דרך הפשט בא לרבות (ראה פרש"י שם ד, א-ב), אבל
לפעמים בא רק ליופי הל' (שם א, ד ובמקומות אין ספור).

במקומו א"פ לרש"י לפרש אח השמים נו' לרבות תולדותי' וכו' - שה"ח היסר
חשש הכתובים שלאח"י (שנברא כאו"א ביומו). ורק הקושיא בל' יחו מאורות (דל"א
כמ"כ לפני' חושא הארץ וכיו"ב) שמכריחה לומר שנבראו פכר - מאפשרת לפרש את
השמים לרבות כו' (עיי"ש ב"ב).

שם ג' ר' במקומו אין מקור להחידוש דקסע כו'. - ועפ"ז יומתק דיוק
פרש"י בירמ"י למדנו מכאן. וק"ל.

שם ג', ידו במקומו א"צ לפרשו שעצבון לאו דוקא רבש היפך שפחה, שהרי
למנ"ן כבר פי' עצבון צער (חבא ע"י גידול כו') יגיעה.

ולא הניא רש"י בקהלת מסוק זה כ"א שלאחריו - כי בן הדובר ביגיעה
בדוגמה הדובר בקהלת. וק"ל.

ועד"ז של"ס בפ"ם.

ימים הנבחרים יו"ד - י"א שבט ה'תשס"ג

אגרות קודש אל חר"י מלך וזוגי צ"ח

מנחם מענדל שניאורסאהן
 ליובאוויטש
 770 איסטערן פארקוויי
 ברוקלין, נ.י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
 Lubavitch
 770 Eastern Parkway
 Brooklyn, N. Y. 11213
 Hyacinth 3-9250

ב"ה, י"א אייר תשל"א
 ברוקלין, נ.י.

הרה"ב הרה"ח אי"א נו"ג ענף
 עץ אבוה מלאכתו מלאכת שמים
 מוה"ח חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!
 במענה על ההודעה ע"ד הולדת הבת לבנו
 מוה"ח בנימין זאב שי' ושנקרא שמה בישראל שושנה
 ביילא חי',

הנה יה"ר מהשי"ת שהורי' שי' יבדלך
 לחורה ולחופה ולמעשים טובים מחוך הרחבה.

ויררו מהם ומכל יו"ח שי' רוב נחת
 יהודי אמיחי חסידותי.

כברכת מזל טוב

בטח השתחף (וישתחף ביהר שאת) במבצע חסידותי.
 וה' יצליחם.

מנחם מענדל שניאורסאהן
 ליובאוויטש
 770 איסטערן פארקוויי
 ברוקלין, נ.י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
 Lubavitch
 770 Eastern Parkway
 Brooklyn 13, N. Y.
 HYacinth 3-9250

ב"ה, י"א ניסן ה'תשל"ג
 ברוקלין, נ.י.

ש"ב הרה"ב הרה"ח אי"א נו"ג
 מלאכתו מלאכת שמים כו"ח מו"ח
 חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!
 המכתב ^{והצ"ח} נחקבלה
 ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא
 עלינו ועל כל ישראל לסובה, הנני בזה להביע
 ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות
 מדאגות בגשם ומדאגות ברזח - מכל דבר המעכב
 עבודה ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה
 כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו
 תורת חיים, הרי היא בכל ענייני האדם ובמשך כל
 היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת חג חיים ושלום

מכתבים לסב
 הכלה. במכתב
 שלמטה הוסיף
 הרבי בתחילתו:
 המכתב והפ"ג.
 ובסיומו: ולבשו"ט

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א כסלו, משל"ה
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הרה"ג אי"א בר"כ
ענף עץ אבוה רכו' מוה'
הי"ם שלום הלוי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' ובגן בקשה ברכה
מ"נ מיום כ"ג מרחשוון וכו'

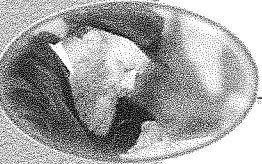
ובעה רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה - בקשר ליום הולדת
לשנת הצלחה בגו"ר

מכתב לסב הכלה עם הגהות בכ"ק

ימים הנדירים יו"ד - י"א שבט ה'תשס"ג

אגרות קודש אל תלמידי חינוך וילדי ישיבה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

ביתנו חנוכה שניאורטאהן
ליובאוויטש
770 איסטון פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
ע" תקחו את תרומתי,
ראשון דר"ח אדר, ה"חשל"ה.
ברוקלין, נ. י.

ש"ב הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו
מלאכת שמיט כו' מו"ה חיים שלום שי'
הלוי

שלום וברכה!

המכתב נקבלו ות"ה. וכן ה"נ.

ובעצמו כר"ח אדר, ומיוחד על מאמר חז"ל אין מורזין אלא המורזין -
הזמן גרמא לזרו על כל הענינים הסייכים לימי הפורים העל"ט לפרסיהם,
ובמיוחד - בחלק השייך לחינוך, ובסגנון חז"ל - שהגדולים מזהירים על הקטנים,
כולל ג"כ - ההשפעה על הזולת והסביבה הקרובה והרחוקה לקיים ולעשות
במילואם ובשלימותם כל עניני פורים בימי הפורים,

אשר כ"ז דורש זמן והכנה ופעולה - עכ"פ מחחיל כראש החודש,
וכמפורט השייכות ועקר דפורים להימים שלפניהם ועד לראש החודש -
במקרא מלא שכתב הכתוב: והחודש אשר נהפך להם גו' לשמחה גו' ליום טוב
(לא - ובחודש) - כל החודש.

והרי מענינים העקריים דפורים הוא קירוב הלבבות - לבבות דכל בני,
דאישי ודעמו, דעשיר ואביון ועד לכל הפושט יד וכו',

ומודגש זה בקביעות דשנה זו די"ד באדר - הל ביום שהוכפל בו כי טוב
- טוב לשמים ולברכות גם יחד,
וכידוע פי' השם כריזה - שזהו כולל גם ואף הרחוקים כו' שלכן נקראים
בשם כריזה בעלמא.

ויה"ר אשר יעשה כאו"א מאתנו בתוככי כלל בני בכל האסור ומתוך שמחה,
ובפרט שבכלל נצטוונו מסוכנס אדר - להרבות בשמחה.

וכיוון שציווי זה (כשאר ציוויי התורה) הוא גם לשון הכנסה - התי'
השמחה כריבוני והטוב כריבוני והשלום כריבוני -

כי בכל הדברים הבלתי רצויים יקויים ונהפוך הוא גו' ויהי' אך טוב
לישראל - בטוב הוראה והנגלה.

וכמו שליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר (בכל הפירושים) בימים
ההם כזמן הזה - כן תהי' לנו.

בברכת
והוא ה'תשס"ג
Rabbi M. Schneerson

יו"ט. טוב: וראה פרש"י עה"ח (בראשית א, ז) ומסלים גם העכר. - והוא ע"ט כ"ר
פ"ד, ו (ומקשה על דחז"ל דבמסכים נד, א). ד"ה ט"א. שהוכפל בו כי טוב: ראה
קדושין ט"א, פ"ה"כ להרמב"ם פאה ב"החלה. אה"ח כראשית (לב, א ואילך). שם
משפטים (א' קנז, א"קטא ואילך). מכתב כ"ק אה"ע בס' המאמרים תש"ס ע"י יח.
מ"א ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שם. תקחו את תרומתי: זו תרומת שקלים (ירוש' ריש
שקלים) ושקלים אלה קדמו (ובטלו) לשקלי המן (בגילה יג, ט"ב). וראה אור חורה
לה"ח תרומה (נח"כ בזה"ח ה"ב). ראשון דר"ח אדר: ערב יאחד באדר משפטין
ומכריזין על השקלים (שקלים בחלתה ובמפרשים. וראה חז"א: בגילה שם). ה"חשל"ה:
שאהש (הרשנה) הוא ג"כ ביום השלישי וכן פורים (וי"ט כסלו). אי"ה המורזין:
במדב"ר פ"ז, ו. וראה סוטה כג, א. ובסגנון חז"ל: יבמות קיד, א. וכ"כ"ס. הרובה
והרחוקה: להעיר אשר דוקא בנוגע לפורים מרוב: הקרובים והרחוקים (ט"ב). והחודש
.. (לא - ובחודש): אסתר ט, כב, רא"ע ס"ו. כל הדרש: מחחיל מ"ח (ירוש' ריש
הבלה). והכ"ר נהוג (מ"ח או"ח סוסתרפ"ח) - אלא שבנוגע למקרא מגילה בלבד ולא
יעבור ט"ו בו. ענין הלבבות: היינו הקטנוג ד"מפורד ומפורד" וכישולו ע"י בנוס
את כל היודים גו' (מקור משלוח מנות וכו') - ראה מנות הלוי (למחר"ש אלקבץ).
לכל הפושט יד: ירוש' מגילה פ"א, ה"י (תובא בפוסקים). וראה לקושי לוי"צ אגרות
(ע' רד) דפורים השחוח והתחבחות ברזל וקטן. וכידוע. בעלמא: חניא פ' לב,
ומחור שמחה: להעיר משי' העקש"ט כנתנו הרי כתיב (כתר ש"ס - ח"ג, לו"א, נח, א).
סוכנוס. בשמחה: מג"א מפרש"י סק"ה (מפעניח כט, א). וראה סו"ח ח"ח"ס או"ח סק"ס.
נימוקי או"ח למחר"ש י"ו. כשאר ציוויי התורה: ע"י חו"א ס"ס תשא. השמחה. והשלום
כריבוני: ראה אסתר רבה כסופו. ונהפוך הוא: כ"ז ענין עקרי בפורים - כ' פור -
דגם פור דתמן נהפך לטוב (אך בגור"ל חרב"ו). וראה מע"ח שער הפורים פ"ו ושנה
חסידי' מנ" אדר פ"ז פ"ה-ו דאסתר הדבירה חו"י כמדרה לחפון הדין המתוסבת.
אך טוב לישראל: תהלים ע"א, ה'יתח. ויקר: אסתר ח, טז. בכל הפירושים: ע"י
החסידי' - ראה שערי אורה בסופו. אוה"ח עה"ס.

מכתב כללי-פרטי בסיומו מוסף הרבי בכ"ק: מז"ט, , ותהא החתונה בשעטומ"צ בכל

תשורה משמחת הנישואין של חת' מאיר ונחמה דינה זוילשאנסקי

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 493-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.</p>
---	---

ב"ה, כ"ה מנ"א תש"מ
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו
מלאכת שמים כו' מו"ה חיים שלום
שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו וכו',
ודבר בעתו -
בסמיכות לחמשה עשר באב
- קיימא סיהרא באשלמותא -
ולא היו יו"ט לישראל כסו באב כו'.
הפ"ג שבמכ' יקרא בעת רצון על הציון הק'.
ב"ה (לוי) אצ"ל ע"י עוז אל-א-א"ל וכו' א"ל אמת
בברכה (לוי) אצ"ל ע"י עוז אל-א-א"ל וכו' א"ל אמת

מכתב לסב הכלה בסיומו מוסיף הרבי בכ"ק: בטח הו"ל מספריו על דש"י עוד חלקים
ולפלא קצת שלא נתקבל ע"ע ובסיומו: לבש"ט

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 493-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.</p>
---	---

ב"ה, כ"ה מנ"א תש"מ
ברוקלין

מח' הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ
מלאכתו מלאכת שמים כו' מו"ה
חיים שלום שי' הלוי

שלום וברכה!

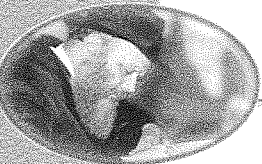
מאשר הנני קבלת מכ' מט"ז מ"ח חס"ו
ודבר בעתו -
בחלחת תקופת ויעקב הלך לדרכו גו'
זשנת הקהל.
הפ"ג שבמכ' יקרא בעת רצון על הציון הק'.

בברכה - בקשר לגו"ס והולדת
לשנת הצלחה בגו"ר

מכתב לסב הכלה עם תיקון התאריך: כ"ה כסלו

מ"מ הנהדרים יו"ד - י"א שנת ה'תשס"ג

אגרות קודש אל חרתי"ש מגדל זוזני פי"ה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

חם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ימי אלול, ה'תשס"ג
שנה הקהל.
ברוקלין, נ.י.

ש"ב הרה"ג הרה"ה אי"א נו"נ
מלאכתו מלאכת שמים כו" מו"ה
חיים שלום שי' הרוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכ" והפ"נ וכו', י"א קבר' ליחה
לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל

ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי,
לנצל כל אשר לו, ברכה כחינה וחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

מכתב לסב הכלה בו
מציין הרבי בכי"ק:
ת"ח בפרט על הדף
דוגמא מפירוש"י
וכו' ובסימונו: בכבוד.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, טז' מ"ח תשס"ג
ברוקלין

האברך מנחם מענדל שי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל סכתכו מז' חשוון, בו כותב אורות הפעולות
הסובות תלמידיו תו"ת-בחזרת דא"ח וסצוה בזמנה בענין הד' מיניב
וכו' ויה"ר שיקוים בכאו"א מהם מאמר רבנוהזקן על הכתוב וצדקה
תרוסם גוי, טנעשים פוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, וכמכואר בתו"א
בתחלתו ובלקו"ת לג' פרשיות בהגהה שם.

במ"ש שהענינים הנ"ל צריך להקדיש בבילום גם זמן
שהי' יכול לנצל בלימוד לעצמו, וכן ע"ד הצעת הישיבה לקחת חלק
בחינוך תלמידי כתות הצעירות בישיבת תו"ת, הנה גורל ענינים אלו
אין צריכים ביאור ואריכות, לאורך גיסא מובן ג"כ-סעל תלמיד הישיבה
ללמוד בהתמדה ושקיפה, וסני העסקים כאחד טובים, וכמה זמן להקדיש
לכל אחד מהם, אין כל הזמנים שונים, ולכן עליהם להתייעץ וביחד עם
הר"ם והר"י, ויה"ר מהשי"ת שיכוין את לבם לשמים שאז יצליחו בסני
הענינים גם יחד.

מ"ש שישנם אברכים כאלה שאין רוזים ללכת לחזור דא"ח-
הנה פליאה ותמי' על תלמידי ישיבת תו"ת העדר רצון בזה, שהוא היפך
רצון נסיאנו הק', ומה מובן שעי' העדר רצון זה מחסר בעניני עצמו ואל
מבעניני הסופעים. וצריכים היו להתאסף ביחד ולקבל החלטות טובות בזה,
שאו בסח יהי' להם קיום וע"פ המכואר כר"ה החלבו והשי"ת יזכרו
לבחר טוב בכל האמור לעיל.

מכתב לדודה זקנה של הכלה הרה"ח מענדל דרייך, בעניני הפעת המענות של תלמידי תומכי תמימים

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

דרייזין-לוד
 RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
 Lubavitch
 770 Eastern Parkway
 Brooklyn 13, N. Y.
 HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
 ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
 ברוקלין, נ. י.

בי"ה, כ"ה מנ"א השי"ז
 ברוקלין

האברך מנחם מענדל שי"י

שלום וברכה!

ה"ח ת"ח על שני מכתביו מס"ו וי"ז תמוז.
 ולפלא ההפסק מאז, ובודאי ימלא בהזדמנות קרובה.

ובמ"ש אודות המאורע במקום פלוני בהנוגע לסמירת
 שבת, כמדומה כבר כתבתי, ואפשר-להנהל צעירי אגו"ח, שאף שתנסי עות
 למושבים וקבוצים שלע"ע אינם דתיים-מוכרחים הם, וכמו שראו הפירות
 והתוצאות הכי נעלות בדבר, מובן שדורשונן זהירות מיוחדת, וכנראה
 במחש' גם במאורע הנ"ל. ולכן אין ליחיד להעפיד על השקרת היחיד,
 כיא להתיעץ עם עוד כאלו אשר ידיעה להם בכגון דא, והרי כמה מחברי
 צעירי אגו"ח יודעים בזה, ותשועה ברוב יועץ, וכן במ"ש מאשר ספר לו
 אביו שמרננים וכו'-מבלי להכנס אל הרנון צודק הוא או לא, הרי
 נאמר לזות שפתים הרחק מסך, וכדאי להשתדל שלמקומות מנ"ל יסעו
 נשואים. ואולי כדאי בכלל, שבכל נסיעה עכ"פ אחד יהיה מבוגר יותר,
 שזה מנסיה בחשיבות הענין.

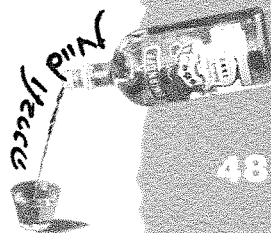
כנ"ל, הפעולות שעשו עד עתה ושבתם יעשו בעתיד, לוי
 הרי נשגבות הן, ואין אחנו יודע לשער ע"פ הטוב שיצמח בעתיד, על
 מה סכר רואים, אלא שככל עניני היראים לדבר הי-צריך לרעה שמביטים
 עליהם בשבע עינים וכמה גם מתפשים תואנה וכו'. נוסף על מאמר רו"ל
 הידוע, שע"ה שנמצא רבב על בגדו מצד אחד אינו כלום, משא"כ ת"ח.

מובן שכל הנ"ל מופנה לכל חבריו ולכל המתעסקים-ש-
 בתעמולה האמורה, ובטח יביא לידי עתם אודותם, וידונו יחד על כל הנ"ל

המחכה לבשוי"ט בכל האסור

מכתב לדודה זקנה של הכלה הרה"ח מענדל דרייזין,
 בעניני פעילות שבת בקבוצים, ועם בני הנוער באה"ק.

אגודת קודש אל תלמי"ם דליון

דריז ינ"לוד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

נחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

מזכירות SECRETARIAT
מ ת ל ס ת א ת"ח

ב"ה, ח"י מנ"א חש"ו
ברוקלין, נ.י.

האברן מנחם מענדל שי'

שלום וברכה

במענה על שאלתו במכתבו לכ"ק אדמו"ר שליט"א מד' מנ"א, איך
להחיים עבודה את"ח לפעולות צעירי אגודת חב"ד,

הנה אף שאמנם ישנם גם פעולות שוח לכל הארגונים העוסקים ב
בחינוך התורה והיהדות בכלל, ולצאנז"ח וארגון את"ח גם בעבודתם במסגרת
המקינות בפרט. כי נקודת הכליה השאיפה הלא לכולם אחת היא. בכל זאת
יש ודאי פעולות המיוחדות להמקירי כל אחר מהארגונים האלה מבלי שהגע
מלכות בחברתה, אלא תעזור אחת לזולתה, וכולם יחד בעזרת ש"ח הביאנה
אח מסרתם לשלימותם.

והנה לפועל מה שנוגע לעבודה את"ח, הננו לעורר השומע לבו
למכתבנו התנור מכ"ד שבט ה'תש"ב אודות את"ח, ובהתאם אליו, על ארגוני
את"ח:

(א) ראשית כל לעסוק בארגון חלמידי כל הישיבות כמובן ברצונם
הטוב, אשר צעם הארגון הוא כבר השג גדול.

(ב) עבודה במרץ, לעומת אה חבדי את"ח, ושאר חביריהם חלמידי
הישיבות, להתחזקת בשמירה זמניק חלימוד הקבועים, ולהחמיד להוסיף
מדינתו על שעות חלימוד המוטלת עליהם מכבר ע"י הנהלת הישיבות,
לקיים המצות בתורה, לזכך חסדות, להשריש אהבת החלמידים איש לרעהו,
וזהירות חסידית בהנהגתם בין אדם למקום ובין אדם לחבירו באופן שיהיו
נמנים בחוג מאהבי השם. ועל כולם להשדל להכניס את לימוד החסידות
ודרכי החסידות אשר אז מסיילא נחזקו ונחאמצו בכל הנ"ל.

(ג) השפעה על הנוער מגילם, ועל אילדים הצעירים מהם אשר
עדיין לא זכו להינות מחלמידי הישיבות - כי לצעירים בגילם יש על-פני
גישת יוחר מתאימה להם ולהשפיע עליהם לקרבם ללימוד התורה ולקיום
המצות, ולהכניס יוחר ויוחר מהם לכוחלי הישיבות.

(ד) במידה האפשרית להם בשים לב לזמנם המצומצם שומד ברשותם
מתוך ללימודם, לעמוד חסיד חכך לעזור לצעירי אגו"ח, בעבודתם אמצע
קיוותר רחבה בשרה חינוך התורה והמצות לכל מעיפיהם.

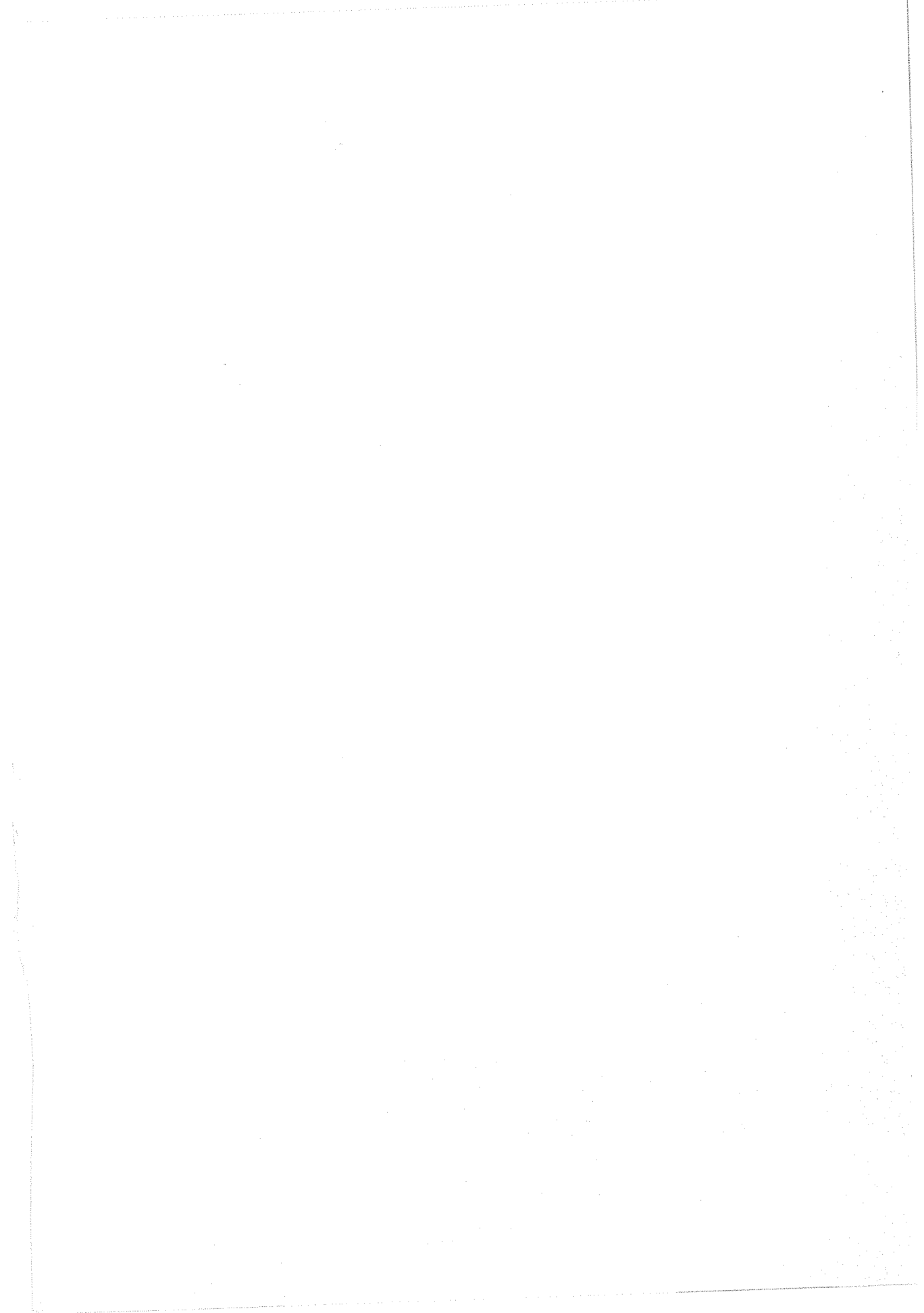
הן אמנם שעונים לו בארוכה בפרט, כי שאל נירון זה, במה ישדל
שרברנו במענה זה יגיעו גם לחביריו, וית' הוא נחם מחזוכים וסזכים
אה הרבים. ואשר ירוע עד כמה שכ"ק אדמו"ר שליט"א דורש זה מאה כולנו
ולעתיים קרובות מזהיר אותנו על חיובנו בזה, ועל גודל שכרם ברוח ובגשם
של החולכים בעקבות אלה.

נשמח לשמוע להחבשר בשורות טובות מהבאה הרברים מהנה אל הפועל
מתוך מרץ ושמה.

בברכה כל טוב סלה

מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

מכתב לדודה זקנה של הכלה הרה"ח מענדל דריון, בו מתבאר ההבדל בין פעילות את"ח לצאנז"ח

לדמותו

של חסיד

מתולדות חייו של הגאון החסיד

הרב מאיר ע"ה אשכנזי

דמות של חסיד, בעל מסירות נפש ומקושר אמיתי

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

מתולדות חייו של הגאון החסיד

הרב מאיר ע"ה אשכנזי

דמות של חסיד, בעל מסירות נפש ומקושר אמיתי

בדרך אבותיו החסידים

הרב מאיר אשכנזי, נולד בכ"ה כסלו ה'תרנ"א בעיר טשעריקוב שנמנתה על ערי "תחום המושב" ברוסיה. אביו היה הרב שניאור זלמן ואמו מרת קיילא. שניהם מגזע חסידי, כשזו האחרונה מיוחסת למשפחת זיסלין המעטירה, אשר שורשיה מגיעים לחסידי רבותינו נשיאינו הראשונים.

על פי מסורת המשפחה, שנים מאחי אביה של האם, דודיו-זקניו של ר' מאיר, היו בעלי מדריגה נעלית, ונודעו בקרב מכיריהם, כחלק מל"ו הצדיקים שבאותו דור. הם נמנו על חסידי הרבי הצמח צדק והיו נוסעים אליו מפעם לפעם.

[עובדא זו יכולה אולי להתאים עם המסופר בקובץ "רמ"ח אותיות", על חסידים ששאלו את הרבי צמח צדק, אם יש עדיין ל"ו צדיקים בדורו. והרבי נענה בחיוב והוסיף ששניים מהם נוסעים לליובאוויטש... אין איש מאיתנו יודע עד מה, אך אולי והכוונה היתה לאלו השניים...].

שורשיו החסידיים נתנו בו את אותותיהם כבר בקטנותו, והוא גדל כילד חסידי, אשר כל מעיניו נתונים להשלים את רצונו של הבורא. אין תחת ידיו פרטים רבים על שנות הילדות של ר' מאיר, אך לאור דמותו ומעשיו בהמשך חייו הסוערים, אפשר לקבוע בנקל שכבר אז הוא היה בגדר "מקטפי ידיע".

בהיותו כבן חמש עשרה שנים, בשנת תרס"ו, נתקבל לתלמיד מן המניין בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש שבליובאוויטש, לאחר שעבר את כל מבחני הכניסה המפורסמים. הוא לא זכה לשהות שם זמן רב, כיוון שפחות משנה מאז השתלב בין ספסלי הישיבה, נדבקה בו מחלת הטיפוס שהשתוללה באותה עת במלא עוזו, והוא נאלץ לשוב לביתו.

הרב אשכנזי יושב לצד כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א בהתוועדות כ"ד טבת תשי"ב

אך גם התקופה הקצרה בה שהה בתומכי תמימים, די היה בה כדי להשריש בתלמיד המצוין את מדת מסירות-הנפש הליובאוויטשאית, חסרת האנוכיות והפשרות. זו שהיתה לו לעמוד אור ולמורה דרך בהמשך חייו, רצופי מסירות נפש למען הזולת, בגשם וברוח, מאביבי שנותיו, ועד יומו האחרון ממש.

בעודו בתומכי תמימים דבקה נפשו בר' הירשל תומארקין אשר שימש בוחן בישיבה. ר' הירשל הפך למורו ורבו בה"א הידיעה, וממנו קנה דרך חיים לכל ימי חייו. עוד שנים רבות לאחר עוזבו את הישיבה עדיין היה הקשר ביניהם חם, וממנו אף קיבל את הסמיכה לרבנות. לימים סיפר אחד ממכריו, ר' שלום שי' חסקינד, שגם באחרית ימיו (בארצות הברית), כשגוו שפוף וזקנו לבן כשלג ממסכת היסורים שעברו עליו, הוא סרב לתת לו לשאת עבורו את התפילין בדרך לבית הכנסת, בהטעימו, שבעבר הרחוק כאשר רצה לישא את תפיליו של ר' הירשל (שהיה דודו הזקן של ר' שלום), סרב ר' הירשל באומרו: "מדליות הגנרל נמצאות על חזהו ולא בידי שמשו...".

מסכת נידודים

לא זמן רב נשארה המשפחה לדור בטשעריקוב. מלחמת העולם הראשונה שפרצה באותה תקופה הכריחה את המשפחה לנוס לעיר חרבין שבמנצ'וריה, מדינה נידחת במרכז אסיה. בעיר זו החלה לקום קהילת פליטים שזרמו מכל רחבי רוסיה, ומשפחת אשכנזי ביניהם.

בין הפליטים הנוספים שנמלטו מטשעריקוב לחרבין הייתה משפחת סולובייצ'ק, משפחת חסידים ולמדנים אשר ראש המשפחה כיהן כמרא-דאתרא של טשעריקוב בטרם המלחמה. למשפחה זו נהיה ר' מאיר לחתן, בנושאו את הבת טוביע ליבא, שהיתה עזר כנגדו בכל הנוגע לעבודתו בקודש. הוא היה תלמיד-חבר לחותנו, הרב לשעבר.

נדידה זאת לחרבין היתה רק התחלת מסכת נדודיו של הרב אשכנזי. בשנת תרע"ח, חזרה משפחת אשכנזי המורחבת - ההורים והזוג הצעיר - לרוסיה, לעיירה וולאדיבסטוק, שם נעשה הרב אשכנזי לרב העיירה. סיבת הגירתם הייתה קריאתו של הרב דניאל חסקינד, רבה הזקן של העיירה, שהפציר בר' מאיר הצעיר לבוא לעזרתו בהחזקת הקהילה, אשר מצבה הרוחני החל לדרדר, והיה דרוש כח צעיר ורענן שידענן את חיי התורה והמצוות. השוחט דמתא לא היה ירא שמים בלשון המעטה, והרב אשכנזי נקרא למלא את מקומו ולדאוג לבשר כשר לאנשי הקהילה.

ר' מאיר הגיע לוולאדיבסטוק, ומיד החל בביסוס הקהילה. הוא מסר את נפשו למען כל תושב ותושב ועד מהרה הצליח ליצור גרעין חזק שהעמיד את הקהילה על בסיס איתן. מסירותו האמיתית למען הזולת, ללא כל פניות אישיות ותמורה, הביאה לכך שאנשי הקהילה אהבוהו אהבת נפש והיו מוכנים למלא את כל אשר יחפץ. כך חזרה קהילת וולאדיבסטוק למעמדה המקורי והאמיתי.

אהבתו ומסירותו חרגו מעבר לתושביה הקבועים של וולאדיבסטוק, שהיו נתונים ישירות תחת מרותו. גם כל אורח ושב שבא העירה ידע כי ביתו של הרב זוהי הכתובת בה יוכל להתארח ולקבל את היחס הטוב ביותר. הדברים הגיעו עד כדי כך, אשר פעם ומסירותו

תשורה משמחת הנישואין של הת' מאיר ונתמה דינה ווילשאנסקי

למען הזולת, גבלה במסירות נפש אמיתית:

היה זה כאשר החלו ניצוצי המהפכה הבולשביקית לתת את אותותיה בגלוי. הצאר ניקולאי שחשש לעורו, הכריז חרם ודין מוות על כל 'רבולוציונר' או השותף לו. קבוצת צעירים יהודים, פורקי עול, מהשותפים הגדולים במהפכה הקומוניסטית, התגלגלה לוולאדיבסטוק, וחיפשה מקום בטוח לשכון בו מבלי לחשוש להלשנה במשטרה. את הכתובת הם רצו למצוא אצל הרב שנודע כאוהב ישראל וכמכניס אורחים גדול.

הסיכון היה גדול וחמור, אך לא איש כר' מאיר יחת. מבלי להתחשב שאלו אינם אלא בריות בעלמא, שפרקו מעליהם כל עול תורה ומצוות, לא שעה לעצת ידידיו דורשי שלומו, שניסו להניאו ממעשה זה, ובהבהרה כי מצוות אהבת ישראל דורשת מסירות נפש לכל יהודי, הכניסם לביתו.

לימים התברר שזכות מעשהו זה, גרמה להצלתו: המהפכה צלחה תקופה קצרה לאחר מכן, ועד מהרה החלו כולם לטעום את טעמה המר. גם רבה של וולאדיבסטוק נקרא לחקירה, שהיה בה רמז ברור כי עליו לברוח את גבולות המדינה בהקדם האפשרי. לא היה זה קל כלל, מסך הברזל הורד ואין יוצא ואין בא.

נוסף על כך, נעשה מצבה של הקהילה קשה מנשוא, והם לא יכלו להחזיקו, כך שהוא נותר חסר פרנסה מבלי יכולת לפרנס את משפחתו, כולל את הוריו שהחלו לבוא בימים ופרנסתם נפלה אף היא על גביו. וכך נפלה ההחלטה על העתקת מגוריהם אל מחוץ לגבולות.

באותו זמן עלה בליבה של הרבנית אשכנזי, לנצל את מעמדו של אחד מראשי השלטון, מ'אורחיהם' לשעבר, ולבקש ממנו שישתדל להשיג בעבורם אישורי יציאה. הרב אשכנזי עצמו סרב לכך, בטענה, שעל מצוה לא מבקשים שכר, אך הרבנית שחששה לחיי המשפחה שיגרה מכתב בעצמה, שאכן הביא עמו את בשורת אישורי היציאה.

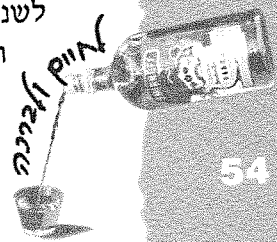
וכך, לאחר שמונה שנות רבנות, בשנת ה'תרפ"ו, יצא הרב אשכנזי את וולאדיבסטוק עם מכתב פרידה מרגש מקהילתו. ושם את פניו לכסאו החדש: רבנות בשאנחאי.

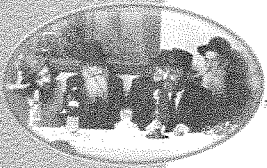
לא זו הייתה התוכנית המקורית. בתחילה התכוונה משפחת אשכנזי להגר אל מעבר לים – לארצות הברית. שמה חיי החופש שאיפשרו קיום תורה ומצוות מלאים מתוך הרחבה בגשמיות, הגיעה גם לאוזניו של ר' מאיר, והוא חפץ להגר אל מקום המבטחים. מה גם, שהצעת רבנות מתאימה חיכתה לו שם.

אך, שמעו של הרב ופעולתו בוולאדיבסטוק, הגיע גם לקהילת יוצאי רוסיה של שאנחיי, ואלו האחרונים קפצו על ההזדמנות להושיב על כסא הרבנות אדם מיוחד בדמותו של הרב אשכנזי. עד מהרה שיגרו מכתב בו הם מבקשים ומתחננים שהוא יואיל לבא ולכהן כרבם.

לא קלה היתה הבחירה בשאנחיי של השנים ההן. קהילה עזובה שעתידיה לא ברור. חיי הגשם ששלטו שם ביד רמה, איימו לכבוש כליל את חיי הרוח. מייסדי הקהילה, שהגיעו לשנחאיי במטרה לקיים את התורה והמצוות בריש גליי – מצאו את עצמם מאבדים את הדור הצעיר, מבלי מושיע. מה גם, שלצד הקהילה הרוסית היתה גם קהילה ספרדית של יוצאי בגדד, מכובדת ומבוססת, והמתחות ששררה בין הקהילות לא תרמה רבות למצב השפל בלאו הכי...

משום כך היה ברור, כי פליט רוסיה הקומוניסטית, המחפש לחיות חיים

יהודיים אמיתיים, ולהקים את משפחתו באווירה יהודית תורנית וטהורה, לא יעלה בדעתו ליפול מן הפח אל הפחת, ולהגר לשאנחיי...

אך לא איש כר' מאיר יחפש את טובת עצמו ומשפחתו, ואף לא יחת מהשפל הרוחני. נשא ר' מאיר את פעמיו לשאנחיי ומיד החל לבסס את חיי הקהילה על יסודות איתנים. בטבעו ומזגו הנעים הצליח לכבוש את מנהיגי העדה הספרדית שרכשו לו כבוד רב. דבר שהביא לאחדות בין הקהילות היהודיות בשאנחיי, והוביל בעתיד הרחוק יותר לשיתוף פעולה מלא בכל הנוגע להצלת פליטי מלחמת העולם השנייה (כפי שיסופר בהמשך).

גם את דרכי החסידות לא שכח ר' מאיר בנכר, ומפעם לפעם ערך התוועדויות חסידיות, בהן השתתפו כל בני הקהילה, אשכנזים כספרדים. כך החל הרב אשכנזי ליטוע אש"ל יהודי וחסיד בשאנחיי שבשנים המאוחרות יותר הפכה לאחת מערי הבירה של יהדות העולם.

על החשיבות של ריענון הקהילה בשאנחיי, אנו יכולים ללמוד ממכתביו של הרבי הרי"צ לרב אשכנזי, בענין הקהילה. המעיין בסדרת אגרות הקודש של הרבי הקודם, יוכח כי בחודש כסלו ה'תרפ"ט, חודש הנישואין של כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית נ"ע, מיעט הרבי הקודם בכתיבת מכתבים, עד שהגיעו לסכום של כשלושים מכתבים. אך בכל זאת, כמה וכמה מהמכתבים שתפסו מקום חשוב לכתיבה גם בחודש זה, היו מופנים לקהלה בשאנחיי ולרב אשכנזי...

בשהמזכיר היה צריך לשלוח דיווח על הבן....

על אף פעולותיו הברוכות של הרב אשכנזי בשאנחיי, שריעננו את הקהילה והקימוה כמעט מחדש. היה ברור כי את חינוך בנו הוא יאלץ להפקיד בידי אחרים. לא עיר כשאנחיי בשביל לגדל ילד חסידי ברוח החב"דית השורשית, וברור הדבר שאת מה שקיבל האב בעצמו בעיירה ליובאוויטש השקטה והקטנה, חדורת הלחלוחית החסידית, לא יוכל בנו לקבל בעיר ההמון שאנחיי.

כך קרה, שבשנת תרצ"ד, כאשר הוריו של הרב אשכנזי עלו לאה"ק, לבלות את ערוב ימיהם בעיר הקודש ירושלים, ניצל הרב את ההזדמנות ושלח את בנו משה (- הוא הרב משה אשכנזי, רבה של קהילת חב"ד בתל אביב), שהיה נער צעיר לאחר בר מצווה, ללמוד בישיבת תומכי-תמימים - תורת אמת, אצל המשפיע המפורסם ר' אלטר שימחאוויץ'.

היתה זו הקרבה גדולה עבור ר' מאיר. המרחק הגיאוגרפי שבין ארץ ישראל לסין, לא איפשר לאב לשמור על קשר רצוף ומסודר עם בנו, שנשאר תחת פיקוחם של הסב והסבתא. אלו אף השיאוהו בבוא היום עם בת גילו מרת דבורה, בתו של הרה"ח המפורסם ר' אליעזר קרסיק ע"ה.

כה רחוקים היו האב והבן, עד כדי שר' מאיר לא ידע כלל מהנעשה עם בנו. אם אכן הוא מתמיד בלימודיו, או שמא חס וחלילה נסחף בזרם הציוני והחופשי שהכה אז ללא רחם בצעירי החרדים. הגיעו הדברים עד כדי כך, שבאחת הפעמים שמע שבנו הולך בטל ומסתובב ברחובות ירושלים ללא כל מטרה, ולא היה לו כל מקור לברר האם נכונה השמועה או שאין זה אלא לשון הרע חסר בסיס. בצר לו, שיגר מכתב מבוהל לרבי הרי"צ, בו הוא

תשורה משמחת הנישואין של הת' מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

מתאר את ששמעו אוזניו ומבקש את עזרת הרבי. בתגובה שלח לו המזכיר, ר' חאטשע פייגין, מכתב, בו הוא מצטט מהדו"ח ששלח ר' אלטער המשפיע לרבי, המפרט את מעמדו ומצבו של כל אחד מהתלמידים, וביניהם, בנו משה - אשר הפריך באחת את השמועה הנלוזה, שכה הפריע את מנוחתו של האב. בשולי הציטוט, עודדו ר' חאטשע באמינות המידע, בציינו כי ברור הדבר ש"מכתב שנשלח לרבי הוא ללא גיזום..."

מסירות נפש אמיתית למען הזולת

הפרק המפורסם בחייו של הרב אשכנזי, החל מספר שנים לאחר מכן, בשנת ת"ש. באותה שנה החלו גלי הפליטים של מלחמת העולם השנייה, שברחו מאימת הנאצים ימ"ש, לנהור אל שאנחיי שהפכה כידוע לעיר המקלט הראשית לכל עולם התורה ולהמון יהודים נוספים. אלפי פליטים זרמו אליה מכל אירופה ומרוסיה, שהגיעו חסרי כל ללא כל גואל ומסייע, בבורחם מן אש התופת אל הבלתי מודע.

כאן התגלה הרב אשכנזי במדת המסירות נפש והאהבת-ישראל האמיתית שלו, נטולת הפניות עצמיות. הוא הניח את עצמו למען הפליטים, ויומם ולילה עמל ויגע לטובתם של אחיו היהודים בגשמיות וברוחניות, מבלי הבדל מיהו הנזקק ומהו הדבר הנזקק לו.

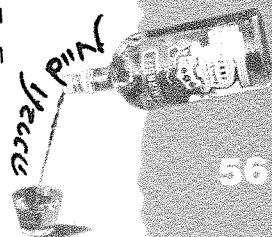
מטבע האנשים אשר בעת שריפה משתדלים להתרכז בהצלת הדברים הגדולים והחשובים ועל הדברים הקטנים מוותרים לפי שעה. אך לא כך היה הרב אשכנזי, הוא לא זנח אפילו פרט אחד; הוא שילב עסקנות פולטית וכלכלית ביחד עם עזרה וסיוע אישי. כך הוא מצא את עצמו דואג בו זמנית לבנין עבור עשרות משפחות ולמיטה פרטית לפליט גלמוד.

לא היה אדם שפנה אליו בבקשת עזרה ולא נענה. לא פעם ולא פעמיים, כי אם פעמים אין ספור, הוא וויתר על צרכיו האישיים לטובת הזולת. בעוד בביתו שרר הרעב, הוא נתן את עיניו בבית השכן שיהיה מרווח ומשובע בכל. את כסף המשכורת המצומצמת שקיבל בתוקף תפקידו אסור היה לתת בידיו, כיוון שבדרך הביתה הוא כבר אזל... פרנסי הקהילה הקפידו לתיתו בידי הרבנית על מנת שהיא אכן תדאג שהכסף ינוצל לטובת פרנסת הבית.

ביתו הפרטי הפך למלון של הכנסת אורחים. הוא לא היה מאלו שמשאירים את כל העסקנות והעזרה בחוץ, ובביתם שומרים על נינוחות ושקט. בכניוס שנערך לזכרו, סיפר אחד הנואמים, רב מהזרם הליטאי: "בהגיעי לראשונה כשריד ופליט לשאנחיי, באתי ואין הפרוטה מצויה בכיסי. שלחו אותי מיד לבית משפחת אשכנזי, שם קיבלוני בשמחה ובמאור פנים, האכילוני ונתנו לי מקום ללון. מה נדהמתי כשקמתי בבוקר והתברר לי שהרב והרבנית בילו את הלילה מחוץ לביתם..."

שוב מעשה דומה: כשהגיעה קבוצה מתלמידי התמימים באין כל מגן ומחסה, קיבלם הרב במאור פנים ונתן להם מקום ללון. בקומם בבוקר, ראוהו ישן לצידם על הרצפה - פשוט הוא נתן להם את מיטתו...

והיו גם פעמים שמצוות הכנסת האורחים דרשה סיכון יקר: בביתו התאכסנה כלתו המיועדת של ר' שניאור קוטלר, שחלתה עקב המלחמה בקדחת קשה. לבד

הסיכון העצום שגרם עצם שהותה של החולה המסוכנת בבית, הרי היה על הרבנית לטרוח למשוך את גופה של החולה בחמאה כמה פעמים ביום, משום שזאת הייתה התרופה היחידה למחלה זו באותם ימים. כך הצילה משפחת אשכנזי את חייה, מבלי להתייחס לכך שחותנה לעתיד ניהל באותה עת ממש מלחמה גלויה נגד ליובאוויטש ונשיאה רח"ל, שסיכנה את הרב אשכנזי בעצמו.

הרב אשכנזי (משמאל) והרב מרדכי גראנער (מימין)
שושבינים בחתונת הרב שמעון גולדמאן אדר תש"ט, ניו יורק

לא רק סיכונים גשמיים היו בה, בהכנסת אורחים בלתי מוגבלת זו, גם סיכונים רוחניים נלוו אליה: בבית המשפחה התגורר אורח, חייל יהודי מהצבא האנגלי שנשבה בידי היפנים. הרב אשכנזי דאג לפדותו ולקח עליו אחריות אישית, על מנת להבטיח שהוא ישמור על דרך התורה והמצוות. הלה היה מוכשר ובעל מעמד אקדמי ששלט בשפות שונות, והרב שילבו בעזרה לעסקנות הכלל. האורח דר בביתם

תקופה ארוכה ביותר, וכך הציל הרב את חייו הרוחניים, מבלי להתייחס לסיכון החינוכי שהדבר גרם לבני ביתו.

לימים, התברר כי הוא ממשפחה מיוחסת, שמסיבות שונות נשלח לאימוץ בבית לא יהודי, וכל מה שנשאר לו מביתו הוא ההודעה של אמו שהוא יהודי. רושם כה עז השאיר הרב על הנער, שבעטיו נשאר כיהודי, עד שבעת פטירת ר' מאיר הוא אמר עליו קדיש שנה שלימה...

מנהיג עסקנות הכלל

כל הסיפורים הנזכרים היו כתוספת בלתי נפרדת לעסקנות הכלל שניהל הרב ביד רמה. הוא עמד בראש ועד ההצלה של פליטי המלחמה. בעזרת קשריו עם כל הקהילות הצליח לרתום את כולם למען התפקיד המיוחד, ביניהם את כל העשירים בעלי ההון שנתנו בו אימון מלא. היו עוד עסקנים רבים שעסקו במרץ רב לעזרת הפליטים, ביניהם רבנים ואדמו"רים נכבדים יודע שם, אך כולם היו כעזר וכאחיסמך, למנהל הכללי שהיה מסור כל כולו לעבודת הקודש: הרב מאיר אשכנזי.

כך התבטא הדבר, שכאשר היה צריך לארגן עצרת תפילה בהשתתפות כל הזרמים וכל הקהילות, הציע האדמו"ר מאמשינוב, בעצמו מפליטי שאנחיי, כי העצרת תאורגן על ידי הרב

תשורה משמחת הנישואין של הת' מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

אשכנזי, שאזי - ודאי שכולם ישתתפו ללא יוצא מן הכלל. וכך הווה. כל קבוצה של פליטים שהגיעה לשאנחיי היתה מועידה את פניה לרב שדאג לכל מחסורה. עד אשר מצאו כל חברה את מקומם המתאים, ונרתמו אף הם לעזרת הפליטים החדשים שלא אחרו להגיע...

ר' מאיר לא נשאר רק כזן ומפרנס בגשמיות. כחניך תומכי תמימים הוא היה חדור בכך שהגוף אינו אלא כלי להשראת אור הנשמה, הצמאה אף היא וזקוקה לאוכל משלה - מזון הנפש. בד בבד עם הדאגה בגשמיות הוא גם דאג רוחנית, בכלל ובפרט.

בין אלפי הפליטים היו יהודים מודרניים, יוצאי גרמניה, שרק עלות הנאצים לשלטון הזכיר להם פתע את יהדותם. הללו היו רחוקים מכל קצה של ידע ביהדות, והרב אשכנזי נרתם ללמדם תורה וקיום מצוותיה. הוא טרח בעצמו למסור להם שיעורי תורה, ולדאוג לחינוך ילדיהם, כמו שמירת השבת והטהרה היהודית. כך הוא זכה לקרב את ליבם של אלפים אלפים לאביהם שבשמים.

תומכי תמימים בסין

בתוך כל פרשיית פליטי שאנחיי תופסת מקום נרחב פרשיית עולם הישיבות. שלוש קבוצות הגיעו לשאנחיי, הגדולה בין כולם היתה של תלמידים ליטאיים, השניה של חסידי פולין והשלישית של תלמידי התמימים.

הקבוצה הראשונה הגיעה בשנת תש"א. בקבוצה זו באו כמה מאות תלמידי ישיבת מיר עם ראש ישיבתם הרב חיים שמואלביץ ומשיגחם הרוחני הרב יחזקאל לווינשטיין. עם קבוצה זו הגיעה גם חבורה מתלמידי התמימים שמנתה כשלושים וחמשה תמימים.

על בואם של תלמידי התמימים ידע ר' מאיר כבר מראש, זאת הוא נתבשר גם ממכתב שכתב אליו הרבי הרי"צ בענין. הוא המתין עם כל משפחתו לקבל את פניהם של התלמידים החשובים. בואם של התמימים נתן צבע אחר לעיר שאנחיי כולה, מאחר ועד בואם לא היו בשאנחיי כי אם שניים בעלי זקנים: ר' מאיר אשכנזי - רב העיר, ור' חיים פלאטקין - השוחט החסידי, שניהם מחסידי חב"ד.

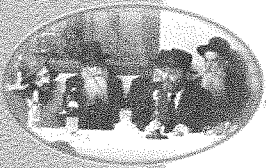
היה מובן מאיליו שר' מאיר, רבה של שאנחיי הוא הכתובת שתדאג למחוסרי דיור אלו, חסידים כליטאים. ואכן, כבר ביום הגיעם דאג להם הרב אשכנזי לבנין בית הכנסת: "בית אהרן", אותו קיבל מידי הקהילה הספרדית, על מנת להקים שם ישיבה מחדש. כך התחיל קול התורה להתרונן בשאנחיי עוד באותו יום בו באו הפליטים אליה.

גם לאחר שהישיבה עמדה על תילה, ותלמידיה הסתדרו במקום מגוריהם החדש, לא עזב ר' מאיר את משמרתו, ויחד עם הרבנית המשיכו לדאוג לבחורים משל היו בניהם. לא לשווא נקראה הרבנית אשכנזי בפי כל: "אם כל פליטים". כל בחור שלא

ספר חשבון שניהל הרה"ג מאיר אשכנזי, מנהל הישיבה.

חש בטוב מצא את עצמו מתאשפז בביתה הפרטי.

וכך, גם כאשר נוצר חלל קטן של אפשרויות הגירה לארה"ב, מיד התייצב הרב אשכנזי בראש המערכה בקשרים ובממון לסייע בידי הפליטים להמשיך בדרכם הלאה. על מסירות נפשו האמיתית בזה תעיד העובדה המרגשת הבאה:

למעלה מעשור שנים לאחר סיום המלחמה, כשהרב אשכנזי כבר לא היה בין החיים, התגלגל אחד מנכדיו ללמוד בס. פאולא בברזיל. אחד מתושבי המקום שפגשו והתוודע לשם משפחתו, החל להפציר בו לבוא ולהתארח בביתו. בתחילה סרב הנער, אך הפצרותיו של האיש גברו, מה גם שהוא החל לנדנד גם למארחו של הילד. והוא הלך לאכול אצלו את אחד מסעודותיו.

בעת הסעודה התנהג אליו המארח בכבוד מלכים, באופן היוצא מגדר הרגיל לגמרי. הנכד, שכבר היה מסוקרן כהוגן מפשר כל הכבוד הרב שרוכש לו האיש, לא יכל להתאפק ושאל: מה זה ועל מה זה?

וכך סיפר הלה: בהיותנו בחורים, ליטאיים באורח חיינו, נפלנו כפליטים בשאנחיי בדרכנו לארה"ב. יום אחד הצלחנו להשיג אשרות ויזה, אולם אלו היו נתונים במפקדה של

מסביב לשולחן יושבים (מימין לשמאל) התמימים: צבי הירש פוקס; מרדכי לוריא; שמואל דוד הלוי רייטשיק; יוסף הכהן ראדל; אברהם יצחק גרנפיקל; יוסף הלוי ויינברג; שמואל שטיין; שמואל משה לדרהנדלר; מר חנין; ר' ברוך שטיין; הרב מאיר אשכנזי; חיים פלאטקין שו"ב; משה אלי גרליצקי; יוסף מנחם-מענדל טננבוים; יצחק הכהן הענדל; ?; צבי הירש קוטרסקי. בשורה השניה עומדים (משמאל לימין) התמימים: שמעון גולדמן; אברהם אבא זעליגסון (הרופא); משה רובין; מיכל קרמר; שלמה הויכלרער; מרדכי הכהן בריסקי; פסח רבינוביץ; יוסף הכהן בורנשטיין; יוסף הכהן פרטוביץ; יחזקאל הכהן דערן (עומד, גבוה יותר, מאחורה); פנחס הלוי בלט; חיים מאיר בוקיעט; נחום פרגער; ישראל דוד רזנברג; משה פדער; גרשון חנוביץ; משה חיים סאפוטשקסקי; ישראל חנוביץ; חיים לייביש פרופס; יהושע הכהן ברונשטיין.

תשורה משמחת הנישואין של הת' מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

מדינה שנחשבה כעוינת את סין, ועצם הכניסה למקום זה היתה מסוכנת ביותר. לא ידענו את נפשו, ופנינו לרב אשכנזי בבקשה עצה. אנו ביקשנו עצה גרידא, אך הרב עשה מעשה. הוא יצא בעצמו למפקדה בכדי להוציא את אשרות היציאה, כשלפני זה הוא לבש תכריכים מתחת לבגדיו, והזהיר את משפחתו שאם עד הערב הוא לא יחזור, שידאגו לפחות לקוברו בקבר ישראל...

על מנת להמחיש את עוצם ומשמעות הפעולה של ר' מאיר בהצלת עולם התורה, וההשלכות של זה עד ימינו אלו, היה עלינו לתאר קודם כל את אותה תקופה נוראה, שאף שזקני הדור, נושאים עמם זכרונות חיים, כאילו היו האירועים אמש, הרי הדור הצעיר אינו מכירה נכונה – אך אין לנו את המקום כאן להאריך בזה. די איפוא שנסתפק בדבריו של אחד מראשי הישיבות הליטאיים לנכדו של הרב אשכנזי: "סבכם הציל את עולם התורה כפשוטו וכמשמעו". ונפנה את תשומת הלב, לפרט קטן אך חשוב ביותר: הקמת סניף תומכי תמימים במזרח הרחוק.

כחניך תומכי תמימים, היה ברור לו לר' מאיר שאי אפשר להסתפק רק בישיבה הקיימת, המהווה המשך לישיבת 'מיר' הבנויה לפי סגנון הישיבות הליטאיות, שלא לומדים בהן את תורת החסידות. לשם כך הוא הקים מיד סניף תומכי תמימים. ובאין מגיד שיעור בנגלה, נטל על עצמו את התפקיד הכבד, זאת על אף כל עסקנותו הציבורית שגזלה את כל זמנו בלאו הכי.

לא קל היה לר' מאיר להחזיק את ישיבת תומכי תמימים. ועד ההצלה בארצות הברית שאסף סכומי כסף נכבדים עבור תלמידי הישיבות בשאנחיי, היה מנוהל בידי ראש ישיבה ידוע שהיה מתנגד חריף לליובאוויטש, ושנאתו היתה גדולה עד כדי כך שגם על המברקים הקצרים המדווחים על בוא הכסף היה מצוין: "אקספט ליובאוויטש" (= חוץ מחב"ד).

יתכן והסיבה שבכל זאת ראו ברב אשכנזי את האדם המתאים לגזברות הכספים, על אף היותו חסידי ליובאוויטש נלהב, העידה על גודל האמון שרכשו לו הכל.

מסיבה זאת, גם לאחר העברת כספים מפה ומשם לתלמידי הישיבה, סבלו התמימים ממחסור קשה, ובעוד וחבריהם המתנגדים הלכו בבגדים חדשים לפי ערך, להם לא היה אפילו בגדים לשבת... אך לא הרב אשכנזי ולא התמימים יוותרו על הזכות ללמוד בד' אמותיה של תומכי תמימים דווקא. דומם נשא הרב את עול הישיבה, ועמו הרבנית, כשהגיעו התלמידים לפרק "האיש מקדש" הם השיאו אותם ובנו את ביתם.

כך המשיכה הישיבה עד שהרבי הרי"צ הצליח להשיג סכום כסף ואישורים, והתמימים נסעו לחופי ארה"ב.

יפה תורה עם דרך ארץ

פרט הראוי להדגשה מיוחדת, הנותן גם מבט על אופי נוסף באישיותו המיוחדת. הוא בזה שלמרות עסקנותו הציבורית המסועפת, לא נטש הרב אשכנזי את הלימוד ואת עבודת התפילה. לימודו היה כשל תלמיד רגיל בין כותלי תומכי תמימים שאין

לו בעולמו אלא תורה ותפילה.

וכך היטיב לתאר זאת הרב שמחה עלבערג ע"ה - מפליטי שאנחיי, שלימים היה קרוב ביותר לכ"ק אדמו"ר שליט"א - בספרו: "עיני העדה":

עשרים ושלוש שנים היה הרב אשכנזי בשנחאי, בכל אותן שנים עסק בתורה בקדושה ובטהרה. קדושים היו ימיו וקדושים היו לילותיו. הוא אסף את כל ניצוצי הקדש של המקום וקלט אותם אל תוכו. הוא עבד קודם כל לתקן את עצמו. תמיד חפש את הדרך אל השלמות הרוחנית, להזדכך ולהתקדש. ועבודתו לא היתה לחנם. הוא נעשה לעובד ה'. הוא שקל בפלס כל מילה, מדד כל צעד... כמה עבודת ה' היתה בכל תפלת שמונה-עשרה שלו בימי חול! כל מי שראה אותו בתפלתו - נעשה בעצמו חדור רגש של קדושה והתעלות. יהודי קדוש חי בשנחאי - ושמך היה: הרב מאיר אשכנזי.

ואחריתך ישגה מאוד

למעלה מעשרים וחמש שנים שנים (!) ישב הרב מאיר אשכנזי על כס הרבנות בשאנחיי, עד שהפליטים כולם היגרו לארצות החופש, אם לארץ ישראל או לארה"ב. אל כלל הפליטים הצטרפו גם כל תושביה הוותיקים של שאנחיי ובכך באה תקופת קהילת שאנחיי לסיומה. פניו של ר' מאיר היו, כמובן, לכיוון ניו-יורק. הוא חפץ לפגוש את הרבי ולחזות ולו למעט נחת, לאחר מסכת היסורים שעברו עליו עד כה.

בשנת תש"ט הגיע ר' מאיר לניו-יורק. ימיו האחרונים בניו-יורק היו כדוגמת ימיו של יעקב אבינו במצרים. שם הוא זכה להסתופף בצילא דמיהמנותא רבותינו נשיאינו: הרבי הריי"צ נ"ע וכ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א שרחשו לו חיבה יתירה. דומה כי מעטים הם החסידים שזכו ליחס כה נדיר ומיוחד דוגמת היחס לו זכה הרב אשכנזי, שבא ו"תלמודו" - שחונך בו בליובאוויטש שבליובאוויטש - "בידו" - במימוש והתגשמות בפועל מטרתה של תומכי תמימים להיות נר להאיר במסירות נפש לשמירה על גחלת ישראל.

ברשימות הרה"ח אברהם ווינגארטן הוא מציין כי בתקופה בה הגיע הרב אשכנזי לבית חיינו, נכנס המשפיע הרב שמואל לויטין ליחידות אצל הרבי הקודם, ושמע ממנו "געהויבענע ווערטער אויף הרב אשכנזי" [=מילים מרוממות על הרב אשכנזי].

באותה תקופה ערך הרב יעקב יהודה העכט

ספר תורה שנרכש עבור הרבי ע"י סב החתן הרב משה אשכנזי

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

כינוס ילדים ענק לילדי אמריקה, במסגרת הפעילות לחינוך ילדי ישראל. כאשר שאל את הרבי את מי להזמין לנאום בפני הילדים, הורה הרבי להזמין את הרב מאיר אשכנזי. תמה הרב העכט ושאל: והלא הוא אינו מכיר בשפת המדינה ולא יוכלו הילדים להבינו?! ענה הרבי: חשוב שהילדים יראו "א ליכטיקע צורה" [צורה מאירה].

בין ראשי המערכה לקבלת הנשיאות

זמן קצר לאחר שקבע את מושבו בניו-יורק, הסתלק הרבי הריי"צ נ"ע. הרב אשכנזי היה החלוץ הראשון שנחלץ לפעילות המאסיבית לקבלת הנשיאות, ועמד בראש הרבנים שחסו בצילו של בית חיינו באותה עת.

כדוגמת המסירות נפש שהיתה לו ברוסיה ובשאנחיי, כן הפעיל עתה את כוחותיו ומרצו לכך שהרבי (דווקא) יקבל את עול הנשיאות. סיפור מענין גרם לכך שהרבי קיבלו ליחידות כבר בחודש אדר תש"י:

עוד בהיות הרב אשכנזי בשאנחיי, היה דר הרה"ק רבי אהרון מבעלז זצ"ל בירושלים בביתו של אביו הרב שניאור זלמן אשכנזי. האב סיפר לרבי מבעלז על אודות בנו, והרבי

ביקש שכשיגיע הבן לארץ יכנס אליו לביקור, וכך הווה, ר' מאיר הגיע לארץ בשנת תש"ז ונכנס לביתו של ה"בעלזער רב" בתל אביב (מקום מגוריו בימות החורף).

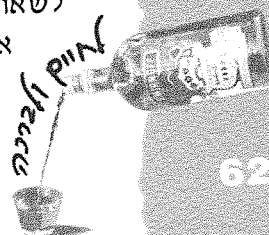
באותה תקופה היה מראהו של הרב אשכנזי גרוע מאוד. כשראהו האדמו"ר אמר לו: אתה לא חסיד שלי ולא שואל שאלות, אבל אציע לך שלוש הצעות לבריאות: א. אל תאכל דבר הבא מן החלב (חמאה, גבינה וכדו') כי אם חלב ממש. ב. אל תשמע מוזיקה. ג. אל תלך לקברי צדיקים. ואם לא ישמע בקולו עלול המצב להחמיר...

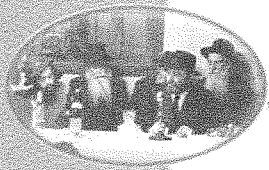

הרב אשכנזי עורך סיום מסכת בהתוועדות כ"ד סבת תש"י ב

לאחר י' שבט תש"י, רצה הרב אשכנזי להשתתח על קברו של הרבי הריי"צ אך חזקה עליו דברי ה"בעלזער רב" שלו לבקר בקברי צדיקים, נכנס הרב אשכנזי לחדרו של הרבי לשאול בעצתו, והרבי אמר לו שאם יש שאלות שילך לאוהל של הרבי (הריי"צ). אמר הרב אשכנזי שזה גופא ברצוני לשאול, וסיפר את הסיפור המלא. הרבי שמע את המעשה ואמר לו: הרי הוא אמר לך שאינך חסיד שלו ומדוע לא שאלת לסיבת הווארות אלו. אבל "הואיל ונפק מפומי דמר" עליך לציית לדברו.

אמר הרב אשכנזי: אם כן אני זקוק לרבי שיענה לי על שאלותיי. לבש הרבי

סרטוק, חגר אבנט וקיבל את הרב אשכנזי ליחידות...

לא לשווא היה הוא זה שזכה להקריא את כתב ההתקשרות הכללי של החסידים אל הרבי, ביו"ד שבט ה'תשי"א. הוא היה בהחלט הסמל לביטול המוחלט לנשיא החדש, בכל כוחות נפשו. שעמד בכל התוקף ועם כל הכוחות לביסוס נשיאותו של הרבי ביד רמה ופיתוח מוסדותיו.

לימים סיפר גביר מסוים לנכדו, הרב מרדכי שמואל אשכנזי, שבתשי"א משכו הסב עמו ליחידות אצל הרבי. ולכשיצא היה המום כולו מהביטול העצום של הסב, איש בא בימים עם זקן לבן כשלג, לרבי צעיר...

מקושר היה בלב ונפש לרבי ולא עשה דבר ללא אישורו ועצתו. קרה והוא חלה במחלה קשה ואושפז בבית הרפואה. הרופאים בדקוהו ואמרו שאין להם יותר מדי מה להועיל, ואין סיבה שהוא ישאר סתם בבית הרפואה, ועל כן ביקשוהו ליסוע לביתו.

הרב אשכנזי סרב והודיע בתקיפות שבלי אישור מהרבי הוא לא יזוז. חתנו אכן הלך אל הרבי, והרבי אמר לו שכפי הנראה הרופאים מעוניינים לפנות מיטה נוספת, ולכן הם מעוניינים לשחררו. הוא חזר וסיפר זאת בבית הרפואה והרופאים אכן הודו בכך...

כבוד גדול ויחס מיוחד היה לו מהרבי, שהתערב והתעניין בחייו הפרטיים ממש. כך קרה שכאשר הוא לא חש בטוב הציע לו הרבי ליסוע ל'דאטשע'. כששאל: מה אעשה שם. פתח הרבי את מגירת שולחנו, והוציא את רשימת 'שמעון הכופר' הנודעת, ואמר לו: קח את זה ויהיה לך מה לקרוא... משם אגב יש לנו כיום רשימה זו.

עת שישב שבעה על פטירת אביו, בתשי"ב, בא הרבי במיוחד לנחמו, ואמר לו: כי כמו שאת כל המצוות יש לעשות בשמחה, כן גם את מצווה זו...

הרבי סמך עליו באופן מיוחד והעמידו בראש המוסדות. מסופר, כי הרבי מינה אותו לפקח, יחד עם עוד שניים מזקני החסידים, על אחת מהישיבות באה"ק. פעם נכנס המנהל ליחידות ודיווח על ההוצאות השוטפות. הרבי עצרו ואמר לו שהרב אשכנזי דיווח אחרת... ענה המנהל כי הרב אשכנזי משקר. אמר לו הרבי: "כשאומרים על רב שהוא משקר נופלים השניים מהפה". כשהלה הגיע חזרה ארצה לא נשארה בפיו אפילו שן אחת...

גם על פסיקתו ההלכתית סמך הרבי באופן מיוחד, ושאל אותו שאלות בהלכה. גם לבחורים ששאלו את הרבי אצל מי להיבחן ל'סמיכה', ענה שיפנו לרב אשכנזי שהוא: "בעל הוראה אמיתי".

לא זמן רב האריך הרב אשכנזי ימים, מסכת הסבל והיסורים שעברו עליו, התישו את כוחותיו, זקנו הלבין משל היה קרוב למאה, ובשנת תשי"ד, בהיותו בן 63 שנים השיב את נשמתו לבוראה.

בהלוויתו התערב הרבי והורה לערוך אותה מוקדם ככל האפשרי. להצעת המשפחה לאחר את ההלווייה על מנת לאפשר לגדולי הרבנים המתנגדים ואלפי הניצולים יוצאי שאנחי לבא ולחלוק כבוד אחרון לנפטר, ענה הרבי כי לפי איך שהוא מכיר את הרב אשכנזי הרי הוא מעדיף לוותר על הרעש הזה...

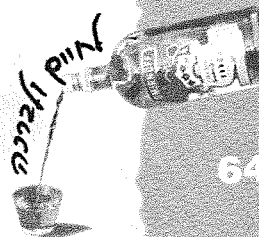
הרבי הגיע אישית לנחם את בני משפחתו, ואף שוחח עמם שעה ארוכה, והתפלל שם מנחה. דיבורים אלו כבר נדפסו בספר "תורת מנחם - מנחם ציון". בהתוועדות הקרובה

תשורה משמחת הנישואין של התי מאיר ונחמה דינה ווילשאנסקי

שוחח הרבי על הנפטר הדגול ואמר שלמעלה "דער רבי (הריי"צ) האָט געטאָן אַלץ, צו בריינגען עם צו זיך" [=הרבי הריי"צ עשה הכל כדי להביא אותו אליו].

עובדא מענינת ארעה זמן קצר לאחר פטירתו. בבית אשתו בקווינס, מצא אחד הנכדים ספר ישן ומקושקש, אותו קיבל הסבא בולדיבסטוק מידי אדם בשם עפשטיין מצאצאיו של ר' אייזיק מהומיל. הספר היה מלא בכתבים וסיפורים מחסידי קדמונים והנכד לקחו ל-770 על מנת להביאו לספריית הרבי. כשראהו ר' ישראל דזיקאבסאהן, מיד זיהה את הספר, ואמר: הרב אשכנזי הראה לי כאן פעם קטע (והצביע על הקטע) ובו כתוב בשם אחד מחסידי הצמח צדק כן: "קבלה בידינו שהרבי האחרון לפני ביאת משיח צדקינו, יקרא בשם מנחם מענדל".

החומר דלעיל אינו אלא תמצית מתוך ים של עובדות וסיפורים, חדורים במסירות נפש ואהבת ישראל בלתי מוגבלת מתוך התקשרות אמיתית לרבותינו נשיאינו, ועוד חזון למועד לפרט ולהוסיף עוד כהנה וכהנה. בעז"ה.

ר ע ד
מהנה ישראל, מרכז לעניי.
770 איסטערן מארקט, ברוקלין 13, נ. י.

ט תמוז תשי"ח.

לכבוד ידידנו הכי נכבד והכינעלה
ו"ח אי"א רב פעלים וכו' מוה"ר
בצאל ש' שו"ב ווילשאנסקי |

הנני חושבים אך למוחר לבאר ולהסביר לכוונתך את גודל ערך מהותם
לחם הכי ענפית של המוסדות הק' מהנה ישראל, מרכז לעניי חנוך, וקה"ח
היו של נשיאנו הוד כ"ק אדמו"ר הר"ק זצוקללה"ה נבג"מ זצ"ל, הכ"מ,
החח נשיאותו והנהלתו של הדב"ג כ"ק הרמ"ש שליט"א.

אנחנו לא כולם יודעו ויודעים אשר עיקר ההכנסה לקיום המוסדות הק'
'מלפנים באה ע"י הוד כ"ק אדמו"ר הכ"מ אשר בהשפעתו הק' והגדולה
יחידים נדיבים להרום סכומים מסוימים בשביל המוסדות האלו ומפני זה
צרכים כ"כ לבאה בתעולה פומבית ליצור האמצעים הכספיים הדרושים.
בזמנו הכי גדול אחרי המלחמה רבינו הכ"מ נפסקה ההכנסה העיקרית הלו
ה ה"ל למרות שמשפטיים ועוד מרחיבים חוג פעולתם, בעבודתם הבלוי'
הנה, מצבם החומרי דחוק במאד ובאו עד משבר ומפרפרים בין הקיום
ה"ו.

ברור הדבר אשר עלינו מקושרי ותלמידי הוד כ"ק אדמו"ר הכ"מ
חובה, חובה תלמידים לרבות ונשיאת הק'. להשתדל בכל מאמצי כחינו במסירת
אמיתית להחזיק המוסדות הק' האלו אדר הוד כ"ק אדמו"ר הכ"מ מסר נפשו
הם והיבטם כבבה עיניו ממש.

עלינו ג"כ לזכור את דאגת קודמם תיוס יומית של המוסדות הנ"ל
הוד וזמנו של הרב"ג כ"ק הרמ"ש שליט"א, שלמד עבודתו הגדולה בהנהגת
של המוסדות הנ"ל, עמוט הנחו כעת בהעבודה הק' לפלגת לטובה אנ"ש
ט ומחויבים הננו לטובה הענין הק' היום והנשא שנוגע לכללות אנ"ש ועדת
הקל מעלינו עד כמה שבאפשרי העול והדאגה להחזקת המוסדות הנ"ל.

בשום לב לכל זה נמקורינו אנונו אה, אחרי האסיפה הכללית של אנ"ש
ה ביום כ"ו סיון העבר בביתנו אימו"ר, ויסדנו ועד להחזקת המוסדות
ה וקה"ח אשר מטרתו לדאוג ברגש אחיזתי לטובה החזקת המוסדות הק'
שרי ע"י דרכי העולה ופחותה שונים בגודלם וצרכי יחידים נדיבים, לקבוע
דשי או שנה אצל ידידינו אנ"ש ותאמינים וכל מוקירי ומחבבי מוסדות
י"ש, לסדר מביזות - אפילו - בבתי הכנסת שבעיר, ועוד.

פונים הננו איפוא לכמ"ע בבקשה ודרישה נפשית שישתדל בכל כחו
יטך גם בעירו ועד מיוחז לטובה החזקת המוסדות הנ"ל ולבקש היכף אל הפח
תמיכה הנזרה ומסוימת מעירו לטובה החזקת המוסדות הנ"ל ע"י אופנים
שימצאו ליכנו לפי הנאי המסומד ויואיל בשובר להודיענו מהנעשה בזה.

ידידינו אל יחיל' הדבר הזה קל בעינינו כמו כאמור הדבר נוגע לכללות
יום עדה החב"ד. עח לעשות עתה זמנה נשיאנו הוד כ"ק אדמו"ר הר"ק
ה נבג"מ זצ"ל הכ"מ. יאחיל עינינו שבאליה בעבודתנו לטובה המוסדות
ובת כללות אנ"ש. וזמנה להיעוד והקיצו ויזנו שוכני עפר והוא, רבינו
זכ"ט, ולגדולה שלמה בנ"ש.

השם הו ע ד
ואיל אהרן
הרב מאיר אשכנזי
פלחנים אב"ד בשאנבה

תמוז

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אבי"ר

לזכות

החתן התמים **סאיר** שי

והכלה המהוללה מי **נחמה דינה** תחי

ווילשאנסקי

לרגל נישואיהם בשנת 1913

יום חמישי י" שבט ה'י"א תהא שנת סגולות לכל

שנת הקהל

נדפס על-ידי הוריהם וזקניהם שיחיו